

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**Lähtekohad kulupõlenguid ennetavaks
teavituskampaaniaks**

Bakalaureusetöö

Koostas: Reimo Raja
Juhendaja: MA Maie Kiisel

Tartu
2008

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KULUPÕLENGUD EESTIS – PROBLEEMIPÜSTITUS	4
2. TEAVITUSKAMPAANIA SIHTGRUPI TAUSTAANALÜÜS	8
2.1 Metsatulekahjude ennetamine Boliivias	9
2.2 Päästeameti ekspertide hoiakud kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavitskampania sihtrühma suhtes	10
3. KAMPAANIA JA SOTSIAALTURUNDUS	14
3.1 Kampania	14
3.2 Sotsiaalturundus	17
4. EDUKAS KAMPAANIA	19
5. UURIMISKÜSIMUSED, MEETOD JA VALIM	29
5.1 Uurimisküsimused	29
5.2 Meetod	29
5.3 Valim	30
6. UURIMISTULEMUSED	32
6.1 Kevadised maavaldaja praktikad	32
6.2 Kulu põletamise motiivid	34
6.3 Kulu põletamise negatiivsed küljed	37
6.4 Kogemused tulekahjuga	38
6.5 Olulised teised	39
6.6 Tuleohutusalane teadlikkus	43
6.7 Mugavad infokanalid tuleohutusalaste teadmiste saamiseks	46
6.8 Teadmised kulu põletamisega seotud sanktsioonidest	47
6.9 Peatüki kokkuvõte	49
7. TEAVITUSKAMPAANIA LÄHTEKOHAD JA SOOVITUSED	51
8. DISKUSSIOON	58
KOKKUVÕTE	60
SUMMARY	62
KASUTATUD KIRJANDUS	64
LISAD	66

Sissejuhatus

Siseministeeriumi valitsemisalas tegutsev asutus Päästeamet seisab igal kevadel silmitsi probleemiga, milleks on kulupõlengud. Nende puhul pole aga mitte tegu halbade juhuste tõttu tekkinud iseeneslike õnnetustega, vaid enamikel juhtudel saavad need alguse ikkagi inimese käe läbi. Lisaks väljakutsete arvu olulisele suurendamisele kahjustavad kulupõlengud keskkonda, hävitavad inimeste kodusid ja vara ning halvemal juhul kaotab ka mõni inimene kulupõlengus oma elu.

Käesolev bakalaureusetöö selgitab kulupõlengute probleemi olemasolu ning nende ennetamise vajalikkust läbi teavituskampania. Samuti uuritakse Päästeameti ekspertide hinnanguid ja hoiakuid seoses kulupõlengute, nende ennetamise ja nende põlengute (potentsiaalsete) tekitajatega. Intervjuudes inimestega, kel on varasem kulu põletamise kogemus selgitatakse, miks kuluheina põletamisega tegeletakse, miks ei kasutata ohutumaid alternatiive selleks ning millised on inimeste tuleohutusosalased teadmised lõkke tegemisel kevadise prahi põletamisel.

Töö eesmärk on välja selgitada, mis oleksid lähtekohad kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampania koostamisel ning anda soovitusi ja ideid, milliseid kommunikatsioonivõtteid taolises kampanias kasutada võiks.

1. Kulupõlengud Eestis - probleemipüstitus

Kulu põletamine võib paljudele esmapilgu tunduda vööra murena ja millegi kaugena. Kuid siiski on see midagi, millegi üldjuhul ollakse ühel või teisel moel kokku puutunud. Kui mitte kulupõletajana, siis kasvõi näiteks mööda maanteed liigeldes teeäärseid mustaks põletatud maalappe märgates. Halvemal juhul on kokkupuude kulupõlengutega seotud kahjukannatajana – tules hävinud hooned ja muu vara. Kulu põletamine on keelatud peale lume sulamist kuni sügisvihmade saabumiseni. Samas on väheusutav, et kulu põletavatel inimestel on kuritahtlikud eesmärgid. Tegemist traditsiooniliste maaharimisega seotud probleemide lahendamisega. Paraku aga lahendatakse neid tuleohtlikul viisil, selle asemel, et kasutada ohutumaid alternatiive.

Päästeameti statistika näitab, et kulupõlengute probleem ei olegi nii kaugel kui esmapilgul tunduda võib. Viimaste aastate rängim oli 2006. aasta, mil registreeriti 6533 maastikupõlengut. See arv moodustab nimetatud aasta tulekahjudest 44%. Nimetatud perioodil hukkus maastikutulekahjudes ka neli inimest ja vigastatud oli kolm. Kuna võrreldes 2004. ja 2005. aastaga kasvas 2006. aastal maastikutulekahjude arv hüppeliselt, siis hakati probleemile ka rohkem tähelepanu pöörama. Põlengute arvu kasvu üheks põhjuseks 2006. aastal olid ka kuivemad ilmastikuolud. 2007. aastal pandi tevitustööle rohkem rõhku ja hakati tegema ka kontrollreide. Maastikupõlengute arv kahanes enam kui kolm korda. Kuid siinkohalgi saab üheks põhjuseks tuua ilma – 2007. aasta kevad oli vihasem kui sellele eelnenud aastal (Maastik... 2008).

Tabel 1. Maastikupõlengute arv aastatel 2004-2007. (Maastik... 2008)

	2004. aasta	2005. aasta	2006. aasta	2007. aasta
Tulekahjud	12002	10614	14900	10400
Maastikupõlengud	3921	2337	6533	1991
Hukkunuid metsa- ja maastiku-põlengutes	0	0	4	1

Probleemi tõsidus peitub eelkõige kulupõlengutega kaasnevas kahjus. Lisaks keskkonnale tekitatud kahjule hävis näiteks 2006. aastal metsa- ja maastikutulekahjude tagajärjel 80 hoonet ning põlengutega kaasnenud kahju oli hinnanguliselt 50 miljonit krooni. 2007. aastal hävis kulupõlengust alguse saanud tulekahjudes 40 hoonet, millest 34 puhul oli tegemist eluhoonega (Põlengute... 2008).

Kevadised kulupõlengud toovad kaasa ka päästeteenistuse ja häirekeskuse töökoormuse hüppelise kasvu. Samuti kaasneb ka hädaabikutsete arvu suurenemine, mille tulemusel häirekeskusesse helistajate jaoks pikeneb kõne ooteaeg, raskendades sellega nii päästeteenistuse kui ka kiirabi kohale kutsumist. Seoses rohkete väljasõitudega tekib päästeteenistuse kohalejõudmisel sündmuskohtadele viivitusi, mis põhjustab õnnetuste tagajärgede kasvu (Kulu põletamine 2008).

Lisaks kulupõlengutega kaasneda võivale materiaalsele kahjule tekitab 29. mai, 2007 Eesti Päevaleht Online kirjutab, et kulupõlengute ennetamise tulemusena saavutatud väiksem väljasõitude arv on aidanud riigil säästa hinnanguliselt 15 miljonit krooni (Rannajõe 2007).

Kõige olulisem kulupõlengute vähendamise juures teavitustöö abil pole aga mitte ainult põlengute arv, vaid kokku hoitud ressurss, mida saaks vajadusel muude õnnetuste ja põlengute likvideerimisel kasutada. Iga väljasõit kulupõlengule suurendab ohtu, et päästjad ei jõua näiteks elumajapõlengule õigeaegselt kohale, mistõttu võivad tagajärjed olla oluliselt rängemad.

Kuna kulupõlengutega kaasneb ka kahju keskkonnale, siis lisaks Päästeametile kontrollib keskkonnaministri poolt välja antud määrusest „Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutusnõuete kinnitamine“ kinnipidamist ka Keskkonnainspeksioon, kel on õigus kulu põletamise keelust üleastujaid trahvida.

Määruse järgi algab tuleohtlik aeg metsa ja muu taimestikuga kaetud alal kevadel pärast lume sulamist ning lõpeb sügisel vihmaste ilmade saabumisel. Tuleohtliku aja alguse ja lõpu määrab Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut ning teavitab sellest avalikkust massiteabevahendite kaudu.

Määruse järgi on tuleohtlikul ajal tuleohtlikul alal keelatud:

- 1) suitsetamine, välja arvatud selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas või mineraalse pinnasega kohas, kus puudub taimestik või selle jäänused;
- 2) lõkke tegemine, välja arvatud selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas;
- 3) raiejäätmete põletamine;
- 4) kulu põletamine;
- 5) rohkete suitsu tekitava risu, põhu jms põletamine;
- 6) muu tegevus, mis võib põhjustada tulekahju (Mets... 2007).

Päästeameti pressiesindaja [Rain Porsi sõnul](#) on määruses küll kirjas, et kulu põletamine on keelatud alates lume sulamisest, kuid praktikas näeb see välja niimoodi, et kui päästeteenistusel on tulnud juba mõned väljasõidud kulupõlengutele, siis Päästeamet kooskõlastatult Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituudiga saadab välja ühisteate sisuga kulu põletamine on tänasest keelatud, kuna enamuse Eestit on lumevaba. Seda hoolimata sellest, et mõni piirkond on veel lumekatte all. Kui tekib oht, et inimesed süütavad kulu, antakse keeld koheselt välja (Porss 2008).

Keelust üleastujate avastamiseks alustas Päästeamet koostöös Keskkonnainspeksiooni, politsei ja piirivalvega 2007. aastal nn kulureididega kulupõlengute ja kulu põletajate avastamiseks. Päästeamet jälgib kulu põletamise keelust kinnipidamist ja vastutab kommunikatsiooni eest. Keskkonnainspeksiooni rolliks oli kulu põletamise tagajärjel tekkinud keskkonnakahjude hindamine ning selle eest trahvi määramine. Lisaks kuni 18 000 kroonisele trahvile (juriidilise isiku puhul kuni 50 000 krooni), mis määratakse kulu põletamise keelust üleastujale lisandub veel rahaline nõue keskkonnakahjude eest (Porss 2008).

Piirivalve roll oli õhuvaatlus. Kui õhuseire käigus avastati põleng, siis anti sellest maapealsetele jõududele teada. Politsei võis samuti inimesi korrale kutsuda ja lisaks päästeteenistusele kasutati ka politseid kui operatiivselt reageerivaid jõude, kui näiteks nähti poisikesi kulu põletamas (Porss 2008).

Kõigi aegade esimese kulupõletajate tabamiseks korraldatud ühisreid lõppes 50 vääртеomenetlusega. Aprilli esimesel nädalavahetusel tehtud neljatunnise reidi käigus „patrullis“ kokku ligi 30 autot, lisaks veel Priirivalve lennuk õhust. Rikkumistest

pooled olid seotud lõkete põletamisega, mille juures eirati tuleohutusnõudeid, ülejäänud kulu põletamisega (Käärt 2007). 89 korral selgitasid päästeteenistujad vääртеomenetluse algatamise asemel tuleohutusnõudeid neile, kes lõkke tegemisel nõudeid ei täitnud (Järelevalve 2008).

Kulupõlengute ennetamine Päästeameti poolt algab tegelikult juba sügisel, mil inimesi kutsutakse üles oma maavaldusi korrastama – niitma viimast korda suuremad heinamaad ja õuealad. Seega saab rääkida kahest kampaaniast – üks sügisel ja teine kevadel. Üleskutse edastatakse pressiteatega (Kevadiste... 2008). Ühe võimalusena kasutatakse üleskutse vahendamiseks ka raadio- ja telesaateid.

Kokkuvõttes võib öelda, et kulupõlengute ennetamisega ja eelkõige järelevalvega hakati aktiivsemalt tegelema 2006. aasta kevadel, mil maastikutulekahjude arv võrreldes kahe eelneva aastaga oluliselt kasvas ning taoliste põlengute tagajärjel hukkus ka neli inimest ja sai vigastada kolm.

Ennetamise poole pealt teavitati kevadisel tuleohtlikul perioodil inimesi meedia vahendusel. Peamisteks sõnumiteks olid, et kulu põletamine on keelatud ja keelust üleastujaid trahvitakse. Kutsuti üles ka inimesi oma naabritel silma peal hoidma ning neid vajadusel korrale kutsuma, kui nähakse naabreid kulu põletamas või hooletult lõket tegemas. Oluline osa kulu põletamise ennetamisel on ka selgitamine, milliseid nõudeid tuleb täita lõkke tegemisel, kuna paljud kulupõlengud saavad alguse just lõkkest (Porss 2008).

2. Teavituskampania sihtgrupi taustaanalüüs

Kui vaadata kulu- ja roostikupõlengutega seotud päästeteenistuse väljakutsete arvu maakondade lõikes, siis aastatel 2004-2006 domineerivad selgelt Ida-Virumaa, Harjumaa ja Tartumaa (Kulupõlengute 2008).. Sellised näitajad on ka üsna loogilised, kuna tegemist on rahvaarvu poolest suurimate maakondadega Eestis (Rahvastik... 2008).

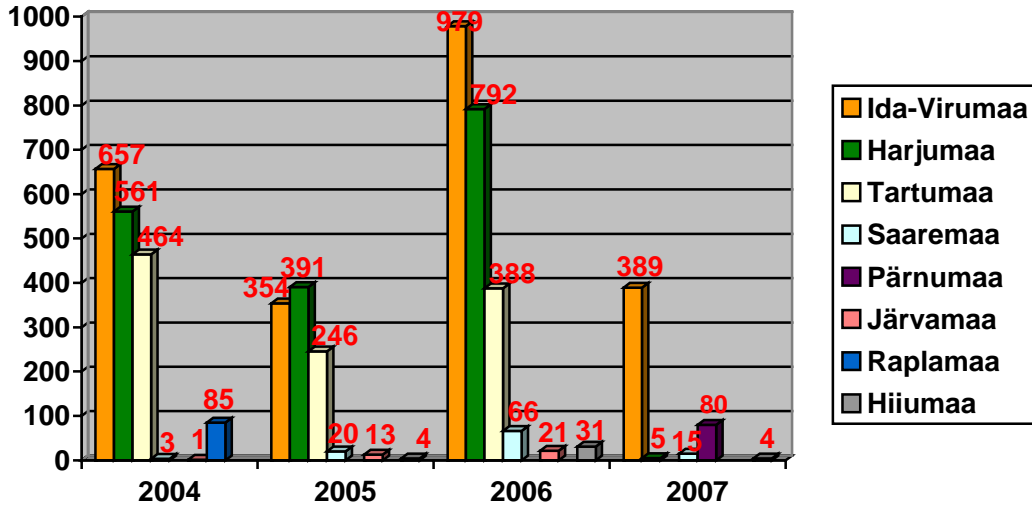
Vähem probleemsemate maakondadena kulupõlengute poolest aastatel 2004-2006 võib välja tuua Järvamaa, Saaremaa ja Hiiumaa (Kulupõlengute 2008). Jällegi saab neid näitajaid põhjendada rahvastiku arvuga maakondades – nimetatud maakondade näol on Eesti mõistes tegemist rahvastiku arvu poolest hõredamate piirkondadega (Rahvastik... 2008).

2007. aastal on pilt aga teistsugune. Kui Ida-Virumaa on 389 kulu- ja roostikupõlenguga endiselt esikohal, siis Harjumaal tehti taoliste põlengutele ainult viis väljakutset (Kulupõlengute 2008). Kas sellest võib järeldada, et teavitustöö mõjus Harjumaa elanikele paremini kui Ida-Virumaal elavatele inimestele? Kui aastatel 2004-2006 järgis kulupõlengute arv sarnast trendi, siis 2007. aasta numbreid on juba keerulisem selgitada.

Kuna Ida-Virumaal on väga palju vene keelt kõnelevaid inimesi, siis tasuks edaspidi kindlasti rohkem rõhku panna vene keelt kõnelevatele inimestele mõeldud kommunikatsioonile. Siinkohal ei soovi töö autor mõista anda, et enamik kulupõletajatest on venelased, sest vastavad andmed puuduvad. Selge on aga see, et kakskeelne kommunikatsioon on tõhusam, kuna jõuab suurema auditooriumini. Samas aga väidab Päästeameti pressiesindaja Rain Porss, et teavitustöös kasutati nii eesti- kui ka venekeelseid meediakanaleid sõnumite edastamisel elanikkonnale (Porss 2008).

**Joonis 1. Kulupõlengute arv maakondade lõikes 2004-2007
(Kulupõlengute 2008)**

Tabelis on aastate lõikes toodud kolm maakonda, kus kulupõlenguid oli enim ja kolm maakonda, kus neid oli kõige vähem

Seda, et teavitustööle Ida-Virumaal rohkem tähelepanu pöörata näitab ka arvamusuuring „Inimene ja keskkond 2007“. Sealt selgub, et kevadise kulu põletamise keskkonnaohtlikkusest on teadlikud tervelt 83% vastanutest. Regioonide kaupa tulemusi vaadeldes on sellest kõige vähem teadlikult aga Ida-Virumaa elanikud (76%). Veelgi väiksem on aga vastav tulemus pealinnas (70%), samas kui Põhja-Eestis ja Kesk-Eestis on vastavalt 93% ja 94% elanikest kursis sellega, et kulu põletamine on keskkonnale kahjulik (Inimene... 2008).

Kakskeelse kommunikastiooni vajalikkusele viitab ka see, et muust rahvusest elanikest on kevadise kulu põletamise keskkonnaohtlikkusest kuulnud 66% küsitluses osalenutest. Tõenäoliselt on peamiselt tegemist just vene keelt kõnelevate inimestega. Eestlaste puhul on vastav näitaja 90% (Inimene... 2008).

2.1 Metsatulekahjude ennetamine Boliivias

Metsatulekahjudega võitlemiseks otsustas Boliivia valitsus korraldada kampaania inimeste tuleohutusosalase teadlikkuse tõstmiseks. Sealgi oli probleemiks põliselanikud, kes põletasid kulu, mis oligi üheks oluliseks metsatulekahjude tekkepõhjuseks.

Kampaania maskotina kasutati metsavahi kostüümi riidetud taapiri. Sõnumite kommunikeerimiseks kasutati postreid, raadioreklaame ja koomikseid suurendamaks teadlikkust metsatulekahjude ohtlikkuse suhtes ning propageerimaks ohutumaid tule tegemise viise. Lisaks sponsoreeriti sealse rahvusliku metsaagentuuri poolt raadiodraamasid, mis käsitlesid tule kontrollimise teemasid. Põliselanikele korraldati ka töötubasid tuleohutusosalase teadlikkuse tõstmiseks. Eesmärgiks polnud äelda, et tuli on paha, vaid pigem selgitada ohutumaid tule tegemise ja kontrollimise tehnikaid.

Sihtrühma (põliselanikud) käitumise ja hoiakute uurimiseks viidi 15 sihtrühma esindajaga läbi pool-structureeritud intervjuud. Intervjueeritavate keskmine vanus oli ümmarguselt 50 eluaastat. Vanemaid inimesi eelistati seetõttu, et neid võib pidada ekspertideks põllu- ja maaharimise valdkonnas, samuti ka traditsiooniliste ökoloogiliste teadmiste poolest. Intervjuudest selgus, et hoiak tule kasulikkuse suhtes säilis. Aga kui saadi aru, et ühiskond mõistab põletamise hukka, siis üritati vastavat suhtumist ka intervjueerijale näidata (McDaniel, Kennard, Fuentes 2005).

Taolise kampaania võib kindlasti eeskujuks võtta ja seda just sihtrühma uurimise näol. Kui aga võrrelda Boliivias tehtud Eestis korraldatud teavitustööga, siis selgub, et eestalsed on rohkem keskendunud keelamisele, kontrollimisele, samas kui Boliivias tehtud kampaaniast sarnaseid tegevusi ei leia. Ilmselt on põhjus ka selles, et seal kasutatakse põletamist endiselt kui ühte põlluharimise moodust, Eestis aga mitte, mistõttu pole Boliivias ka selline põletamine keelatud. Seetõttu ilmselt keskenduti Boliivia kampaanias just ohutumale tule tegemisele ning ühtlasi ka sellele, et ühiskond suhtub kulu põletamisse negatiivselt, kuna põletamise tagajärjeks on tihti metsatulekahjud. Ohutuid viise kulu põletamiseks pole aga Eestis mõtet selgitada, kuna kulu põletamine on keelatud, küll aga tasub endiselt inimestele meelde tuletada lõkke tegemise nõudeid. Samuti on oluline töötada selle nimel, et inimesed, näiteks naabrid, kulu põletamisse ja ka hooletusse lõkke tegemisse negatiivselt suhtuksid ning on julged ka oma naabreid korrale kutsuma.

2.2 Päästeameti ekspertide hoiakud kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania sihtrühma suhtes

Enne teavituskampaania sihtrühma esindajate intervjuerimist püüdis töö autor välja selgitada Päästeameti ekspertide hoiakud ja arvamused kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania sihtrühma suhtes.

Päästeameti pressiesindaja Rain Porss määratleb sihtrühma väga laiahaardeliselt lisades sinna kõik Eestimaa inimesed.

Pressiesindaja: „*Kampaania sihtrühmaks olid kõik Eestimaa inimesed. /-/ Algab see väikestest koolilastest, kes nagu pullipärast panevad kulu põlema. /-/ Ja lõpeb siis vanainimestega, kes tahavad oma hoovi korda saada ja panevad kulu põlema...*“ (Porss 2008)

Siiski oskab ta ära nimetada ühe olulise riskirühma – vanemad inimesed.

Pressiesindaja: „*Vanemad inimesed on meil suur-suur riskigrupp. See point, et kui kulutuli tugeva tuuleiliga liigub kiiremini kui inimene joosta jõuab, siis see vanainimene lihtsalt ei jõua sellel kulutulel eest ära joosta ja ta lihtsalt jääb sinna sisse. Ja ongi kõik.*“ (Porss 2008)

Päästetööde osakonna juhataja sõnul on aga koolipoisid need, kes kulu süüdates annavad kõige suurema osa väljasõitude arvust.

Päästetööde osakonna juht: „*Keskmine kulupõletaja on üks keskmine kooliõpilane, üks põhiline kulupõletaja, kes just väga palju suurlinnades tööd annab.*“ (Tammearu 2008)

Tuleohutusalase ennetustööga tegeletakse aktiivselt ka koolides ja lasteaedades. Koolipoiste kulusüütamised on märgiks, et kevadeti tasub kindlasti ka lastele koolides ja lasteaedades rääkida kulu põletamisega seotud ohtudest ja tagajärgedest.

Kulu põletamine jaotub päästetööde osakonna juhataja sõnul kaheks: lapsed, kes võimalik, et uudishimust kulu põlema panevad ning need inimesed, kes eesmärgipäraselt kulu põletavad.

Päästetööde osakonna juht: „*Ühed on siis lapsed või need, kes lihtsalt tahavad põletada ja tore on vaadata, kuidas kulu põleb ja tuli lõõmab. Teine osa on siis need, kes eesmärgipäraselt põletavad kulu, et põld läheks ennem roheliseks.*“ (Tammearu 2008)

Samas jääb päästetööde osakonna juhatajal aga arusaamatuks, miks inimesed kulu põletamisega tegelevad.

Päästetööde osakonna juht: „*Mina pole aru saanud, miks see hea on, sest need tagajärjed on oluliselt raskemad, kui suudetakse midagi saavutada. Ja ma pole päris kindel, kas suudetakse midagi saavutada.*“ (Tammearu 2008)

Päästetööde osakonna juht toob välja kaks peamist kulupõlengutega seotud müüti: inimesed alahindavad tule jõudu ning arvavad, et kulu põletamine on kasulik.

Päästetööde osakonna juht: „*Inimesed alahindavad tule jõudu ja alahindavad seejuures tule levimise kiirust tuulega. Kui kiiresti see võib levida, kui massiivseks võib see minna, kui suure ala peale see võib levida – inimesed ei kujuta seda ette. /-/ Teine point on see, et kulu põletamine on kasulik. Kulu põletamine ei ole mitte kellelegi kasulik. Mina ei saa aru, miks ta on kasulik. Ma pole aru saanud sellest ja ma pole kogu oma 15aastase tööstaaži juures sellest aru saanud, näinud ainult raskeid või vähem raskeid või väga raskeid tagajärgi ainult selles, muud mitte midagi.*“ (Tammearu 2008)

Pressiesindaja vastas küsimusele, et kas teavitustöös vajalike sihtrühmadeni jõuti, jaatavalt. Kanalitest kasutati 2007. aastal enamikke meediakanaleid. Sõnumeid edastati nii ajalehtede, *online* väljaannete, televisiooni kui ka raadio kaudu.

Pressiesindaja: „*Eee... Ja, kindlasti jõudsim. Ma arvan, et on ka kindel rühm inimesi, kelleni... Ütleme nii, et on kindlasti inimesi, kes ka järgmine aasta kulu põletavad. Kelleni me jõudsim, aga kes võib-olla ei võtnud meid kuulda. Ma arvan, et ei ole Eestimaal inimesi, kes pole kuulnud, et kulu põletamine on Eestis keelatud, sest seda lasti söögi alla, söögi peale. See on võimatu, et inimesed ei tea. Teine asi on see, et kas inimene ka sellest nõudest kinni peab.*“ (Porss 2008)

Sellegipoolest tasuks mõelda ka alternatiivsemate kanalite peale, kui seda on ajalehed, televisioon, raadio ja *online* meedia.

Mõlemad intervjuueeritavad rõhutasid läbivalt ühte sõnumit: kulu põletamine keelatud ja ohtlik ning sellel võivad olla väga traagilised tagajärjed – inimesed võivad kaotada

oma elu, oma vara. Oluliseks peetakse ka järelevalvet, mistõttu tuleks ka kommunikatsioonis seda rõhutada.

Pressiesindaja: „*Kulu põletamine on keelatud, ülimalt ohtlik ja meie suund oli see, et me panime inimesi mõtlema asjaolule, et nad ei sea ohtu ainult ennast, enda majapidamist, enda peret, vaid ka naabri majad, naabri pered, lapsed, naabri majapidamised...*“ (Porss 2008)

Päästetööde osakonna juhataja: „*Ma toonitan, et kulu põletamine on keelatud. Kulu ei tohi põletada! Mitte keegi ei tohi põletada!*“ (Tammearu 2008)

Intervjuudest Päästeameti ekspertidega jäi mulje, et kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania sihtrühma kuigi selgepiirilisel ei määratleta. Tahetakse haarata kogu Eesti elanikkonda. Konkreetsemalt osati välja tuua riskirühmana vanemad inimesed, kes vanast harjumusest põletavad kulu, kuid seejuures ei jaksu ise tulega võidelda, kui põleng peaks kontrolli alt väljuma. Probleemse sihtrühmana mainiti ka kooliõpilasi, kes pärast koolitunde mõnikord kulu süütavad. See küll koormab häirekeskust ja suurendab väljasõitude arvu, aga kuna laste poolt süüdatud kulupõlengud toimuvad peamiselt tihedalt asustatud aladel (linnas), siis likvideeritakse ka põleng kiiremini ära ning suuremaid kahjusid üldjuhul ei teki.

3. Kampaania ja sotsiaalturundus

3.1 Kampaania

Suhtekorralduskampaania on organisatsiooni kooskõlastatud katse ehitada sotsiaalselt vastutustundliku suhted. Need saavutatakse uurimuspõhiste eesmärkidega läbi kommunikatsioonistrateegia ja tulemuste mõõtmise. Mõiste kampaania tähendab tegevuste seeriat, mis on loodud saavutamaks kindlat eesmärki (Kendall 1996).

Päästeameti eesmärk kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaaniaga ongi saavutada sihtrühmaga vastastikku kasulikud suhted. Kampaania eesmärk on vähendada kulupõlenguid ja seeläbi ka säästa keskkonda, inimeste vara ja elusid. Vastastikkune kasulikkus seisneb siin selles, et päästeteenistusel oleks eduka teavitustöö puhul vähem väljakutseid. Inimeste kasu seisneks selles, et nende teadlikkus kasvaks selle läbi, et nad teadvustaksid endile kulupõlengutega kaasnevaid ohtusid ning eelistaksid edaspidi ohutumaid variante oma maalapi korrastamisel ja hooldamisel.

Suhtekorralduskampaania projekt järgib Kendalli põhjal (Kendall 1996:8) järgmisi fundamentaalseid samme:

1. vajaduste hindamine, eesmärgid ja sihtauditooriumi võimekus;
2. süstemaatiline kampaania planeerimine ja tootmine;
3. järjepidev hindamine;
4. massimeedia ja isikutevahelise kommunikatsiooni täiendavad rollid;
5. sihtauditooriumile sobivate kanalite valik.

Uuringud kampaaniate edust või läbikukkumisest on keskendunud peamiselt kampaania kommunikatsiooni vastuvõtjate uurimisele. Nendest uuringutest selgus, et kommunikatsioonil üksi on vähene mõju. Aga kui massikommunikatsioon on tihedalt seotud auditooriumi personaalse seotusega võivad tulemused olla üsnagi edukad. Massimeedia võib efektiivselt informeerida, veenda ja treenida auditooriumi, aga kestvat muutust ei saavutata, kui puudub toetav sotsiaalne keskkond (Kendall 1996).

2007. aastal kutsuti inimesi tegema ka nõu naabrivalvet ehk paluti inimestel jälgida, ka nende naabrid kulu põletamise keelust kinni peaksid ega seaks ohtu teiste vara. Sinna juurde toodi näiteid, kus inimene oli kulu põletades põletanud maha ka naabri(te) maja(d) (Porss 2008).

Hirm kaotada naabri tegevuse tagajärjel oma kodu või hoopis kartus, et tuleohutusreeglite eiramisega võidakse ohtu seada naabri vara toob kulupõlengute probleemi inimestele lähemale ja võib muuta nad seeläbi valvsamaks. Seetõttu on võimalik, et järelevalvet ei tee mitte ainult Päästeamet ja Keskkonnainspeksioon, vaid ka inimesed ise. Sel moel on inimesed probleemiga ka personaalselt seotud ning kampaania mõju seega tõenäoliselt suurem.

Rogers'i ja Storey' järgi peaks kampaania sisaldama järgmisi omadusi:

1. Kampaania on eesmärgipärane. Kindlad tulemused sõltuvad kampaania kommunikatsioonist. Konkreetsed kampaaniate mõjud võivad varieeruda alates individuaaltasandi kognitiivsetest mõjudest kuni ühiskonna struktuuriliste muutusteni välja. Efektid võivad kasu tuua nii kampaania sõnumite saatjale kui ka vastuvõtjale (Rogers, Storey 1987:818).

Kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavitustöö eesmärk ongi tuua kasu nii sõnumite saatjale kui vastuvõtjale. Sõnumi edastaja ehk Päästeamet säästaks eduka teavitustööga oluliselt ressursse, mis muidu kuluksid põlengute likvideerimisele ning vastuvõtja kasuks on turvalisem elukeskkond ja tuleohutuselased teadmised, mida loodetavasti ka reaalselt järgima hakatakse.

2. Kampaania eesmärk on haarata suur auditoorium. Auditooriumi suurus sõltub kampaania eesmärkidest. See aga omakorda tihtipeale tähendab seda, et mõjutada tuleb piisavalt inimesi muutmaks organisatsiooni poolt tehtud kulutused tulusaks. Kampaania kulu ja panustatav ressurss sõltuvadki tihti just sihtauditooriumi mingisugusest ulatusest. Sihtauditoorium võib aga ulatuda väikeettevõtte mõnesajast töötajast kuni terve suurriigi populatsioonini välja (Rogers, Storey 1987:820).

Töös käsitletava teavituskampaania auditoorium on üsna suur, kuna eesmärgiks on igapähele selgeks teha, et kulu põletamine on keelatud ja äärmiselt ohtlik. Isegi kui inimesel pole kulu põletamisega mingisugust seost kuulub ta kampaania sihtrühma hulka siiski, kuna ühe osa kommunikatsioonist moodustab ka lõkke tegemise nõuete selgitamine. Need teadmised on aga igapähele vajalikud.

3. Kampaania on küllaltki täpselt ajaliselt piiritletud. Näiteks on ühe kampaania pikkus defineeritud järgmiselt: see algab kommunikatsioonipanuse alustamisega (esimene sõnum eetri kaudu või kampaaniakorraldajate esimene katse kontakteeruda sihtauditooriumiga) ja lõpeb kampaaniatulemuste mõõtmisega. Mõndades kampaaniates on nende objektid ühed ja samad. Nagu näiteks reklaamikampaaniad, mille eesmärgiks on müüa toodet. Kui peale kampaaniat eesmärk saavutatakse, kuid hiljem toote müük langeb, siis uut sõnumite seeriat müügi toetamiseks nimetatakse juba uueks kampaaniaks. Kampaania algus ja lõpp võib aga muutuda häguseks kui ulatuslik formatiivne uuring ja planeerimine eeldab sekkumist või kui eesmärgid on pikaajalised. Rogers ja Storey toovad näiteks Stanforfi südamehaiguste ennetamise programmi, mis kestis kokku 18 aastat (1971-1989). Eesmärgiks seati pikaajaline elustiili muutus. Selle saavutamine aga võtab kaua aega. Üheks eesmärgiks seati ka kampaania juhtimise vastutuse üleviimine ülikoolilt kohalikele terviserorganisatsioonidele. Kui enamik kampaaniaid kestab mõni nädal või mõned kuud, siis nimetatud südamehaiguste ennetamise kampaania on kõige täpsemalt seeria omavahel seotud, kuid eraldiseisvaid kampaaniaid (Rogers, Storey 1987:820).

Ka kulupõlengute ennetamiseks viiakse läbi mitu omavahel seotu, kuid eraldiseisvat kampaaniat ja seda mitu aastat järjest, kuna inimeste hoiakute muutmine võtab aega. Aasta lõikes oleks üks kampaania kevadel ja teavitaks inimesi kulu põletamise keelust ning lõkke tegemisega seotud ohtudest ja nõuetest, teine kampaania aga sügisel ning kutsuks inimesi üles oma maavaldused ära niitma, et kevadel poleks vaja pikast kuluheinast vabanemiseks enam niita ega põletada. Mõlemaid kampaaniaid tuleks aga teha mitu aastat järjest ning vastavalt inimeste hoiakute ja käitumise muutmisele ka iga-aastaselt vajadusel muuta ja olukorrale kohandada.

4. Kampaania on organiseeritud kommunikatsioonitegevuste kompleks.
Organiseeritud tegevust saab näha kõigis kampaania faasides, aga eriti ilmne on see sõnumi tootmise ja levitamise etapis. See, mis on kampaania sõnum ja millisel kujul seda edastatakse otsustab tihti kas kampaania korraldaja ise või reklaamiagentuur, kes vastavat teenust pakub. Eriti oluline on valida ja luua või koordineerida kanaleid läbi mille sõnumeid edastatakse. Kampaania edukus sõltub sellest kui efektiivselt on kampaania kommunikatsioonitegevused koordineeritud (Rogers, Storey 1987:821).

Seni on kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaaniasse aktiivselt kaasatud meediakanaleid. Meedia esindajaid võeti kaasa ka 2007. aasta kevadel korraldatud kulureididele, et televisiooni jõuaksid kaadrid otse sündmuskohalt. Kuna Päästeameti pressiesindaja oli meediakajastusega üsna rahul ja pidas seda tõhusaks, siis oleks võib-olla edaspidi mõttekas sõnumeid koostades arvestada just sellega, et meedia need muutamata kujul nõ üles korjaks ja avaldaks.

Kokkuvõttes on Rogers'i ja Storey' järgi kampaania minimaalne definitsioon järgmine: kampaania genereerib spetsiifilise tulemuse või mõju suhteliselt suure hulga inimeste seas läbi organiseeritud kommunikatsioonitegevuste kindlaksmääratud ajaperioodil (Rogers, Storey 1987:821).

3.2 Sotsiaalturundus

Sotsiaalturundus kasutab turunduspõhimõtteid ja –tehnikaid mõjutamaks sihtauditooriumi aktsepteerima, kõrvale heitma, muutma või hülgama käitumist toomaks sellega kasu individidele, gruppidele või ühiskonnale tervikuna (Kotler, Roberto, Lee 2002: 5).

Enamasti kasutatakse sotsiaalturundust mõjutamaks sihtrühma muutma oma käitumist, et kaitsta keskkonda, ennetada õnnetusi ja enda vigastamist, hoolitsema oma tervise eest jne. Näideteks võib siinkohal tuua kõikvõimalikud tubakavastased ning narko- ja ka AIDSi ennetuskampaaniad jne.

Peamine sotsiaalturunduse eesmärk on tuua kasu sihtrühmale või ühiskonnale, aga mitte kampaania korraldajale. See on mõeldud heaolu parandamisele. Paremat heaolu püütakse saavutada läbi käitumise ja harjumuste mõjutamise ning muutmise. Siinjuures on peamine roll sihtrühmal. Käitumise mõjutamist ei toimu, kuni inivid, keda mõjutatakse pole tegutsenud (Andreasen 1995).

Päästeameti eesmärk on „müüa“ sihtrühmale maha harjumus kasutada muid alternatiive maalapi korrastamisel, kui seda on kulu põletamine ning kindlasti on eesmärgiks müüa sihtrühmale maha suhtumine, et kulu põletamine on äärmiselt ohtlik ja võib kaasa tuua traagilisi tagajärgi ning selline tegevus on enamike ühiskonnaliikmete poolt taunitav. Kuna tihti saab kulupõleng alguse hooletust lõkketegemisel, siis on oluline ka tekitada inimestes harjumus teha lõket nõuetele vastavalt ehk ohutumalt.

Ennetustöös on sihiks viia sõnum kõige probleemsemate sihtrühmadeni ning kampaanias kasutatud ressurssidega saavutada kasu väiksemate väljasõitude arvuga. Ehk kui kulupõlenguid on kampaania tulemusel edaspidi vähem, siis hoiab Päästeamet väiksemate väljasõitude arvuga kokku oma ressursse ning seeläbi suureneb valmisolek muude õnnetuste likvideerimiseks ja ka ennetamiseks. Üldisemaks eesmärgiks võiks lugeda elanikkonna teadlikkuse kasv tuleohutusest.

Sotsiaalturunduses on konkurendiks käitumine ja harjumused. Konkurendiks on enamasti sihtrühma käitumine hetkel või eelistatud käitumine ja harjumused. Sotsiaalturunduses uuritakse sihtrühma käitumist ja harjumusi, mida eelistatakse nendele harjumustele ja käitumisele, mida teavitustööga plaanitakse promoda. Eesmärgiks on välja selgitada miks nad seda teevad ning milleks eelistatakse seda sotsiaalturundaja poolt pakutavale (Kotler, Roberto, Lee. 2002).

Päästeametil on kulupõlenguid ennetava kampaaniaga seoses konkurendiks inimeste harjumus kevadeti kulu põletada. Seega tuleks kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania tarbeks välja selgitada, miks inimesed põletavad kevadeti kulu ning miks nad ei kasuta ohutumaid alternatiive. Oluline on kindlasti ka uurida, kas üldse ollakse kursis ohtudega, mis võivad kulupõlengutega kaasneda ning kas teatakse, et kulu põletamine on keelatud.

4. Edukas kampaania

Lähtudes varasemate kampaaniate põhjal tehtud kommunikatsiooniuuringutest toovad Rogers ja Storey esile mõned üldistused, mis aitavad kaasa kampaania edukusele.

1. Massimeedia võib mängida olulist rolli tõstes teadlikkust, ergutades isikutevahelist kommunikatsiooni ja värvates inimesi osalema kampaania tegevustes. Siiski pole massikommunikatsioon mingi umeravim. Sissejuurdunud arvamusi ja väljakujunenud hoiakuid on väga raske muuta. Näiteks tervislikke eluviise promovat kampaaniat võib lugeda õnnestunuks, kui 5% küllaltki suurest sihtauditooriumist muudab pikaajaliselt oma eluviisi tervislikumaks. Seega tuleks kampaaniat planeerides seada realistlikke eesmäärke (Rogers, Storey 1987:836).
2. Hoiakute ja käitumise muutumisel on oluline roll isikutevahelisel suhtlusel. Kui massimeedia on efektiivne info levitamisel, siis vahetu suhtlemine on mõjusam ja motiveerib inimesi tegudele. Inimesed on informatsioonile oluliselt vastuvõtlikumad kui on olemas sobiv sotsiaalne ja toetav keskkond (toetav grupp kohalikul tasandil) (Rogers, Storey 1987:837).

Naabrid, kes oma üleaedseid korrale kutsuvad kui nood hooletult lõket teevad võivad olla julgustavaks eeskujuks ka teistele kohalikele. Aga samas ka võib-olla mitte.

3. Kommunikatsiooniallika või –kanali tajutav omaksvõtmine tõstab kampaania efektiivsust. Omaksvõtmine antud kontekstis tähendab seda, kuivõrd usaldusväärseks ja arusaadavaks sõnumeid edastavaks kanalit peetakse. Üldjuhul peetakse usaldusväärsemateks just neid, kes on vastuvõtjale sotsiaalselt lähemal. Samuti on Rogers'i ja Storey' andmetel küllaltki mõjusad sõnumi edastajad ka autoriteetsetel positsioonidel olevad inimesed. Samuti sõltub kampaania edu sellest, mida kommunikatsiooniallikas promob ja mis on allika motiivideks. Näiteks kommertslikud allikad on tihti üsna madala

usaldusväärseusega, kuna nad soovivad midagi müüa (Rogers, Storey 1987:837).

4. Kampania sõnumeid on soovitatav enne uurida ja testida, et need oleksid eriomased aitamaks kaasa soovitud käitumise ja hoiakute muutumisele. Ehk eelnevalt tasub teha turu-uuring määramaks sihtrühma kalduvused ning testida sõnumite arusaadavust ja vastuvõetavust. Samuti peab kampania olema kohanemisvõimeline. Ka promotav käitumine või hoiakud peaksid olema sihtrühmal lihtsalt nõ kasutusse võetavad ning tooma mingisugust kasu neile. Näiteks taheti Californias kutsuda inimesi talvisel ajal sörkjooksu harrastama. Aga kuna sealsed talved on väga vihmased ja jooksurajad seega liiga mudased mitte väga kõrgelt motiveeritud jooksjatele. Seetõttu hakati inimestele promoma hoopis energilist jalutuskäiku (näiteks kodu ja töökoha vahel), kuna see oli vähemsundiv, kuid siiski efektiivne vihmahooaja harjutus (Rogers, Storey 1987:837).
5. Sihtrühmast sotsiaalselt kaugel olevad kampania üleskutsed ei ole efektiivsed. Näiteks pereplaneerimise kampania, mis keskendub patriootlikule üleskutsele peaministri või presidendi poolt on suure tõenäosusega edutu. Kodanikke kaasav kuritegevust ennetav kampania peab sellist käitumist seostama inimeste uskumusega, et nad on haavatavad ja võivad saada kuriteo ohvriks (Rogers, Storey 1987:838).
6. Kampaniad, mis keskenduvad ennetusele on vähemtõenäoliselt edukad kui need, mis pakuvad koheselt positiivseid tagajärgi. Näiteks võib siinkohal tuua turvavööde kasutamise ja kindlustuse ostmise. Kasu, mis saadakse nende kasutamise eest ei ole selgelt tajutav. Taolisi tooteid või harjumusi promovad kampaniad peaksid kommunikatsioonistrateegias vastuvõtjale saadavad kasusid vahetumana näitama ja andma sihtrühmale mingisuguse otsese tasu. Rogers ja Storey toovad näiteks, et regulaarne treenimine annab rohkem energiat – selline sõnum kõlab ilmselgemalt ja selle käitumisviisi ülevõtmine pakub rohkem kohest rahuololu kui näiteks kaua kestev jooksutrenn südamehaiguste ennetamiseks (Rogers, Storey 1987:838).

Kulupõlengute ennetamiseks tehtav teavitustöö on samuti ennetav ja propageeritavad käitumisviisid ning hoiakud ei pruugi inimestele kasulikuna tunduda, mistõttu ei taheta neid kohe omaks võtta. Võib-olla oleksid siin abiks näited, kus inimene on kulu põletades kokkuvõttes põletanud maha nii enda kui ka naabrite majad. Sellised faktid võivad inimesed oma naabrite suhtes valvsamaks muuta.

7. Spetsiifiliste sõnumite suunamine kindlale sihtrühmale võib muuta kampaania efektiivsemaks, sest sedasi välditakse infosulge ning saadetakse info jõuab kõigile mugavalt ja arusaadavalt kohale (Rogers, Storey 1987:839). Eesti kontekstis on tüüpiliseks segmenteerimiseks ilmselt eesti keelt ja vene keelt kõnelevate inimeste eristamine kommunikatsioonistrateegias. See tähendab seda, et efektiivne kampaania peaks edastama sõnumeid vastavalt sihtrühmale nii eesti kui ka vene keeles.
8. Õigeaegsus, meedia (kanalite) kättesaadavus ja isikutevahelised sõnumid võivad kampaania muuta edukaks. On äärmiselt oluline jälgida, et sihtrühmale oleksid need kanalid mille kaudu sõnumid edastatakse ka kättesaadavad, arusaadavad ja mugavad. Õigeaegsuse puhul on oluline silmas pidada, et sihtrühm ka parasjagu jälgib vastavat (meedia)kanalit kui kampaaniasõnumeid edastatakse (Rogers, Storey 1987:840).

Kotler, Roberto ja Lee toovad välja 11 elementi edukaks sotsiaalturunduskampaaniaks. Siinkohal on iga element lahti seletatud Päästeameti ekspertidelt saadud vastuste näol.

1. Eelista seda, mis on tuntud ja mida on enne tehtud.

Varem tehtud sarnaste kampaaniatega tutvumine on üks parimaid investeringuid kampaania planeerimisel. Varem tehtuga sarnased tulemused on üsna reaalsed. Lisaks õpib ka teiste edulugudest ja läbikukkumistest (Kotler, Roberto, Lee. 2002:52).

Päästeameti pressiesindaja Rain Porss leiab, et 2007. aasta kommunikatsioon oli tõhus, sest kulupõlengute arv vähenes tunduvalt. Üheks oluliseks detailiks kommunikatsioonis peab ta põhirõhku nõ naabrivalvele.

Pressiesindaja: „*Ehk, et kui naaber näeb, et tema naabritädi süütab kulutule, siis tema läheb kutsub ta ise korrale, sest et argument ongi see, et tema elu ja vara on ka ohus, kui tema naabrimutt süütab selle kulutule.*“ (Porss 2008)

Samuti toob ta esile eduka meediakanalite kasutuse, kui operatiivsete infovahendajatena.

Pressiesindaja: „*Muidugi põhirõhk, ma arvan oli raadiol ja teel. Läbi nende käis kõige operatiivsem info vahetult. Kui meil olid need reidid, mida me välja reklaamisime inimeste hirmutamiseks, siis neid reide me kajastasime ka raadios. Me võtsime ka teletöötajaid ja raadiotöötajaid reididele kaasa ja tegime sellist suhteliselt operatiivset salvestust*“ (Porss 2008)

Reidide poole pealt toob ta esile õhuvaatluse, kui tõhusa järelevalve vahendi.

Pressiesindaja: „*Ma arvan, et inimesed oskaksid rohkem karta, sest et see asi on natuke selline psühholoogiline ka, et kui inimesed teavad, et lendab ringi helikopter, lendab ringi lennuk, mis jälgibki ja ootabki ja otsibki seda, et keegi kuskil kulu põletaks, et ta siis kinni nabida koos maapealsete jõududega.*“ (Porss 2008)

Lisaks rõhutab pressiesindaja, et reidid tuleb eelnevalt välja kommunikeerida, ehk inimestele teada anda, et sellist asja tehakse.

Järelevalve tegemist peab pressiesindaja ka edaspidi väga oluliseks, seda lihtsalt tuleks veelgi tõhustada.

Pressiesindaja: „*Ma arvan, et kui inimene on juba ühe korra noomituse saanud või halvimal juhul trahvi, siis ta teist korda enam kulu ei süüta ja räägib ka oma tuttavatele ja sugulastele, sõpradele, et kulu põletamine on ohtlik ja selle eest on võimalik saada noomitus, trahv jne.*“ (Porss 2008)

2. Alusta sihtrühmadega, kes oleksid kõige tõenäolisemalt valmis tegutsema.

Paljud sotsiaalse muutuse eesmärgiga kampaaniad nurjuvad, kuna sihtrühm ei taju probleeme ja vajadusi.

Võib ainult oletada, et tõenäoliselt oleksid valmis tegutsema pakutavate käitumisjuhiste järgi need, kes oma maavaldusi järjepidevalt hooldavad. Arvatavasti läheksid just nemad kaasa üleskutsega enne lume tulekut hoovi pealt muru ära niita ja praht kokku riisuda.

Samuti tasuks teavituskampaania jaoks otsida inimesi, kes on kunagi kulupõlengu tagajärjel kaotanud näiteks oma kodu. Kui taolise kogemusega inimesed on nõus kampaanias osalema, siis saaks neid kasutada kui usaldusväärset sõnumiedastajat, kes oma kurba kogemust auditooriumiga jagab.

3. Promo ühte kindlat, tehtavat käitumisviisi, selgitatuna lihtsate ja selgete terminitega.

Informatsiooni ja reklaami rägastiku maailmas on meil tihti ainult mõni hetk, et auditooriumiga kõneleda. Lihtne, selge ja tegevusele suunatud sõnum toetab sihtrühma harjumuste muutmist soovitud suunas. Lihtne loosung aitab sihtrühmal meelde jätta ja teadmiseks võtta olulist soovitus. (Kotler, Roberto, Lee. 2002:54)

Mõlemast intervjuust koorub üldjoontes välja ainult üks kindel sõnum – kulu põletamine on keelatud ja ohtlik. Ehk pigem räägitakse sellest, mida teha ei tohi.

Kui võtta aga käsile sügisene kampaania, siis oleks selle käitumisjuhiseks niita maalapi pealt hein ära.

Päästetööde osakonna juhataja Kuno Tammearu: „*Tegelikult on ju muud võimalused, et seda kulu põletamist vältida – niitke maa ära igal sügisel, saab puhtaks maa. Talve jooksul kõduneb see asi ära seal, uus rohi tuleb ja kui see uus rohi tärkabki nädal aega hiljem läbi selle vana eelmise aasta heina. No mis siis!? Mitte midagi sellest ei muutu.*“ (Tammearu 2008)

4. Kaalu käegakatsutava eseme või teenuse kasutamist promomisel, et toetada sihtrühma käitumist soovitud suunas.

Paljudes edukates kampaaniates kasutatakse esemeid ja teenuseid, mis aitavad müüa ja toetada käitumise ja harjumuste muutmist. Olgu nendeks esemeteks siis kondoomid, prügikotid, säästupirnid vmt. Need on võimalus brändida kampaania sõnumid. Mida enam sarnaneb sotsiaalkampaania reklaamtoote kampaaniale, seda edukam see kipub olema (Kotler, Roberto, Lee. 2002:55).

Siin võib eeskujuks tuua Tartu linna 2007. aasta kevadise algatuse võtta puulehti ja muud aiaprahti vastu tasuta. Seda eesmärgiga vältida kulupõlenguid. (Rannajõe 2007)

5. Adresseeri arusaadavalt tajutavad kasud.

See baseerub auditooriumi hinnangute selgel mõistmisel. Edukas sotsiaalturunduskampaania suurendab tajutavat või tegelikku kasu soovitud käitumisviisist ja vähendab tajutavaid või tegelikke kulusid ning barjääre (Kotler, Roberto, Lee. 2002:56).

Intervjueeritavad räägivad peaasjalikult kahjust, mis kaasnevad kulu põlengutega.

Pressiesindaja: „*Me oleme kasutanud nõ... Rääkinud sellest, et see ei too kasu, pigem kahju, et see on ülimalt ohtlik, see on ohtlik teile, teie naabritele. Siis oleme toonud sisse selle šokiteraapia, kus me näitame, kus inimesed on naabrite majad maha põletanud, kus inimesed on ise ära põlenud – meil oli ju päris mitu laipa. Ja siis kolmas asi – need samad trahvid. Kõik asjad, mis oleme saanud, oleme ära kasutanud. Et põhiliselt ongi siis kolm asja: šokiteraapia, trahvid ehk hirmutamise ja siis nõ mõistlikkusele suunamine.*“ (Porss 2008)

Kui aga rääkida kasudest, siis tuleb kahjud lihtsalt kasudeks pöörata – inimestel jääb alles kodu ja elu ehk kulu mittesüütamisega vähendavad nad oluliselt riske, mis nende vara ja elu ohustab.

6. Muuda ligipääs lihtsaks.

Ühiskonnas, kus aeg on inimestele ülimalt oluline, on mugav ligipääs väga oluline (Kotler, Roberto, Lee. 2002:59).

Kui võtta eelpool toodud Tartu näite, kus pakuti inimestele võimalust kevadine aiapraht tasuta ära anda, tuleks kindlasti arvestada, et jäätmejaam oleks avatud just inimestele sobival ajal või et jäätmeid vedav auto jõuaks kodust kodusse kõige sobivamal ajal.

Samuti peab olema võimalikult lihtne ka ligipääs informatsioonile, mis puudutab tuleohutut käitumist tuleohtlikul ajal, sealhulgas ka nõuetele vastava lõkke tegemise juhised.

7. Koosta tähelepanu tõmbavad ja motiveerivad sõnumid.

Üheks suureks edufaktoriks massikommunikatsioonis muutmaks avalikkuse suhtumist ja käitumist on sõnumid, mis motiveerivad ning annavad edasi mingisugust kasu haaraval ja meeldejäával moel (Kotler, Roberto, Lee. 2002:60).

2007. aasta teavitustöös keskenduti peamiselt kahele sõnumile: kulu põletamine on keelatud ja ülimalt ohtlik. Samuti toodi sisse nõ naabrivalve ehk motiveeriti inimesi ka naabrite järele vaatama, et nad oma hooletusega teiste vara ja elu ei kahjustaks.

Pressiesindaja: „*Kulu põletamine on keelatud, ülimalt ohtlik ja meie suund oli see, et me panime inimesi mõtlema asjaolule, et nad ei sea ohtu ainult ennast, enda majapidamist, enda peret, vaid ka naabri majad, naabri pered, lapsed, naabri majapidamised.*“ (Porss 2008)

Päästetööde osakonna juht toob välja aga mõned sihtrühma seas levivad müüdid, mis võiksid olla inspiratsiooniallikaks sõnumite koostamisel – inimesed arvavad, et nende jõud käib tulest üle ja et kulu põletamine on kasulik. Need on valearvamused, mis tuleks lihtsate ja selgete sõnumitega ümber lükata. Neid ei tohiks olla liiga palju, kuna on oht, et infomüra läheb liiga suureks ja kampaania nõ valgub laiali.

Päästetööde osakonna juht: „*Kõige suurem valearusaam on inimesel see, et inimene arvab, et ta jõud käib tulest üle ja inimesed alahindavad tule jõudu. /- / Teine point on see, et kulu põletamine on kasulik. Kulu põletamine ei ole mitte kellelegi kasulik.*“ (Tammearu 2008)

8. Kasuta sobivat meediat ja jälgi seda ning kasuta võimalusi auditooriumi osaluseks.

Edukas kampaania kasutab mediaformaate ja vahendeid, mis efektiivselt jõuavad sihtrühmani läbi kõneisikute ja sponsorite, millele sihtrühm võiks reageerida. (Kotler, Roberto, Lee. 2002:61)

Pressiesindaja sõnul kasutati kulupõlengute teavitustöös kõiki kanaleid. Pressiesindaja: „*Me kasutasime kõiki võimalikke kanaleid, nii eestikeelseid kui ka venekeelseid, nii kirjutavat kui raadiot kui telet ehk kõike.*“ (Porss 2008)

Siinkohal võiks arutada, kas äkki on veel mõni alternatiivsem kanal sihtrühmani jõudmiseks kui ajalehed, televisioon ja raadio? Samas leiab pressiesindaja, et vajalike sihtrühmadeni siiski jõuti.

Pressiesindaja: „*Ja, kindlasti jõudsime.*“ (Porss 2008)

Auditooriumi osaluse alla võiks liigitada kulureidide kajastamise meedias otse sündmuskohalt. Inimesed said mediavahendusel reaalseid näiteid, et kulupõletajate avastamist võetakse tõsiselt.

9. Paiguta piisavalt ressursse meediale ja kättesaadavusele.

Paljud kampaaniad nurjuvad, kuna ei panustata piisavalt ressursse selleks, et sõnum jõuaks võimalikult aljude inimesteni ning et seda edastataks auditooriumile piisava sagedusega. Ei piisa ainult löövast loosungist ja sõnumist, oluline on, et see ka piisavalt laia levikuga oleks (Kotler, Roberto, Lee. 2002:63).

Päästeameti teavitustöö võib lugeda selles mõtte õnnestunuks, et meediakajastus oli küllaltki laialdane.

Kulupõlengutega seotud artikleid leiab Eesti Päevaleht Online'st 22 ajavahemikul 1. märts 2007-1. juuni 2007 ehk perioodist, mil kulupõlenguid on kõige rohkem. Enamik neist artiklitest ehk 14 ilmus märtsikuus. See tähendab, et online väljaanne kajastas kulupõlengutega seotud teateid keskmiselt üle päeva. Postimees Online's oli selleks arvuks 21, neist pea pooled ehk kümme märtsikuus. SL Õhtuleht Online jäi otsingumootori tõrke tõttu siinkohal välja. Meediakajastusele lisandusid veel tele- ja raadiokanalid.

Lisaks on Päästeametil nii Raadio Kukes, Vikerraadios kui ka Raadio 4-s oma saated, kus aktuaalseid päästevaldkonnaga seotud probleeme arutatakse ilma ajakirjaniku vahenduseta. Siit võib järeldada, et kui koostöö meediakanalitega on siiani olnud küllaltki hea, siis kas on mõtet eetriaega juurde osta ning selle eest raha maksta?

10. Panusta piisavalt ressursse uuringuteks.

Kampaaniate planeerijad teavad, et vastuseta küsimused on kriitilise tähtsusega kampaania edukuse suhtes. Millised mured ja barjäärid takistavad sihtrühma võtmaks üle uut käitumisviisi? Mis aitaks nendest takistustest üle saada? Mida nad veel peaksid teadma, et otsustada promotava käitumisviisi kasuks? Milline sõnum motiveeriks neid enam (Kotler, Roberto, Lee. 2002:64)?

Eelnevate Päästeameti kulupõlengute ennetamiseks tehtud teavitustöö oluliseks kriitikaks võibki tuua selle, et olulisi uuringuid pole tehtud. On küll tehtud statistikat väljakutsete arvu kohta kulupõlengutele, kuid sihtgrupp ehk

(võimalikud) kulu põletavad inimesed on siinkohal välja jäänud. Seega tuleks edaspidi kindlasti panustada rohkem sihtrühma harjumuste ja hoiakute uurimisele.

11. Jälgi tulemusi ja tee kohandusi.

Edukad kampaaniad on üles ehitatud nii, et toimuks pidev teavitustöö jälgimine ja seejuures tehakse olulisi mugandusi nii, et olemasolev või planeeritav strateegia toetaks eesmärgi. See on äärmiselt oluline juhul kui on veel aega muuta plaani (Kotler, Roberto, Lee. 2002:65).

Üheks 2007. aasta kampaania käigus tehtud kohanduseks oli tuleohutusnõuete meelde tuletamine seoses lõkke tegemisega. „Kõige rohkem rikkumisi oli lõkke põletamistega seoses, inimesed põletasid lõket liialt lähedal hoonele, ei olnud esmaseid tulekustutusvahendeid või tehti lõket liiga tugeva tuulega,“ oli kirjutatud 4. aprilli, 2007 Päästeameti pressiteatesse (Üle-eestiline kulureid on lõppenud 2008). Seetõttu hakati avalikkusele selgitama ka ohutusnõudeid lõkke tegemisel (Kulu põletamine on jätkuvalt keelatud 2008).

Oluline on jälgida, mis on täpsed väljakutse põhjused ning kuidas on tuli alguse saanud – kas kulu süütamisest või on kulupõleng alguse saanud hooletust lõkketegemisest. Kindlasti annaks kampaania tulemuslikkusele kaasa ka sündmuskohal tulega hooletult ringi käinud inimese intervjuerimine, et varakult jälile saada võimalikele valervamustele ning need siis avalikkuse teavitamise kaudu ümber lükata.

5. Uurimisküsimused, meetod ja valim

Töö eesmärk on selgitada Päästeameti ekspertide ja kulu põletamise kogemusega inimeste abil välja, mis peaksid olema kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania sõnumiteks. Samuti on oluline teada, mis oleksid kampaania sihtrühmale mugavaimad kanalid sõnumite vastuvõtuks?

5.1 Uurimisküsimused

1. Mis on kulupõlengute ennetamiseks tehatava teavituskampaania lähtekohad?
2. Kuidas edaspidi kulupõlengute ennetamiseks tehtavat kampaaniat parandada/täiendada?
3. Miks inimesed põletavad kulu?
4. Miks ei eelistata kulu põletamisele ohutumaid alternatiive maa-ala korrastamiseks?
5. Millised müüdid ja valearvamused levivad kulupõletajate seas?
6. Milliseid ohutumaid alternatiive maa korrastamiseks ja prahist vabanemiseks saaks sihtrühmale pakkuda kulu põletamise asemel?
7. Millised oleksid efektiivsed kanalid sihtrühmani jõudmiseks?
8. Milliseid sõnumeid peaks sihtrühmale edastama?

5.2 Meetod

Leian, et antud töös oleks kõige otstarbekam leida uurimisküsimustele vastused läbi poolstruktureeritud intervjuude. Intervjuu eeliseks on paindlikkus. See annab võimaluse andmete kogumist vastavalt vastajale või olukorrale reguleerida (Laherand 2008). Kuna eesmärk on mõista nähtust ning enamus küsimusi, millele vastuseid otsitakse avatud, siis ongi mõistlik kasutada just intervjuud info kogumiseks.

Poolstruktureeritud intervjuu annab võimaluse küsitleda inimest põhjalikult ning vajadusel võimaldab see meetod ka täpsustavaid küsimusi esitada. Antud meetodi kasutamine on põhjendatud ka sellega, et poolstruktureeritud intervjuud kampaania sihtrühma uurimiseks on ka varem antud töö käsitletava sarnase kampaania raames

kasutatud (Smokey the Tapir: Traditional Fire Knowledge and Fire Prevention Campaigns in Lowland Bolivia (McDaniel, Kennard, Fuentes 2005)).

Intervjuud varasema teavitustöö uurimiseks ning Päästeameti ekspertide hoiakute väljaselgitamiseks viidi läbi Päästeameti pressiesindaja Rain Porss'i ja Päästeameti päästetööde osakonna juhataja Kuno Tammearu'ga. Intervjuude transkriptsioonid leiab lisamaterjalidest vastavalt Lisa 1 ja Lisa 2.

Uurimaks teavituskampania sihtrühma hoiakuid ja arvamusi viidi läbi intervjuud inimestega, kellel on varasem kulu põletamise kogemus. Intervjuude transkriptsioonid leiab lisamaterjalidest.

Lisainfot maavalduste hooldamise teemadel andsid Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskonnabüroo juhataja kohusetäitja Katrin Rannik ja peaspetsialist Eike Lepmets.

5.3 Valim

Valimisse sai võetud inimesed, kelle puhul oli teada, et neil on olemas kulu põletamise kogemus. Intervjueeritavate leidmiseks kasutati nii töö autori tutvusringkonda kui ka lumepalli meetodit ehk intervjueeritav soovitas järgmise inimese, kelle puhul oli teada, et ta on kunagi kulu põletanud. Selgitamiseks välja, kas põliselanike ja nn linnainimeste hoiakud ning arvamused seoses kulu põletamisega kattuvad või erinevad sai intervjueeritavad ka vastavalt elukohale ka eristatud. Respondentide tabelis on lisaks soole ja vanusele ka ära märgitud respondendi seotus maapiirkonnaga.

Tabel 2.

Resp.	Vastaja tunnus	Seotus maapiirkonnaga
1.	Naine, vanus 40-50	Elab linnas. Omab lisaks maamaja.
2.	Naine, vanus 50-60	Elab statsionaarselt maal.
3.	Naine, vanus 30-40	Elab statsionaarselt maal.
4.	Mees, vanus 60-70	Elab linnas. Käib tihti maal poja juures.

5.	Mees, vanus 40-50	Elab alevikus kortermajas. Omab maal krunti, mida hooldab. Lisaks veel garaaži, mida ümbritsevat maa-ala aegajalt hooldab.
6.	Naine, vanus 40-50	Elab statsionaarselt maal. Kolis linnast maale umbes neli aastat tagasi.
7.	Naine, vanus 40-50	Elab linnas. Omab aiamaad maapiirkonnas, mida igal aastal hooldab.
8.	Naine, vanus 50-60	Elab statsionaarselt maal.

6. Uurimistulemused

Respondentidelt uuriti, miks inimesed põletavad kulu, mis riskid sellega kaasnevad ja miks ei kasutata ohutumaid alternatiive. Oluline on antud uurimuse kontekstis teada ka, millised on inimeste tuleohutusosalased teadmised ning kogemused tulekahjudega. Samuti uuriti intervjuudes, kas inimesed üldse teavad, et kulu põletamine on keelatud ja milliseid karistusi rakendatakse keelust ülestujatele.

6.1 Kevadised maavaldaja praktikad

Kevadised kulu põlengud on suuresti seotud inimeste maavalduste korrastamisega. Inimesed tahavad lahti saada aeda kogunud risust ja maalapile kasvand pikast kuluheinast. Tihti vabaneetakse üleliigsest prahist just tule abil.

Kevadistel maakorrastustöödel on üldjuhul kombeks praht ühte hunnikusse kokku riisuda ning sellest lõke teha. Tehakse ka komposti.

Resp nr 6: Põletan ära. Siiamaani oleme põletand, aga nüüd olen avastand enda jaoks, isegi suvel selle heina, mis ma olen siit kokku riisund, olen ära põletanud, aga nüüd leidsime parema variandi – teeme kompostihunniku. Et noh, aga noh tammelehed on ainuke, mis ei sobi sinna.

Vastajatel on tavaks ka kevadine kuluhein maapinnalt ära põletada. Respondent number kahe vastus, et ta on põletanud kulu enne kui lumi sulama hakkab ehk siis kui pole veel tuleohtlik aeg on natuke kaheldav, sest sel ajal on kuluheina põletada väga keeruline kui üldse võimalik.

Resp nr 2: Ei noh enne kui lumi hakkab sulama niimoodi, kui ikka võib põletada, siis ma olen ikka ära asjad teind.

Resp nr 5: Põlema otse

Samas selgub ka, et need, kes sügisel oma maavaldused ära niidavad ei pea kevadel eriti vaeva nägema kuluheinast lahti saamisel, kui välja arvata niitmistehnikaga raskesti ligipääsetavad kohad, nagu kraavikaldad või kivine ja künklik pinnas.

Resp nr 3:

Kirjeldage mulle alustuseks, kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsete?

Ma ei hoolitsegi.

Ei hoolitsegi?

Jah, mul sügisel selleks kõik tehtud.

Te teete seda sügisel?

Muidugi, niidan ära ja ongi väga hea ju.

Kevadel ei ole vaja siis midagi teha?

Enam ei tee.

Resp nr 4: Praegu, sügisel hilja ära niidad, siis ei olegi midagi. Siis ei jää kulu ega mitte midagi. Pole mingit mõtet, siis põletada. Aga millepärast inimesed põletavad vaata ja just nüüd eriti... Heinapõldude pääl, kraavid... Seal nagu keegi ei niitnud. Nagu kraavid ja siuksed kohad, kust õieti niita ei saanud, siis põletati kraav puhtaks.

Resp nr 8: Kui mul on niidetud mul ei olegi midagi eriti vaja seal midagi. Ja kui... mul on tavaliselt see suur osa seal niidetud. Eelmine aasta on ära niidetud. Ega siis ei tule siukest vana kulu peale. Aga ütleme, mis jäävad on need teeservad, kuhu ma ei saa vikatiga ega mitte millegagi peale. Ja nad on kuskil noh ütleme... Nad on teeservades siuksed laiad. Ja nad on sellised ei vikatiga, muruniitjaga, mitte millegagi.

Lihtsalt sellised probl.. raskesti ligipääsetavad kohad jäävad niitmata?

Ma ei ütleks noh... Võib-olla ta ei olegi niiõelda raskesti ligipääsetav, aga lihtsalt ta ei ole vikatile ja sellistele asjadele sobiv, et ma saaks... Seal on kivid võivad olla tee peal.

Need võiksid tehnikat ja tööriistu lõhkuda?

Just täpselt.

Ja need kohad te siis panete põlema?

Jah.

Kevadeti on inimestel kombeks kokkuriisunud praht ühte hunnikusse kokku koguda ning põlema panna. Osa prahti tehakse ka kompostiks. Samas pannakse kuluheina ka otse maapinnalt põlema, mis on juba oluliselt ohtlikum tegevus. Positiivne on kindlasti see, et inimesed kasutavad ka võimalust niita oma maavaldused ära juba sügisel, sest siis kevadel pikka kuluheina ei teki. Praktiseeritakse ka mõlemat maa-ala korrastamise moodust korraga – nii sügisene niitmine kui ka kevadine kulu põletamine. Põletamist põhjendatakse sel juhul sellega, et kuluhein asub raskesti ligipääsetavas kohas (kraavikaldad, künklik või kivine pinnas). Kardetakse tööriistade ja tehnika lõhkumist ning seetõttu eelistatakse taolised probleemsed kohad puhtaks põletada.

6.2 Kulu põletamise motiivid

Üheks olulisemaks eesmärgiks antud töö puhul oli välja selgitada, miks inimesed kulu põletavad ja millega nad sellist teguviisi põhjendavad. Oluline on siinjuures ka teada, millised müüdid seoses kulu põletamisega inimeste seas levivad.

Kulu põletamise komme sai nõ uue hoo sisse 1990-ndate algusel kui inimesed oma maad tagasi said. Suuri maavaldusi aga ei jõutud harida ja mitmeaastast pikaks kasvanud umbrohtu sealt ära niita. Oluliselt lihtsam oli kui kuluhein ära põletada.

Resp nr 7: ...Aga tegelikult ega omal ajal ei põletatud ka nii palju. See viimane põletamine on tulnud praegusel Eesti ajal kui inimesed said oma maad tagasi. Nad ei jõudnud neid harida, nad ei jõudnud neid ära niita. Ja tekkisid sellised suured väljad, kus oli mitmeaastane umbrohi peal...

Kulu põletamise eesmärk intervjuueeritavate sõnul on maalapi puhastamine pikaks kasvanud kuluheinast.

Resp nr 3: Kui üleliia on, siis on ju vaja ära põletada.

Resp nr 8: ...kui on jäänud ütleme rohi niitmata... Vaata siis tuleb ära põletada.

Leitakse ka, et rohi hakkab paremini kasvama ja maa läheks justkui kiiremini roheliseks, kui kuluheina pealt ära põletada.

Resp nr 2: Ja rohi kasvaks nagu paremini.

Resp nr 4: Oligi, et niuke tunne tekib, et siis tuleb nagu rohi kiiremini, maa läheb kiiremini roheliseks.

Samuti leidis üks intervjueritav, et kulu põletamine on kasulik ka umbrohu hävitamise poole peale. Nimelt, prahti kokku riisudes lendavad umbrohuseemned laiali, aga kulu põletades seemned hävivad ja sellega välditakse vastaja arvates ka umbrohu teket.

Resp nr 8: ...Kui on tulnud sealt kõrvalt igasugused sellised umbrohu seemned. Kui on kulu peal ta ei ole veel päris maasse läinud, ma põletan ära, ta ei saa seal idanema hakata.

Hävitab siis umbrohtu?

Hävitab.

Nüü...

Just ja ma ütlen, mis need seemnetutid on kõik alles, need ju põlevad ära. A kui ma ta kokku riisun – tipa-tapa läheb see seeme ju laiali...

Kuigi ollakse kursis ka sellega, et kui sügisel maa ära niita, siis pole vaja kevadel kulu põletada, siis kuluheina põletamise eeliseks ohutumate alternatiivide ees peetakse lihtsust ja mugavust ehk lihtsam on see põlema panna kui näha vaeva niitmisega.

Resp nr 4: Praegu, sügisel hilja ära niidad, siis ei olegi midagi. Siis ei jää kulu ega mitte midagi. Pole mingit mõtete, siis põletada.

Resp nr 6: Lihtsam moodus. Harida on raskem. Kevadel põletad selle prahi ära, on jälle ilus. Kui tahad, et korras oleks nõuab vaeva nagu.

Arvatakse ka, et põletamine on odavam.

Resp nr 3: *Onju, võta kõik see kütus, niida kõik see maha, vaata mis tuleb.*

Niitmise kahjuks räägib ka vastava tehnika puudumine. Samuti rikub pikaks kasvanud kuluheina niitmine tehnikat ning niitmishahenditega ei ole ka igale poole võimalik ligi pääseda, mistõttu peetaksegi mõningates tingimustes (künklik või kivine maapind ja kraavikaldad) kulu põletamist ainukeseks lahenduseks.

Resp nr 4: *... Kui kulu on niitmata jäänud, siis järgmine aasta on niita vana kulu pealt väga-väga sant, sest see lööb vikati kinni...*

Kulu põletamise üheks motiiviks tuuakse lihtsus ja mugavus. Nimelt, põletada on lihtsam kui niita. Niitmine võtab aega ja kulutab kütust, samuti inimese enda energiat. Selline suhtumine näitab aga, et kulu põletamisega kaasnevaid ohtusi reaalselt ei tajuta. Küll teatakse, mis ohud võivad kulu põletamisega kaasneda, aga kui kulu põletatakse seetõttu, et see on mugavam, siis ei saada ilmselt täielikult aru, kui ohtlik taoline teguviis on.

Väide, et kulu põletamise tagajärjel hakkab rohi paremini kasvama ei vasta tõele. Selle lükkab ümber ka Päästeameti päästetööde osakonna juhataja Kuno Tammearu (Tammearu 2008). Võimalik, et selline müüt on tekkinud seoses sellega, et mustaks põlenud maalapi ja seal tärkava rohelise muru vahel tekib hea värvikontrast, mis panebki inimesed arvama, et rohi kasvaks justkui paremini. Samuti võib üheks müüdiuks lugeda selle, et kulu põletamine hävitab umbrohu seemned ning sedasi välditakse umbrohu uuesti kasvamist. Pigem on tõenäoline variant, et tules hävivad haruldasemad taimeliigid, mis enam tagasi ei kasva peale põletamist.

Üheks põhjuseks, miks kulu põletatakse on ka niitmiseks vajalike tööriistade ja tehnika puudumine. Samas aga kui hakata võrdlema muruniiduki, -trimmeri või vikati hindasid elumaja, kõrvalhoone või näiteks hektari metsaga, siis on selge, et vajalike vahendite soetamine polegi nii kulukas. Seda enam, et niitmishahendeid saab ka rentida või ka naabritelt, tuttavatelt laenata.

Kui aga juhtub, et inimene saab omale päranduseks suurema maavalduse, mida pole kaua aega hooldatud, siis võib tõesti esialgu raskusi tekkida selle korda tegemiseks. Samas kui saadud maalappi plaanitakse arendada põllumajanduslikel eesmärkidel ehk tahetakse seal midagi ärilistel eesmärkidel kasvatada, siis on võimalik küsida Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametist (PRIA) rahalist toetust. Kusjuures nende toetust vähendatakse, kes on kulu põletamise keelust üle astunud (k.a hooletust lõkke tegemisest alguse saanud kulupõleng) või jäetakse toetusest hoopiski ilma (Lepmets, Rannik 2008).

6.3 Kulu põletamise negatiivsed küljed.

Kuigi kulu põletamise negatiivsed küljed tunduvad igapäevale ilmselged olevat oli nende küsimine siiski vajalik, et uurida, kas inimesed on ikka kulu põletamisega kaasneda võivate kahjude ja ohtudega kursis.

Kulu põletamise kahjuliku poolena leiti esmapilgul olevat putukate ja linnupesade hävimine ning suits. Mainiti ka kulutule ohtu metsale. Kuid rääkides nendest kahjustest, mis võivad tekkida põlengu süütajale ja ümberkaudsetele inimestele, siis mainiti ohtu varale (hoonetele) ja ka inimesele.

Resp nr 2: *Milliseid ohud võivad kulupõlenguga kaasneda selle inimese jaoks, kes kulu põlema paneb?*

No võib... Elumaja võib põlema minna endal või teisel, kui tuli läheb kontrolli alt välja.

Mis veel võib juhtuda?

Mets võib, kui on, mets võib põlema minna. Metsakraaviäärsed ja põõsad.

Millised ohud võivad kõrvaliste, teiste inimeste jaoks tekkida?

No teistel inimestel võivad nagu aeda või elumaja võib põlema minna ja õunapuud ja marjapõõsad kõik saavad nagu kahjustab kõiki. Lilled.

Resp nr 4: *Putukad, sipelgad ja linnud ka kui hiljaks põletamisega jääda. Need kõik hävitab ära. Võid ise ka sisse jääda, kui ei oska arvestada, kus pool tuul on. Keerab tuule peale ja kui on ikka pikk suur tuul, see tuli levib nii kiiresti, et sa ei jõua eest ära. Ja hooned ja.*

Resp nr 7: Millised ohud võivad kaasneda selle inimese jaoks, kes seda kulu põletab?

Noh, kui tuli läheb suureks, siis esmane asi võib talle kuskile minna ta enda elamule kuskile otsa minna, veel hullem kui ta ise sinna sisse põleb, sest tuli võib ka ümber inimese ju võtta hoo sisse, et... pealt ära ja oledki keset seda põlengut.

Kõrvaliste inimeste jaoks ka mingit ohtu on?

No...psss... kui neid seal kõrval on. Kui mõned majad, mõtled eksle, kui mõned majad on kuskil kõrval kindasti. Ta võib ju igale poole tuulega kanduda. Ja kui on lähedalolevaid inimesi onju.

Esmapilgul kiputi kulu põletamise negatiivse poolena välja tooma just neid elemente, mis otseselt kuluheinas peituvad ehk siis putukad ja linnud, kes tules hukuvad. See on väga hea, kuna näitab, et inimesed saavad aru, et kulu põletamisega tehakse kahju keskkonnale.

Näib, et üldjuhul on inimeste teadlikkus kulu põletamisega seotud ohtude teemal üsna hea, kuna osati nimetada ohtu nii inimestele, oma kodule, naabrite varale kui ka keskkonnale (putukad ja linnud).

6.4 Kogemused tulekahjuga

Kui inimesel puudub halb kogemus ühe või teise tegemisega või sündmusega ei pruugi ta osata ka halvimat karta. Seepärast saigi intervjuueeritavatelt uuritud, millised on nende kokkupuuted tulekahjuga seoses kulu põletamisega.

Halvad kokkupuuted kahjutulega piirduvad tihti mujalt kuulnud sündmustega seoses kurvalt lõppenud kulupõlengutega.

Resp nr 4: ...Paarkend aastat tagasi Potil, seal Rapla rajoonis põles elumaja nii, et ahi jäi järgi. Keegi loll pani põlema ja tuulega viis majale peale ja viis karjalaudale ka peale üks pool kilti eemal.

Respondent, kellel kulutuli kontrolli alt väljus kirjeldab toimunut kui midagi õudsat. Samas ei ole inimene sellise kogemuse tõttu edaspidi kulu põletamisest loobunud. See

hilisem kulupõletamine oli aga põhjendatud sellega, et maa oli varem korralikult hooldamata ja väga künklik, mis niitmise keeruliseks tegi.

Resp nr 6: Oi see oli õudne. See tuli läks lihtsalt niimoodi, et ma ei saanudki aru, kuidas see läks. Äkki ja kõik kohad olid tuld täis. Aga muidugi mul oli põlluäär igal pool ja majale nagu ohtu ei olnud. Aga jah, noored mehed oleks küll ära põletanud kõik.

Resp nr 7: Hirm oli. Riisusime heki vahet tee äärest. Meid oli siin mitu tükki. Pilvi oli ja Liivi oli ja siis ikka paneme selle põlema ja ta läks kuuseheki nagu alla a seal olid just kõrged mitmeaastased... noh minu rinnuni, mis ma olen poolteist meetrit pikk. Siis lõi pahmaka korra niimoodi üles, siis hakkas nagu hirm. Aga ta sealsamasel ka nagu taandus kohe ära. Kus on väiksem hein seal taandub ära. Mis seal... Hakkad materdama loomulikult. Hakkab hirm ja hakkad kustutama kohe.

Intervjueeritavate vastustest selgub, et isegi kui on juhtunud, et kulusi läheb käest ära ja sellist olukorda kirjeldatakse kui midagi õudset, siis ei tähenda see seda, et edaspidi on hirmsa kogemuse tõttu kulu põletamisest loobunud. Samas ei olnud ühelgi intervjueeritaval endal juhtunud kulupõlenguga midagi traagilist (hävinud hooned, tules hukkunud inimesed), mis võimalik, et oleks inimese suhtumist kulu põletamisse oluliselt muutnud.

6.5 Olulised teised

Suhted oma naabritega on inimestel erinevad. Mõned saavad üleaedsetega hästi läbi ja suheldakse pea iga päev, mõned teised aga ei pruugi oma naabreid üldse tundagi. Intervjuudes püüdis siinkirjutaja uurida, kuidas inimesed reageeriksid kui näevad naabrit kulu põletamas.

Kogemused, kus naabri poolt süüdatud kulu ohustas intervjueeritava kodu ei motiveeri respondenti kulupõletajast naabriga midagi ette võtma (ei kutsu korrale ega kaeba politseisse või päästeteenistusse), kuigi naabri tuleohtlik teguviis oli korduv.

Resp nr 8: ...Ma tulin õhtul töölt ja tulin tee pealt ülevalt alla sinna, vaatan metsäär on kõik tules. Ma tean, et mul kodus ühtegi ei ole. Aga see oli see aeg, kui juba

mobiilid olid. Mul oli külaline läinud ja see õnneks tabas ära ja pani kodu juures tule vastu, sest muidu oleks mul õues olnud kõik heinakuhjad ja kõik-kõik oleks läinud. Ja sellel mehel... Tal on mitu korda olnud ja siis on see... Naabrimehel, meil on keset põldu siuke väike maja ja kui tema ka niimoodi tegi, siis mul oma poiss ja siis teist poolt on mitu korda jooksnud, et seda... sealt ära päästa. Et tuli päris sinna ei läheks.

Aga hooned on siamaani alles jäänud?

Hooned on alles. Aga ükskord läksid need... puud.

Küttepuud?

Ei, mitte küttepuud. No vaata kui tehakse heina ja tal... Hein viiakse ära ja siis pannakse need rõugupuud niimoodi noh... Jah, need läksid ära.

Leidub ka neid, kes naabri tuleohtlikule tegevusele vastasid samaga ehk panevad omaltpoolt samuti kulu põlema selle asemel, et naabriga vestelda või teavitada tema tegevusest päästeteenistust või politseid. Eesmärgiks on siinkohal maapind eest ära põletada, et naabri süüdatud tuli sealt edasi ei leviks. Samas aga on taoline nõ vastupõletamine samasugune tuleohtlik ja keelatud teguviis.

Resp nr 3: Teate kedagi, kellel nii on juhtunud, et tuli läheb käest ära? Tuleb mõni juhtum meelde?

Meil see naabrimees kogu aeg põletas minu meelest.

Mis juhtus siis?

Kogu aeg mina olin hirmul, kas tema tuli jõuab minu õue peale või ei jõua.

Jõudis siis?

Noh, õnneks mul oli ette ära põletatud. See tuli iga kevad, pani saba taha. Ühest põlluotsast hakkas ja teisest ja läks kolmanda koha peale kohvitama. Minu meelest ta põletas puuriida maha ka naabritel. Nendega oli mingi häda, aga ma ei tea, kas ta ise pani, minu meelest oli Aini poolt tulnud.

Aga nüüd, kui te pole põletanud ette ära, aga näete, et naaber põletab kulu, siis mis te teete?

Mis ma siis teen. Siis lähen panen kähku eest põlema.

Kui näete, et naaber põletab kulu ilmselgelt ohtlikul viisil, siis lähete ka tulega vastu?

Kui näen, et nii on mõistlik, siis lähen tulega, kui ei ole, siis lähen kustutama lihtsalt.

Siinkohal joonistuvad ka välja erinevused linnas elavate ja statsionaarselt maal elavate inimeste seas. Nähes kulupõlengut, mis on nõ käest ära läinud kipuvad põliselanikud appi minema, samas kui linnast pärit inimene vaatab seni lihtsalt kõrvalt kuni tema maavaldusele ohtu pole ning kui põleng ohustab juba tema vara, siis läheb naabriga vestlema. Põliselanikud aga naabrite peale kaebama ei kipu.

Resp nr 1 (linnaelanik): *See peab ikka väga hullult põlema, et mul närv üle viskab ja ma lähen ütlema.*

Resp nr 5: *(elab alevikus kortermajas ehk pigem linnaelanik kui põliselanik): Kui näete, et naaber põletab kulu, kas olete valmis ka ise sekkuma?*

Kui ta midagi seal valesti ei tee, siis ei.

Aga kui teeb?

Siis küll jah.

Mis te siis teete?

Lähen sõimama (naerab).

Resp nr 6 *(Elab statsionaarselt maal. Kolis linnast maale umbes neli aastat tagasi. Suhtumise poolest pigem linnainimene võrreldes teiste intervjueeritavatega):* **Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui näete näiteks naabrit kulu põletamas?**

Õö üldiselt kui ta mulle ohtlik ei ole, siis ma ei torgi.

Aga kui on näha, et ta teeb seda ilmselgelt ohtlikul viisil?

Ma arvan, et ma seda päris ära kustutama ei läheks, vaid seisaks hea selle eest, et ta minu maa peale ei tuleks. Ses suhtes, et ta mulle ohtlik ei oleks, aga ma kustutama teda nüüd küll ei lähe ja sellepärast ütlema, et mis sa nüüd teed.

Miks?

Sellepärast, et... Ma ei tea, igaiüks teeb oma maa peal seda, mis ta teeb. Selles suhtes, et noh... ju ta arvab, et nii on õige, miks mina pean õpetama seda. Ja samamoodi ma olen ise ka ega ma ka ei taha, et mind keegi õpetama tuleks.

Resp nr 2 *(põliselanik):* **Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui kohtate naabrit kulu põletamas või kas te üldse sekkuksite?**

Ei oma naabritele ma näiteks küll ei lähe.

Aga kui te näete, et ta teeb seda ilmselgelt ohtlikul viisil?

No siis lähen küll.

Mis te siis teete, lähete ütlete või...

Jah, ma lihtsalt lähen ja räägin nendega ja kui abi vaja, siis aitan kah.

Resp nr 8 (põliselanik): Mil määral te ise olete valmis sekkuma kui näete, et naaber kulu põletab?

Kui seal tuli hakkab käest ära minema lähen kohe appi, raudselt.

Lähete appi, teete veel midagi?

No kaebama just vist ei lähe.

Aitate lihtsalt ära kustutada?

Jah, aitan ära kustutada.

Põhjuseks miks inimesed ei kipu kulupõletajaid korrale kutsuma enne kui põleng väga ohtlikuks läheb tuuakse eestlaslik häbelikkus ja neile omane mittesekumine.

Resp nr 7: Aga kui näete, et seal tee ääres keegi seda ilmselgelt ohtlikul viisil teeb, siis miks te ütleva ei lähe?

Inimlik kartus või häbelikkus või eestlaslik mittesekumine.

Kustutustöödele appiminekut põhjendades viitab põliselanik hajaasutustele omasele probleemile, milleks on päästeteenuse halb kättesaadavus. Mõistlik on ise appi minna kui oodata kuni päästjad kilomeetrite kauguselt kohale jõuavad, sest selle ajaga võib tuli levida kiiresti väga kaugemale.

Resp nr 8: ... selleks ajaks kui see päästeteenistus kuskilt sealt paarikümne kilomeetri tagant kohale jõuab, andke andeks, see tuli on ei tea juba kuskohas. Et sellepärast ma arvan, et parem on juba minna aidata ära kustutada see kuni oodata see tuli hullemaks läheb ja kaugemale.

Vesteldes intervjuueeritavatega naabritest tuli välja ka linnainimeste ja põliselanike erinevus, kuigi siinjuures on oluline ka mainida, et mingisugune side maaeluga oli kõigil intervjuueeritavatel olemas. Nimelt on põliselanikud suurema tõenäosusega valmis naabritele appi tõttama kui on vaja kulupõlengut kustutada. Päästeteenistuse mitte väljakutsumist sellises olukorras põhjendati sellega, et päästjad paiknevad liiga

kaugel ning nende kohalejõudmine võtab kaua aega. Seega on mõttekam ise appi minna, et hullemat ära hoida.

Üldjoontes jäi aga mulje, et seni kuni naabri tegevus inimese vara ei ohusta, siis ei minda ka üleaedset kulu põletamise kui ohtliku ja keelatud tegevuse tõttu korrale kutsuma. Sellist hoiakut põhjendati nii eestlasliku tagasihoidlikkuse kui ka sellega, et see on igaühe enda asi, mida ta oma maa peal teeb.

Üks huvitavamaid ja kindlasti tuleohtlikumaid reaktsioone naabri kulupõletamisele oli ette põletamine ehk vältimaks naabri süüdatud kulutule enda maale jõudmist põletati juba ise kuluhein ette ära oma maalapil vältimaks sedasi tule levikut naaberkrundilt oma maatükile. Küllap on aga tegemist üsnagi ainulaadse ja vähelevinud moodusega oma vara kaitsmiseks naabri tuleohtliku tegevuse eest. Seda enam, et respondent, kes taolist kogemust kirjeldas ise enam kulu ei põleta, vaid eelistab selle asemel niitmist.

6.6 Tuleohutusalane teadlikkus.

Esimesed tarkused, kuidas tulega ümber käia saadakse juba lapsepõlves vanematelt. Samuti jagab tuleohutusalast teavet ka päästeteenistus, tehes seda nii ajakirjanduse vahendusel kui ka erinevaid kampaaniaid korraldades (suitsuanduri propageerimine). Üks asi on aga see kui palju inimesed tuleohutusest teavad, teine asi aga see kas neid teadmisi ka realselt rakendatakse.

Enamasti teatakse, kuidas käituda ja mis vahendid peaksid käepärast olema, et kulu põletamine ohutumaks muuta, aga kui hakatakse kommenteerima teiste inimeste käitumist tule tegemisel, siis jääb mulje, et tule tegemisse suhtutakse siiski väga lohakalt.

***Resp nr 6:** Reha ja labidas on alati käes. Ja mitte ükski, vaid vähemalt kahekesi. Ja tuule suunda jälgin ka, et ma ei pane ikkagi niimoodi, et tuul saaks tuld edasi viia, vaid vastupidi, et vastu tuult nagu panen põlema selle.*

***Resp nr 6:** Ei no siin on näha olnud teeäärtest. Pannakse põlema, minnakse minema ja see tuli läheb nii, kuidas ta läheb. Ma kujutan ette, kes oma maja ümbert on põletanud see kasutab kõiki vahendeid, et see tuli sinna majani ei jõuaks, aga suured*

maalapid pannakse põlema, põllumaad. Aga no muidugi seal on see variant, et sellisel juhul on kraavid ees ja ta ei lähe edasi. Aga kui see tuli tekitab ju tuult ja ta võib sellest kraavist ju ka üle minna, see tuli.

Paljud kulupõlengud saavad alguse just hooletusest lõkke tegemisel. Siinkohal on ohutusosalased teadmised või tahtmine neid teadmisi rakendada seinast-seina. Samas on positiivne arvamus, et lõket peab tegema vähemalt 50 meetri kaugusel majast, kuigi Keskkonnaministeeriumi määruses „Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutusnõuete kinnitamine“ on nõutud 15 meetrit.

Resp nr 4: *Vähemalt 50 meetrit ikka majast ja-ja, et ümberringi ka ei ole, et sa ei tee päris kui kulu või pikk rohi seal kõrval on. Ega tulega ka lõkkes kuivatab selle rohu ära ja läheb täpselt samamoodi edasi.*

Resp nr 5: *Kukkuriisutud prahi ütlesite, et panete põlema, aga kui te lõket teete, siis mis ohutusreegleid järgite?*

Et mingeid hooneid ligidal pole.

Meetrites umbkaudu.

No 50.

Muud vaatate veel midagi?

Muud pole midagi vaadata. Mis siin muud vaadata. Peaasi, et midagi põlema ei lähe, toss küla peale ei lähe. Oleneb kust poolt tuul on.

Samas selgub ka, et kuigi teadmised sellest, kuidas nõuetele vastavalt lõket teha on olemas, ei kiputa oma teadmisi siiski reaalselt rakendama ning tuld tehakse hooletumalt.

Resp nr 7: *Kas te olete kunagi infot ka otsinud, kuidas ohutult tuld teha, kuidas ohutult lõket teha?*

Vana pioneerijuhina tean, et tuleb see plats liivaks teha või mullaks ära kaevata, et ei oleks seal... ääristada võib-olla ilusti kividega kui on lähedal niimoodi ja hoida pidevalt käekõrval, lähedal siis see vahend, millega kustutada, kui tuli läheb kontrolli alt ära.

Aga teie eelmisest jutust polnud aru saada, et te kõiki neid nõudeid täidaksite... Te teate, info on olemas, kuidas ohutult lõket teha aga see üldjuhul piirdub sellega, et te piirate selle lõkkeplatsi kividega.

Jah.jah. see on inimese mugavus ja inimese laiskus ja inimese see, et ma ei tunnetata, et see oht võib tulla. Ma tean...ma olen nagu iseenese peale kindel, et ei saa ju juhtuda. Täpselt see asi, mis on Eesti Vabariigis nõutav, et kui ma teen lõket või hakkkan ka kulu põletama, siis ma alati annan teada päästekeskusele, et seal toimub niisugune asi, mis on kontrolli all. Kas see... Tõenäoliselt seda reeglit, et helistada ju ka väga paljud ei kasuta seda ju... seda helistamise võimalust. Ja ega ma ise ka ei tea, et me oleks helistanud vahetut enne jaanipäeva, et me hakkame kuskil tuld tegema. Et ärge sinna tulge, meil on seal tuli, lõke kontrolli all.

Tuleohutusosalased teadmised on enamasti pärit lapsepõlvest nõ vanemate jagatud tarkuse näol, mistõttu ei vaevuta ka otsima eraldi infot ohutuma tuletegemise teemal.

Resp nr 6: *Ega ei ole otsinud küll, ma arvan, et see on juba lapsepõlvest vanemate juurest jäänud nagu juurde, kuidas teha, et ei ole ohtlik.*

Resp nr 4: *Kuule ei ole. Vanasti ma olin pioneer ja siis õpetati, kuidas lõket teha. Kaevad kraavi ümber või laod kividest ringi ümber.*

Intervjuudest selgub, et üldjoontes ollakse kursis, kuidas ja milliste vahenditega kulu põletamine ohutumaks muuta. Teisest küljest aga kritiseeritakse teiste tuleohtlikku ja hooletut tegevust kulupõletamisel.

Teadmised nõuetest lõkke tegemisel on inimestel erinevad, mistõttu tasub lõkke tegemise nõudeid ka edaspidi kevadeti aktiivselt teavitustöös edastada. On ka võimalik, et ohutuma tule tegemise nõudeid ei pruugita kuulda võtta, kuna ollakse kindlad lapsepõlves vanematelt saadud teadmistes. Samas on ka neid, kes kunagi aktiivse pioneerina on saanud teadmised ja praktilised oskused ohutumast lõkke tegemisest.

Värsket infot, kuidas ohutumalt lõket teha suurt otsima ei kiputa, sest oma teadmistes ollakse kindlad ning usaldatakse vanematelt või pioneerilaagris õpitud tarkusi, kuidas õigesti tuld teha.

Intervjuudest selgub ka, et kuigi teatakse, kuidas peaks tegema lõket nii, et see vastaks nõuetele ei pruugita neid teadmisi realselt rakendada, vaid käitutakse nii, nagu endale mugavam.

6.7 Mugavad infokanalid tuleohutuslaste teadmiste saamiseks.

Et teavitustöös edastatav info sihtrühmani jõuaks peaks kasutama just auditooriumile sobivaimaid ja mugavaimaid kanaleid. Mõistlik on vastavad kanalid välja selgitada sihtrühma enda käest uurides, kuid samas tuleks kindlasti kaaluda ka muid ja võimalik, et oluliselt tõhusamaid infokanaleid, mida sihtrühma esindajatel ei tule pähe mainida.

Kuigi kiputakse pakkuma internetti selleks kanaliks, kust kindlasti sellist infot saaks eelistatakse ise pigem traditsioonilisi meediakanaleid nagu televisioon, raadio ja ajalehed, ajakirjad.

Resp nr 2: No internetis võiks ka olla, aga seda mul ei ole. Siis ma ikka raadiost ja telekast ikka vaatand ja lugend lehte.

Resp nr 7: Kõige mugavam on raadio, televisioon.

Resp nr 6: Ma arvan, et raadio ja võib-olla ajaleht siis, sest et noh ajaleht käib kodus, raadio on ikka ka lahti, et nagu selle kaudu.

Resp nr 8: Ajaleht ja ajakiri, sest mul omal internetti pole. Ma lähen nüüd vaatan, kas saan sisse või ei saa. Mul ei tule.. see signaal ei tule majja, meil on see probleem.

Pakutakse ka voldikuid, mis oleksid tüütu reklaamposti vahel heaks vahelduseks.

Resp nr 4: Muidu igasügust reklaami visatakse küll... Prahti postkasti. See võiks olla mõni infovoldik täitsa tead, et reklaami asemel sinna panna, et näed... Võiks olla

selline väike voldik, kui midagi on, kuhu helistada, kellele, kus ja mis ette võtta. Aga selle jaoks ei ole raha.

Ohumärgiks infokanalite kasutamisel on aga hädaabi numbri 112 kasutamine tuleohutusalase info saamiseks, mida kindlasti teha ei tohiks. Tuleohutusalast informatsiooni saab küsida hoopis päästeala infotelefonilt 1524, mida ükski intervjueritav ei pakkunud. Tegemist oleks väga mugava infokanalina, kuid tõenäoliselt ei olda sellest veel teadlikud.

Resp nr 4: Milliseid kanaleid pidi te eelistaksite sellist infot saada?

Praegult saab 112 pealt.

Ootuspäraselt pakkusid intervjueritavad neile sobivaimateks kanaliteks tuleohutusalase info saamiseks just traditsioonilisi meediakanaleid – televisioon, raadio, ajalehed ja ajakirjad. Lisaks pakuti ka veel voldikuid, mis oleksid kasuliku info poolest postaksti topitava rämpsposti seas hea vaheldus.

Mugava infokanalina mainiti ka interneti. See aga ei tähenda, et respondent ise interneti kasuaja oli. Seda enam, et internet kipubki üldjuhul olema esimene infokanal, mis inimestel pähe tuleb kui uurida neilt, kust nad üht või teist informatsiooni hangiksid.

Nagu ühe intervjueritava vastusest selgu tuleb kindlasti avalikkusele teada anda, et 112 ei ole infotelefon, kust küsida nõu lõkke tegemiseks, vaid ikkagi hädaabinumber. Samamoodi tasub endiselt meelde tuletada, et erinevalt mõne aasta tagusest korrast lõkkeid enam Eestis ei registreerita.

Rohkem võiks teavitustöös mainida ka päästeala infotelefoni 1524, kust saab küsida tuleohutusalast infot. Olgu see siis nõuetele vastava lõkke tegemise juhised või ka näiteks kohaliku omavalitsuse heakorraeeskirjas säestatud nõuded tule tegemisel.

6.8 Teadmised kulu põletamisega seotud sanktsioonidest.

Kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavitustöö planeerimisel on oluline ka teada, kas inimesteni on üldse jõudnud info, et kulu põletamine on keelatud ning selle eest

määratakse rahatrahv, lisaks veel tuleb hüvitada keskkonnakahju. Kuna kulu põletamine pole Eestis keelatud aastaringselt on inimestel oluline ka teada, mis perioodidel see keelatud on.

Sellega, et kulu põletamine on keelatud, ollakse kursis. Samas aga ei teata alati, mis perioodil see keeld täpselt kehtib.

Resp nr 3: *On küll keelatud. Ajaliselt ma ei tea, aga see on kevadel lühikest aega tegelikult. Siis ma kuulangi raadiost, et sinnamaani tohib ja siis ei tohi. Või telekast.*

Olgu siinkohal märgitud, et kulu põletamine on keelatud sellest ajast, kui Eesti meteoroloogia ja hüdroloogia instituut teatab, et on alanud tuleohtlik aeg ja enam kulu põletada ei tohi. Keeld kehtib kuni sügisvihmade saabumiseni.

Ühisreididest kulupõlengute avastamiseks ollakse informeeritud erinevalt. Mõni on midagi justkui kuulnud, mõni teab kindlalt, et reide tehti ning leidus ka intervjueeritav, kes nägi ise pealt, kui kontrolliti kas kuskil kulu põletatakse või mitte.

Resp nr 3: *Ma ei tea. Kevadel võib-olla räägivad midagi, kui väga hulluks asi kätte läheb.*

Resp nr 6: *Äää, minu teada eelmine aasta oli ja see oli vist isegi, kas helikopteriga või? Mingi see asi oli eelmise aasta kevadel.*

Resp nr 4: *Möödunud kevad lennuk sõitis koguaeg ja Päästeameti omad käisid ka ringi. Kevadel kontrollis jah siin.*

Kulu põletamise keeluga ollakse kursis, kuid segadust tekitab ajapersioon, mil keeld täpsemalt kehtib. Mõni arvab, et keeld kehtib terve aasta, mõni aga, et kevadel lühikest aega. Seega on ilmselt mõistlik teemaga seotud kommunikatsiooniteadetes edaspidigi nn keeluperioodil ära mainida, et kulu põletamine on keelatud.

Positiivne on kindlasti see, et 2007. aastal alustatud kulureididest ollakse kuulnud või siis justkui teatakse nendest midagi. Mõned isegi näinud, kuidas neid tehti. See on märk sellest, et taoline järelevalve ja selle kommunikeerimine oli üsna edukas, kuna jäi inimestele meelde ja tõenäoliselt vähendas nende karistamatuse tunnet.

6.9 Peatüki kokkuvõte

Positiivne on see, et kevadise pika kuluheina vältimiseks taibatakse sügisel rohi ära niita. Samas on ka neid, kes endiselt praktiseerivad kulu põletamist või kasutavad mõlemat moodust kuluheinast vabanemiseks. Kevadisest kokkuriisunud aiaprahist vabanemiseks kasutatakse samuti tuld – tehkase lõke.

Kulu põletamise motiivideks toovad respondendid lihtsuse ja mugavuse. Maa saab puhtaks ja pole vaja niitmise peale energiat kulutada. Levinud on ka müüdid, et rohi hakkab paremini kasvama ja umbrohu seemned hävinevad kui kulu ära põletada. Samas teatakse üsna hästi, mida negatiivset kulupõlenguga kaasneda võib. Alates putukate hävimisest kuni inimeste hukkumiseni välja.

Kogemusi, kus inimesel on kulutuli käest ära läinud kirjeldatakse kui midagi hirmsat, kuid see ei tähenda, et edaspidi enam kulu ei põletata. Sellesse, kas naabrid põletavad kulu või mitte suhtutakse samuti üsna ükskõikselt, peaasi, et naabri süüdatud kulutuli vara ohtu ei sea.

Tuleohutusalane teadlikkus on küllaltki hea. Teatakse milliseid vahendeid peaks kasutama kui kulu põletatakse ning nii mõnelgi on omaaegsetest pioneerilaagritest saadud eeskujulikud teadmised lõkke tegemisest. Teisalt aga on kaheldav, et kõiki neid teadmisi ka reaalselt rakendatakse. Selgus ka, et infot ohutu tule tegemise kohta suurt juurde ei kiputa otsima, kuna ollakse näiteks vanematelt saadud teadmistes kindlad. Kui aga uurida, millised oleksid mugavaimad kanalid tuleohutusalase info saamiseks, siis nimetatakse traditsioonilisi mediakanaleid nagu raadio, televisioon ja ajalehed. Samuti mainitakse ka internetti. Seda ka hoolimata sellest, et inimene ise internetti ei kasuta või teeb seda üsna harva.

Kõik respondendid teadsid, et kulu põletamine on keelatud ja keelust üleastujaid võib oodata rahatrahv. Küll aga ei olnud päris kindlad mis ajal ja kui kaua keeld kehtib. Üldjuhul tetakse ka 2007. aastal tehtud kulureididest ehk ollakse kursis järelevalve teostamisega keelust kinnipidamise üle.

7. Teavituskampania lähtekohad ja soovitusel

Selles peatükis on vastavalt Kotler'i, Roberto ja Lee eduka kampania 11 elemendile antud soovitusi kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampania korraldamiseks, mille saab aluseks võtta nimetatud kampania(te) väljatöötamisel.

1. Eelista seda, mis on tuntud ja mida on enne tehtud.

2007. aastal tehtud teavitustööd kulupõlengute ennetamiseks ei saa kindlasti lugeda ebaõnnestumiseks, pigem vastupidi. Seda küll suuresti ka tänu ilmastikuoludele, aga siiski kulupõlengute arv vähenes. Esmakordselt rakendatud reidid kulupõlengute avastamiseks on inimestele meelde jäänud, nagu selgus antud töös käsitletud sihtrühmauringust. Meelde jäid need ilmselt seetõttu, et eelnevalt andis Päästeamet välja ka teate, et kulu põletamise keelust kinnipidamist kontrollitakse ning meedia kajastas taolist infot üsna aktiivselt. Seda enam, et ajakirjanikke kutsuti ka reididele kaasa.

Juhul kui kulu otsene põletamine ei ole enam probleemiks, siis saab sarnaseid reide teha ka lõkete kontrollimiseks. Kuna kulupõlengud saavad alguse tihti metsatulekahjust, siis on väga oluline, et inimesed peaksid kinni lõkke tegemise nõuetest.

Taolisest järelevalvest tähtsam on aga inimeste teavitamine ja teadlikkuse tõstmine. Enne kontrollimist on oluline inimesi teavitada kulu põletamise keelust ning lõkke tegemise nõuetest. Eelkõige on tähtis see, et inimesed ise saaksid aru, kuidas õigesti käituda ja miks see vajalik on. Samuti tasub välja pakkuda lahendusi, kuidas kuluheinast ja ka kevadisest aiaprahist ohutult vabaneda.

2. Alusta sihtrühmadega, kes oleksid kõige tõenäolisemalt valmis tegutsema.

Siinkohal on sobilik rääkida just sügisest niitmiskampaniast, milles kutsutakse inimesi üles oma maavaldused ära niitma, et kevadel tülikat kuluheina ei tekiks.

Antud juhul on kõige tõenäolisemalt valmis tegutsema just statsionaarselt maal elavad inimesed, kellel on maja ümber hoov, mis vajab niitmist ja hooldamist. Niites oma maalapi ära oleksid nad eeskujuks ehk ka neile, kes muidu elavad linnas, aga omavad maapiirkonnas näiteks suvilat, mille ümbrust on vaja iga-aastaselt hooldada.

Meediasuhtlusel oleks kindlasti abiks see kui Päästeameti avalike suhete spetsialistid oskaksid ajakirjanikele nõ ette sööta neid, kes iga-aastaselt sügiseti oma maatüki ära niidavad. Seda muidugi eeldusel, et need inimesed on valmis ka ajakirjanikele rääkima oma kulu põletamist vältivatest harjumustest. Venekeelse kommunikatsiooni mõttes on kasulik kui venekeelsele pressile oleks pakkuda ja vene rahvusest kodanik, kes samuti kampaanias soovivat käitumist rakendab. Nõ tavainimeste kasutamine tooks kampaaniasõnumid auditooriumile sotsiaalselt lähemale. Sel moel saaks ka auditooriumile usku sisendada, et sügisene niitmine polegi nii keeruline ning lahendab ühtlasi ära kevadise kuluprobleemi.

3. Promo ühte kindlat, tehtavat käitumisviisi, selgitatuna lihtsate ja selgete terminitega.

Kevadises teavitustöös on oluline rõhutada peamiselt kahte asja: kulu põletamine on keelatud ning lõkke tegemisel tuleb järgida vastavaid nõudeid. See juures on oluline ka arusaadavalt ja lühidalt selgitada, kuidas teha nõuetele vastavat lõket. Näiteks on kirjas, et lubatud tuule tugevus on lõkke tegemisel maksimaalselt 1,5 m/s. Selline number võib aga tekitada palju segadust ning mõttekam on inimestele öelda, et lõket võib teha ainult tuulevaikse ilmaga.

Sügisese teavitustöö sõnumiks oleks lühidalt: vältimaks kevadisi kulupõlenguid niida maavaldused sügisel.

4. Kaalu käegakatsutava eseme või teenuse kasutamist promomisel, et toetada sihtrühma käitumist soovitud suunas.

Üheks variandiks lõkke tegemise nõuete levitamiseks inimeste seas oleks trükkida need näiteks tikutopsile, grillisöe pakendile või süütevedeliku pudelile, kuna nimetatud esemed on seotud just tule tegemisega. Taoliste vahendite abil peaks sõnum jõudma ka vajalike sihtrühmadeni

Kuna üks respondent mainis ka voldikuid kui head info levitamise kanalit, siis tasub kindlasti ka sellist varianti kaaluda. Lõkke tegemise nõudeid ja kulu põletamise keeldu selgitav voldik, mis soojade kevadilmade saabudes postkastidesse viidaks oleks kindlasti üks samm inimeste tuleohutusosalase teadlikkuse tõstmise suunas.

5. Adresseeri arusaadavalt tajutavad kasud.

Rogers'i ja Storey' andmetel on ennetusele keskenduvad kampaaniad vähemtõenäoliselt edukad, kuna kasu mis saadakse mingisuguse harjumuse ülevõtmisega ei ole otseselt tajutav (Rogers, Storey 1987).

Käsitleva teavituskampaania puhul saaks asja pöörata vastupidiseks ehk näidata seda kahju, mis võib tekkida kui jäädakse taunitava harjumuse juurde. Sarnast strateegiat kasutatakse ka näiteks suitsetamisvastastes kampaaniates tihti viidates suitsetamise tervist kahjustavale toimele. Kulupõlengutest rääkides saaks tuua traagilisi näiteid, mida sellised tulekahjud kaasa võivad tuua. Veelgi parem oleks kui neid näiteid toovad inimesed, kes on selle traagika ise läbielanud. Üheks siinkohal statistika põhjal konstrueeritud näiteks võib tuua, et kahe aastaga on Eestis kulupõlengute tagajärjel maha põlenud kolme väikese küla jagu hooneid. Nendest suur enamus eluhooned.

Sügisese teavitustööga on juba natuke lihtsam, sest niites sügisel oma maavaldused ennetatakse kevadisi kulupõlenguid. Samuti väärib märkimist, et sügisel on lihtsam niita kui kevadel seada kulu põletamisega ohtu oma vara, elu ja keskkond (linnud, loomad, putukad, taimed).

6. Muuda ligipääs lihtsaks.

Ligipääsu vajalikule infole aitavad kindlasti lihtsustada ka juba eelpool punktis neli mainitud esemeid, mis oleksid varustatud lõkke tegemise nõuetega või meeldetuletusega, et kulu põletamine on keelatud. Lisaks saab veel kasutada meediakanaleid (uudised) ja ka päästeteenistuse kodulehekülge.

Seoses sügise sügisese niitmiskampaaniaga võib proovida ka koostööd niitmistehnikat müüvate firmadega, kes teavituskampaania perioodil toodetele allahindlusi teeksid ja motiveeriksid neid, kellel vajalik niitmistehnika puudub seda omale soetama.

Kevadisest aiaprahist lahtisaamiseks oleks siinkohal abi kohalikest omavalitsustest, kes võiksid tagada kevadisel prahikoristusperioodil aiajäätmete tasuta vastuvõtu jäätmejaamades. Seejuures on ka oluline, et jäätmejaamad oleksid inimestele sobivatel aegadel avatud (nädalavahetusel).

7. Koosta tähelepanu tõmbavad ja motiveerivad sõnumid.

Leidmaks kõige efektiivsemad sõnumid tuleks eelnevalt nende arusaadavust ja vastuvõetavust sihtrühma esindajate peal testida. Lisaks peab olema alati valmis ka sõnumeid vastavalt olukorrale ümber kohandama. Kui näiteks kuluheina enam eesmärgipäraselt enam ei põletata, küll aga juhtub, et kooliõpilased süütavad peale koolitunde kulu või pilliroogu, siis tuleb sõnumid ka vastavalt sellele kohe ümber teha.

Toomaks teavituskampaaniat inimestele lähemale tasub jätkata ka 2007. aastal teavitustöös kasutatud üleskutset jälgida oma naabreid ning neid vajadusel korrale kutsuda kui nähakse, et üleaedne tulega hooletult ringi käib. Samas ei pruugi see toimida, sest nagu sihtrühmauuringust selgus ei ole inimesed just kuigi varmad naabri peale kaebama või neid korrale kutsuma seni kuni tule tegemine juba liiga ohtlikuks muutub.

Kampaaniasõnumiteks võivad olla näiteks: „Tikud ei asenda niidukit“, „Niita on kergem kui kustutada“, „Kulupõlengute vältimiseks niida maavaldused juba sügisel“, „Põletamine pole lahendus“.

8. Kasuta sobivat meediat ja jälgi seda ning kasuta võimalusi auditooriumi osaluseks.

Kulupõlengute teema on seni Eesti meedias saanud küllaltki laialdast kajastust. Seda nii trüki kui ka audiovisuaalses meedias. Lisaks on kolmes raadiojaamas (Kuku, Vikerraadio, Raadio 4) kord nädalas saated, mis kajastavad päästeteenistuse infot ja uudiseid Päästeameti töötajate poolt. Üle nädala antakse Päästeametile eetriaega ka venekeelse telekanali PBK hommikuprogrammis. Lisaks toimib hästi ka koostöö krimisaadetega „Krimi“ (Kanal 2) ja Raport (TV3).

Kuna Ida-Virumaa on kulupõlengute arvu poolest olnud viimased aastad esimeste seas maakondade lõikes, siis kindlasti tasub venekeelsele kommunikatsioonile rohkem rõhku panna. Siinkohal tasub aktiivsemat koostööd teha venekeelsete meediaväljaannete ja kanalitega.

Rogers ja Storey soovivad sõnumite edastamiseks kasutada ka autoriteetsetel positsioonidel olevaid inimesi (Rogers, Storey 1987). Siinkohal on sobilik sõnumiedastaja ka päästeteenistuse vormi kandev Päästeameti töötaja, kes kommunikeeritavas valdkonnas hästi orienteerub. Kasvõi näiteks käesoleva uurimuse tarbeks ekspertintervjuu andnud Päästeameti päästetööde osakonna juhataja Kuno Tammearu. Võib juhtuda, et esmapilgul on ta auditooriumile võõras, kuid aja jooksul võib temast teavituskampaania sihtrühma jaoks välja kujuneda lugupeetav ja usaldusväärne ekspert.

Auditooriumi osaluse alla saaks siinkohal paigutada nõ naabrivalve ehk üleskutse jälgida, et naabrid tulega hooletult ringi ei käiks. Aga nagu eelpool juba kirjutatud sai, siis võib respondentide vastustest välja lugeda, et naabreid eriti korrale kutsuma ei kiputa. Siiski võib proovida inimesi valvsamaks muuta näidetega, milles kulupõletaja on oma tegevusega põletanud kokkuvõttes maha nii enda kui ka naabrite majad.

Kuna paljudel inimestel tõenäoliselt puudub ettekujutus kui kiresti levib kulutuli ja millist ohtu see endast kujutab, siis on soovitatav valmistada samal teemal ka üks õpetlik filmiklipp, mille kaadreid saaksid kasutada ka teleuudiste saated illustreerimaks kulupõlengute ja lõkke tegemisega seotud teemasid.

Taalise filmilõigu tegemise juures tuleks kindlasti arvestada ka seda, et tegmist peaks olema piisavat vaatamängu (tulemängu) pakkuva klipiga meelitamiseks inimesi seda vaatama juba puhtalt lühikese „filmielamuse“ saamiseks. Parimaks levikanaliks oleks kindlasti internet, kuid nagu eelpool kirjutatud peaks materjal olema sobiv ka teleuudiste ja muude telesaadete materjali jaoks.

9. Paiguta piisavalt ressursse meediale ja kättesaadavusele.

Üleskutsed sisuga olge lõkete tegemisel hoolikas, kulupõlengute ennetamiseks niitke sügisel oma maalapp või kulupõlengute avastamiseks korraldatakse reid tuleks ajastada vahetult enne nädalavahetust, sest üldjuhul tegeletakse oma hoovi või maatüki hooldamisega just sel ajal. Ei ole mõtet rääkida kulu põletamise keelust ja lõkke tegemise nõuetest näiteks teisipäeval, mil inimesed arvatavasti veel nädalavahetuse aiatöödele ei mõtle.

Kuna kulupõlengute teema meediakajastus on seni olnud üsna hea ei ole ilmselt vajadust ka eetriaaja või reklaampindade lisaks ostmiseks. Kindlasti on aga oluline panna teavitustöös rohkem rõhku ka venekeelsele elanikkonnale.

10. Panusta piisavalt ressursse uuringuteks.

Kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampania sihtrühma pole praktiliselt uuritud. Edaspidi tasuks uurida kui kõrge on inimeste tuleohutusalaane teadlikkus ja kuivõrd nad oma teadmisi ka realselt ellu rakendavad.

Oluline on ka teada kui palju on neid inimesi, kes veel sihipäraselt kulu põletavad.

11. Jälgi tulemusi ja tee kohandusi.

Siinkohal on oluline jälgida, mis on peamised tulekahjude, antud kontekstis siis kulupõlengute tekkepõhjused. Samuti peaks küsima seletusi inimestelt, kes kulu põletamise või hooletu lõkketegemisega vahele jäävad saamaks teada, kuidas inimesed oma teguviisi põhjendavad. Kas on tgeemist teadmatuse või teadliku hooletusega.

Teavituskampaania kulupõlengute ennetamiseks peab olema väga kohanemisvõimeline juba ilmastikuolude tõttu. Vihmasel kevadel pole kulupõlengud just kuigi teemakohased ja seetõttu saab Päästeamet keskenduda hoopis muude probleemide ennetamisele. Samuti võib aja jooksul kaduda vajadus kulupõlengute keelu kommuniqueerimisele, kuna on võimalik, et inimesed ei tegele sellega enam mõne aasta pärast praktiliselt üldse. Siiski jääb aga tõenäoliselt vajadus selgitada inimestele ohutusnõudeid lõkete tegemisel.

8. Diskussioon

Põhimõtteliselt võiks lugeda 2007. aasta Päästeameti teavitustöö kulupõlengute ennetamiseks tulemuslikuks. Põlengute ja seega väljakutsete arv vähenes oluliselt, enam kui viis korda võrreldes 2006. aasta numbritega. Seetõttu võiks eelnevalt tehtud teavituse võtta eeskujuks ka järgnevates kampaaniates.

Kui Boliivias korraldatud kampaania metsatulekahjude ennetamiseks keskendus peamiselt selgitavale kommunikatsioonile, siis Eestis on siiani rõhutatud rangel kulu põletamise keelule ning trahvidele, mis määratakse keelust üleastujatele. Kuigi tundub, et taoline hirmutamise taktika on seni toimunud tasub aeg-ajalt inimestele ka selgitada, miks on kulu põletamine halb ning milliseid tagajärgi on see kaasa toonud. Samuti on oluline lükata ümber ka müüdid, et kulu põletamine paneb rohu kiiremini kasvama ja hävitab umbrohtu.

Kuna kulu põletamise keeld kehtib peale lume sulamist kuni sügisvihmade saabumiseni, kuid inimestes tekitab see segadust. Sihtrühma intervjuudest selgus, et mitte kõik pole kursis, mis ajal kulu põletamine on keelatud. Selguse huvides oleks mõistlik keelata kulu põletamine ära aastaringselt vältimaks kommunikatsioonihäireid teemal, millal võib ja millal mitte. Pealegi sel ajal kui kulu määruse järgi võib põletada ei ole see praktiliselt võimalik.

Käesolevat tööd koostades tekkis ka küsimus, et mida teha siis kui inimene saab kas päranduseks või ostab omale suurema maatüki, mida pole mitu aastat haritud, kuid mida on plaanis hakata põllumajandusliku maana kasutama? Siinkohal pakuvad Põllumajandusministeeriumi spetsialistid Katrin Rannik ja Eike Lepmets välja võimaluse taotleda toetust. Vahendid maa-ala korrastamiseks peab maaomanik ise leidma (rentima, tellima teenuse või ostma), kuid selleks on võimalik taotleda Euroopa Liidu vahenditest kompensatsiooni. Põllumajandusministeeriumi ametnikud rõhutavad aga, et kui inimene on saanud trahvi kulu põletamise eest ükskõik, millises Eestimaa paigas, siis tema kompensatsiooni vähendatakse. Eelduseks on siinkohal aga see, et maa, millele kompensatsiooni taotletakse peab olema 2004. aastal registreeritud (Lepmets, Rannik 2008). Seega on võimalik ilma tuletegemiseta

maavaldused korda saata küll. Tuleb võib-olla esmapilgul natuke rohkem vaeva näha. Samas on ka vaevaline saada kontrolli alla käest ära läinud kulutuld ja ilmselt ei tahaks värsket maaomanikust tulevane põllumajandustootja ka kulu põletades riskida sellega, et tema taotletavat kompensatsiooni keelatud tegevuse tõttu kärbitakse.

Uurimaks tuleohutuslaste teavituskampaaniate reaalset mõju tuleks välja selgitada kui kõrge on elanikkonna tuleohutuslane teadlikkus, mille juures on kindlasti oluline ka teada kui suur osa inimestest neid teadmisi ka reaalselt rakendab. On võimalus, et inimesed küll teavad, kuidas ohutumalt käituda, kuid hooletusest ja mugavusest seda siiski ei tehta.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö „Lähtekohad kulupõlenguid ennetavaks teavituskampaaniaks“ eesmärgiks oli uurida teavituskampaania sihtrühma hoiakuid ja arvamusi kulu põletamise teemal ning ühtlasi pakkuda välja lähtekohad ja soovitused kampaania elluviimisel.

Esimeses peatükis selgitatakse, miks on kulupõlengud Eestis probleemiks ning mida on varem nende ennetamiseks teavitustöös tehtud.

Teises peatükis käsitletakse teavituskampaania sihtrühma tausta. Võrreldakse kulupõlengute arvu maakondade lõikes ning olemasoleva statistika põhjal ka elanikkonna teadlikkust kulupõlengute keskkonnaohtlikkusest. Lisaks kirjeldatakse Boliivias korraldatud kampaaniat metsatulekahjude ennetamiseks ning selgitatakse, millist meetodit kasutati sihtrühma analüüsiks. Samas peatükis on välja toodud ka Päästeameti hoiakud kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampaania sihtrühma suhtes.

Kolmandas peatükis seletatakse lahti mõisted kampaania ja sotsiaalturundus. Kampaania mõiste selgitamisel tugineti Kendall'i, Rogers'i ja Storey' materjalide. Sotsiaalturunduse põhimõtete kokkupanekul on tuginetud peamiselt Kotler'i, Roberto ja Lee materjalidele.

Neljas peatükk toob välja eduka kampaania elemendid ehk selgitab, millele tuleks kampaaniat planeerides ja elluviies tähelepanu pöörata, et tulemus oleks edukas.

Viiendast peatükist leiab uurimisküsimused, meetodi kirjelduse ja valiku põhjenduse ning valimi kirjelduse. Sihtrühma uuringus kasutati semistruktureeritud intervjuusid saamaks teada inimeste hoiakuid ja arvamusi seoses kulu põletamisega. Sarnast meetodit kasutati ka Boliivias korraldatud metsatulekahjude ennetamise kampaanias.

Kuues peatükk sisaldab uurimistulemusi ehk sihtrühma intervjuude põhjal tehtud järeldusi inimeste teadlikkusest kulu põletamise negatiivsetest külgedest ja

teadmistest kulu põletamisega seotud sanktsioonidest. Selgub, et tuleohutusalane teadlikkus on inimestel üsna hea ning kulu põletamise keeluga ollakse kursis. Siiski seab töö autor kahtluse alla, kas kõiki neid teadmisi inimesed ka reaalselt tuld tehes rakendavad.

Seitsmes peatükk toob välja kulupõlengute ennetamiseks mõeldud teavituskampania lähtekohad ja soovitused selle planeerimisel ning elluviimisel. Üldjoontes võib väita, et senine teavitustöö on olnud üsna tõhus ning kardinaalseid muutusi teavitustöös teha pole tarvis.

Diskussiooni peatükis on märgitud, et põhjalikumalt vajab uurimist inimeste üldine tuleohutusalane teadlikkus. Samuti on oluline välja selgitada kui palju neid teadmisi ka reaalselt rakendatakse.

Summary

The objective of the baccalaureate thesis “The starting-points of a grass fire prevention public service campaign” were to research the attitudes and opinions of the campaigns target groups and also to provide starting-points and recommendations to carry out the campaign.

The first chapter explains why grass fires are a problem in Estonia and what kind of prevention themed informing has been carried out before.

The second chapter deals with the background of the public service campaigns target group. There is a comparison of grass fires in different counties and on the basis of available statistics also a comparison of the populations awareness about the environmental dangers of grass fires. In addition there’s an overview of a Bolivian campaign about preventing forest fires and an explanation about what methods were used to analyze the target group. In the same chapter Päästeamet’s attitudes about the target group of the grass fire prevention public service campaign are pointed out.

The third chapter explains the concepts campaign and social-marketing. The explanation of the term campaign is based on the works of Kendall, Rogers and Storey. The principles of the term social-marketing are taken from the works of Kotler, Roberto and Lee.

The fourth chapter brings out the elements of a successful campaign and explains what should be taken in to account when one wants to plan and execute an effective campaign.

The fifth chapter contains description of the method and sample selection. The target-group research is based on semi-structured interviews. Target-group’s attitudes about the grass-fires were examined in those interviews. The same method was used in forest fire prevention campaign in Bolivia.

The sixth chapter is the outcome of the research, that is deduced from the interviews with the members of the target group about their knowledge of the negatives of grass fires and the associated sanctions. It appears that people have sufficient awareness about fire protection and about the fact that grass burning is prohibited. Still the author of the thesis doubts, whether people use all that knowledge when making a fire.

The seventh chapter brings out the starting points and recommendations to plan and implement a grass fire prevention public service campaign. Genereally it can be said, that informing has been rather effective and there is no need to make fundamental changes.

In the discussion chapter it is noted that the general knowledge about fire protection should be researched more thoroughly. It is also important to find out how much of that knowledge is actually put to use.

Kasutatud kirjandus

Andreasen, A. R. (1995). *Marketing Social Change*. San Francisco: Jossey-Bass.

[*Inimene ja keskkond 2007*]. (2008). Tallinn: Säästva Eesti Instituut, SEI Tallinn, Turu-uuringute AS.

[*Järelevalve 2007*]. (2008). Tallinn: Päästeamet: avaldamata statistilised andmed.

Kendall, R. (1996). *Public Relations Campaign Strategies: Planning for Implementation*. New York: Longman.

Kevadiste kulupõlengute vältimiseks tuleb maavaldused korrastada sügisel: [pressiteade](#). (2007). Päästeamet.

http://www.rescue.ee/index.php?page=129&action=article&article_id=1635.

Vaadatud jaanuar 2008.

Kotler, P. Roberto, N. Lee, N. (2002). *Social Marketing: Improving the Quality of Life*. London: Sage.

Kulu põletamine on jätkuvalt keelatud: [pressiteade](#). (2007). Päästeamet.

http://www.rescue.ee/index.php?page=129&action=article&article_id=1448.

Vaadatud jaanuar 2008.

Kulu põletamine. (2008). Päästeameti kodulehekül.

<http://www.rescue.ee/index.php?page=167>. Vaadatud jaanuar 2008.

[*Kulupõlengute arv maakondade lõikes 2004-2007*]. (2008). Tallinn: Päästeamet: avaldamata statistilised andmed.

Käärt, E. (2007). *Kulupõletajad ei hooli keelust*. Eesti Päevaleht Online. <http://www.epl.ee/artikkel/380627>. Vaadatud jaanuar 2008.

Laherand, M. L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.

Lepmets, E. Rannik, K. (2008). Autori intervjuu. Tallinn, 21. mai, 2008.

[*Maastikupõlengute arv aastatel 2004-2007*]. (2008). Tallinn: Päästeamet: avaldamata statistilised andmed.

McDaniel, J. Kennard, D, Fuentes, A. (2005). *Smokey the Tapir: Traditional Fire Knowledge and Fire Prevention Campaigns in Lowland Bolivia*. Society and Natural Resources. Taylor & Francis.

Metsa ja muu taimestikuga kaetud alade tuleohutusnõuete kinnitamine. (2007). Elektrooniline Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12813249>. Vaadatud jaanuar 2008.

Porss, R. (2008). Autori intervjuu. Tallinn, 11. jaanuar, 2008.

[*Põlengute tagajärjel tekkinud kahju*]. (2008). Tallinn: Päästeamet: avaldamata statistilised andmed.

[*Rahvastik soo, vanuserühma ja maakonna järgi 1. jaanuar*]. (2008). Eesti statistika. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/varval.asp?ma=Rv022&ti=RAHVASTIK+SOO%2C+VANUSER%DCHMA+JA+MAAKONNA+J%C4RGI%2C+1%2E+JAANUAR&path=../Database/Rahvastik/01Rahvastikunaitajad_ja_kooseis/04Rahvaarv_ja_rahvastiku_kooseis/&lang=2. Vaadatud aprill 2008.

Rannajõe, M. E. (2007). *Kulupõlenguid oli eelmise aastaga võrreldes kolm korda vähem*. Eesti Päevaleht Online. <http://www.epl.ee/artikkel/387623>. Vaadatud jaanuar 2008.

Rannajõe, M. E. *Kulupõlengute vältimiseks võetakse Tartus aiaprahti vastu tasuta*. (2007). Eesti Päevaleht Online. <http://www.epl.ee/artikkel/380700>. Vaadatud jaanuar 2008.

Rogers, E. M, Storey, J. D. (1987). *Communication Campaigns*. C. B. Berger, S.H. Chaffee (toim), Handbook of Communication. Newbury Park, London & New Delhi: Sage.

Tammearu, K. (2008). Autori intervjuu. Tallinn, 15. jaanuar, 2008.

Üle-eestiline kultureid on lõppenu: pressiteade. (2007). Päästeamet.
http://www.rescue.ee/index.php?page=129&action=article&article_id=1432.

Vaadatud jaanuar 2008.

LISAD

LISA 1

Intervjuu Päästeameti pressiesindaja Rain Porssi'ga, mis toimus 11. jaanuaril 2007 Päästeametis. Rasvases kirjas on tähistatud töö autori küsimused ja kommentaarid.

Mida on Päästeamet eelnevatel aastatel kulupõlengute ennetamiseks teinud?

Ennetus algab juba sügisel, kui me teeme kampaania selle nimel, et inimesed oma pikaks kasvanud muru ära niidaksid, hunnikusse korjaksid ja põlema paneksid. See kampaania algab tegelikult juba sügisel ja algab see pressiteadetega. Üks võimalus on raadiosaated, kui võimalik ka teled. Et algab sügisel ja siis on selline väike paus ja enne seda, kui lumi sulama hakkab, siis alustame uuesti selle kulukommunikatsiooniga. Ja siis juba räägime sellest, et kulu põletamine on keelatud.

See on siis igal aastal nii olnud?

Eee... jah, põhimõtteliselt küll. Mina olen paar aastat seda kommunikatsiooni vedanud... või kolm. Ma isegi ei mäleta täpselt seda enam. Esimene aasta me seda sügiskommunikatsiooni ei teinud. Sellega me alustasime alles mingi kaks aastat tagasi. .

Kes kampaania juhtis?

Päästeamet

Ja isikuliselt Päästeametist siis sina?

Jah

Mis ajaperioodil see kampaania või need kampaaniad keetsid? Üks oli sügisel...

No me tegime see aasta ka. Eks me peame arvestama, et inimesed jõuaksid oma muru ära niita enne kui lumi maha tuleb. Ehk siis see kampaania, ma arvan september-oktoober meie ilmastikuolusid arvestades. Me jälgime ka ilmateadet. Kui me teame, et oktoobris tuleb lumi maha, siis me räägime kindlalt septembris sellest. Ja vastupidi, kui me teame, et oktoobris paistab päike ja inimesed võivad põhimõtteliselt kulu

põletada... tegelt ei või, aga selles mõttes on ilm nii kuiv ja ilus, et siis me ootame natuke.

Ja kevadine kampaania on mis perioodil?

Jälle oleneb sellest, millal lumi ära sulab. Nüüd uues seaduse järgi on nii, et kulu põletamine on keelatud alates lume sulamisest ja praktikas näeb see välja niimoodi, et kui meie vaatame... meil on tulnud juba mõned väljasõidud kulupõlengutele näiteks, siis me ütleme EMHI-le (Eesti Meteoroloogia ja Hüdroloogia Instituut), et nüüd teeme sellise asja, et saadame välja teate, et kulu põletamine on tänasest keelatud, kuna enamus Eestit on lumevaba. Tõesti, võib-olla mõni piirkond on veel lume all, aga tühja sellest kui meil ülejäänud Eestis on oht olemas, et rumalad inimesed süütavad kulu, siis me anname selle keelu välja. Hoolimata sellest, et mõnes vallas on veel paks lumi maas. Ja see lähebki põhimõtteliselt koostöös EMHI-ga ehk siis kokkulepe on selline, et EMHI määrab selle aja, millal on enamus Eestit lumevaba ja seega tuleohtlik.

Ja see kevadine kampaania lõpeb?

Jälle oleneb aastast. See kampaania lõpeb põhimõtteliselt siis kui... Võib öelda nii, et kampaania läheb sujuvalt üle metsatulekahjude kampaaniaks. Ehk see kampaania kestab suveni nii kaua kuni see kulutuli jõuab metsa ja siis me hakkame rääkima juba metsa tuleohutusest – kuidas metsas liigelda, miks metsad põlevad ja mida meie selleks ära teeme, et need ei põleks. Põhimõtteliselt ongi nii, et see kulu kestab kuskil sinna juuni kuuni, juuni lõpuni ja juulis on üldjuhul juba metsatulekahjude kommunikatsioon.

Kui kaua kevadine kampaania umbes kestab?

Ma arvan, et ca kolm kuud. Aga noh, see põhi kampaania raskus on sellel esimesel poolel, kus me jõuliselt surume peale, et kulu põletamine on keelatud ja räägime trahvidest ja räägime reididest ja teeme inimeste hirmutamiseks mõned reidid, mis on ülevabariiklikud ja kus ei osale ainult Päästeamet, vaid ka politsei ja keskkonnainspeksioon.

Kes oli kampaania peamiseks sihtrühmaks?

Kampaania sihtrühmaks olid kõik Eestimaa inimesed. Sellepärast, et see sihtgrupi määratlemine... Mitte ei ole raske, vaid vastupidi on hoopiski väga lihtne. Algab see väikestest koolilastest, kes nagu pullipärast panevad kulu põlema. Siin ju Lasnamäe veergudel on iga aasta näha, kuidas järjest lapsed panevad kulu põlema. Ja lõppeb siis vanainimestega, kes tahavad oma hoovi korda saada ja panevad kulu põlema ja meie hukkunud... Kurat, ma vaatan pärast selle numbri järgi. Ma tean, et Raplas oli üks naine, Lõuna-Eestis üks naine, Saaremaal ka vist oli üks naine. Kõik need olid vanemad naisterahvad, kõik hukkunud, kes on kulutulekahju tagajärjel surma saanud.

Need arvud on konkreetset eelmisest aastast?

Üle-eelmisest. Seega vanemad inimesed on meil suur-suur riskigrupp. See point, et kui kulutuli tugeva tuuleiliga liigub kiiremini kui inimene joosta jõuab, siis see vanainimene lihtsalt ei jõua sellel kulutulel eest ära joosta ja ta lihtsalt jääb sinna sisse. Ja ongi kõik.

Mis olid need sõnumid, mida sihtrühmale edastati?

Kulu põletamine on keelatud, ülimalt ohtlik ja meie suund oli see, et me panime inimesi mõtlema asjaolule, et nad ei sea ohtu ainult ennast, enda majapidamist, enda peret, vaid ka naabri majad, naabri pered, lapsed, naabri majapidamised, sest et me oleme siin kaks-kolm aastat järjest näiteid toonud ja käinud ka kaameratega sündmuskohtadel, kus naabrimees on põletanud kulu ja sellest tema kulupõletamisest on süttinud ja maani maha põlenud viis-kuus naabri maja kõrvalt. See on nagu asi, mis inimesi peaks mõtlema panema. Kui üle-eelmine aasta oli hästi palju kulupõlenguid ja põhirõhk oligi sellel, et naabrite järelvalve ka. Ehk, et kui naaber näeb, et tema naabritädi süütab kulutule, siis tema läheb kutsub ta ise korrale, sest et argument ongi see, et tema elu ja vara on ka ohus, kui tema naabrimutt süütab selle kulutule. Ja mulle tundus, et see mõjus kui vaadata nüüd seda aastat, kus meil oli... Ehk siis möödunud aastat 2007-t, kus meil oli 2006-nda aastaga poole vähem kulutulesid, isegi rohkem, üle poole, jah, tugevalt üle poole. Ma arvan, et selle kommunikastiooni poole pealt oli suur kasu. Et inimesed hakkasid mõtlema selle peale, et võib-olla nad ei kardata iseenda elu pärast, iseenda vara pärast, aga nad mõtlevad selle peale, et kui naabritel läheb, siis... Üheltpoolt on ju piinlik ka, kindlasti.

Milliseid lähenemisi olete teavitusel kasutanud? Kas need olid keelavad või juhendajad...

Ainult keelavad

...või juhendavad... Ainult keelavad?

Mhmh, selles mõttes, et isegi kui... Vaat eelmisest aastast tuli alles see, et... Kevadel me saime ministeriumist uue määruse, et kulu põletamine on keelatud alates lume sulamisest, aga sinnamaani oli keelatud alates kaks nädalat pärast lume sulamist. Ehk siis põhimõtteliselt selle kahe nädala jooksul võis põletada, aga me kunagi seda välja ei öelnud. Alati me alustasime sõnumiga, et alates sellest kuupäevast on kulu põletamine keelatud ehk siis EMHI oli öelnud, et nüüd on lumi sulanud ja kahe nädala pärast on keelatud. Siis mee käisime selle sõnumi välja kohe keelava alatooniga. Mitte, et kaks nädalat on lubatud, vaid kahe nädala pärast on keelatud.

Harivad... hmm... Kutsusime inimesed mõistlikkusele ja rääkisime sellest, kuidas on sellest väiksest jamast võimalik suur jama korraldada, kus naabrite majad põlevad ja naabrid ise ka põlevad. Selles mõttes, et sellist šokiteraapiat tegime ka ikka, kus me käisime sündmuskohtadel ja näitasime telekas inimestele, kuidas lõkkest läks kulu ja kulust viis naabri maja.

See oli siis pigem selline hirmutav?

See oli hirmutav. No hirmutav oli ka trahvid, kui me hakkasime juba reide tegema üleriigilisi reide, siis selge see, et eesmärk oli inimesi hirmutada. Tundus, et kuidagi muudmoodi ei saa. Ja siis käisime välja selle, et toimuvad üleriigilised reidid ja siis juba trahvitakse inimesi konkreetselt. Eks kindlasti oli juhtumeid ka, kus hoiatati. Hoiatusmenetlusi tehti ka, trahve tehti ka üksjagu ja trahvid kommunikeerisime kohe välja ka, et kui palju trahve saadi ja millistes summades.

Miks just sellist lähenemisviisi kasutati?

Aa, ma ei teagi. Ma mõtlen, et me soov on kulu põletamine Eesti territooriumil nagu lõpetada ja et inimesed sellest aru saaksid, siis põhimõtteliselt me oleme kasutanud kõiki variante selleks, et see neile kohale jõuaks. Me oleme kasutanud nõ... Rääkinud sellest, et see ei too kasu, pigem kahju, et see on ülimalt ohtlik, see on ohtlik teile, teie naabritele. Siis oleme toonud sisse selle šokiteraapia, kus me näitame, kus inimesed on naabrite majad maha põletanud, kus inimesed on ise ära põlenud – meil oli ju päris mitu laipa. Ja siis kolmas asi – need samad trahvid. Kõik asjad, mis oleme saanud,

oleme ära kasutanud. Et põhiliselt ongi siis kolm asja: šokiteraapia, trahvid ehk hirmutamine ja siis nõ mõistlikkusele suunamine.

Mis on ajas muutunud? Kas lähenemine kulupõlengutealasele teavitustööle on sisuliselt muutunud ka? Näiteks kanalite, partnerite, sõnumite, sihtrühmade või lähenemise poolest.

Ajaliselt on muutunud nii palju, et meil on juurde tulnud see sügisene kommunikatsioon, kus me oleme rääkinud, et aeg on oma kulu või see vana hein maha niita. Minu arust varem sellist asja ei olnud, nüüd on see regulaarselt iga sügis. Aga muidu ajaliselt on kõik sama. Mis nüüd on teistmoodi võrreldes eelmise aastaga on see, et kaks nädalat kadus ära ehk siis enam ei räägi sellest, et alates kahe nädala pärast on kulu põletamine keelatud, vaid nüüd ongi kulu põletamine keelatud, siis kui meie ütleme. Seda kahte nädalat enam ei ole, see meie kommunikatsioonis muutus. Kui ennem hüüdsime välja kuupäeva, kust inimesed võisid välja lugeda seda, et kuni sinnamaani on lubatud vaikival, siis enam sellist kuupäeva ei ole. Nüüd on keelatud ja kõik üle vabariigi ja ilma mingite eranditega.

Aga kanalid on ikka samad. Selles osas ei ole midagi muutunud. Ma arvan, et mis kommunikatsioonis meid veel aitab on... Kui see aasta ka selliseid reide korraldatakse, kui eelmisel aastal alustati, et neid võiks teha kindlasti rohkem ja suurema ressursiga nii, nagu ma ennem ütlesin, et tuleb leida need jõud, mis maa peal patrullreide teevad. Et kui see pool täidetakse ära ehk järelvalve pool, siis ma arvan, et on kõik ok.

Millist tagasisidet oled saanud sihtrühmadelt kulupõlengutealase teavituse kohta?

See tagasiside on täpselt selline, et kui mina küsin inimeste käest, et... Või tegelikult telekanalid käisid inimeste hoovides ja küsisid kulu põletamise kohta ja siis kõik ütlesid, et oo-jaa, see on ikka nii kole asi ja et rumalad inimesed, kes seda teevad, aga ometi on inimesi, kes seda teevad. Et küll need, kellelt intervjuud võeti ja kelle käest me ise küsisime on kõik öelnud, et meie kulu ei põleta, kulu põletamine on ülimalt ohtlik, me teame seda, et see on keelatud. Aga ometigi on inimesi, kes seda teevad. Ma ei teagi, eks ma arvan, et enamike Eesti inimesteni on jõudnud see sõnum, et kulu põletamine on keelatud. Enamik Eesti inimesi vaatab uudiseid, kuulab raadiot.

Oskad sa midagi rääkida ka teiste riikide kogemustest seoses kulupõlengutega?

Ma ei tea, ma oskan nii palju rääkida, et enamuse riikide jaoks ei ole see probleem. Et kui me räägime päästeteenistusest kui sellisest... Meie põhjanaabrid... Nende jaoks ei ole see probleem, nad isegi ei pea mõtlema selle peale, et kuidas teha kulukommunikatsiooni ja kuidas sellest asjast rääkida nii, et inimestele kohale jõuaks. See oleneb inimeste teadlikusest, sellest, et see on ohtlik ja seda on mõttetu teha. Seal... Ma ei tea, ma ei ole väga kuulnud juhtumeid, et seal kulu on põletatud või kui on põletatud, siis ei ole sellest nagu mingit probleemi olnud.

Milliseid kanaleid kasutati inimesteni jõudmiseks?

Kanaleid kasutati kõikvõimalikke. Nii palju kui me suutsime neid haarata. Tele, raadio, kõikvõimalikud lehed, internet, noh kõikvõimalikud kanalid, mis üldse on olemas, ma arvan, meedia koha pealt. Muidugi põhirõhk, ma arvan oli raadiol ja teletel. Läbi nende käis kõige operatiivsem info vahetult. Kui meil olid need reidid, mida me välja reklaamisime inimeste hirmutamiseks, siis neid reide me kajastasime ka raadios. Me võtsime ka teletöötajaid ja raadiotöötajaid reididele kaasa ja tegime sellist suhteliselt operatiivset salvestust... Ja ülekanded.

Kui efektiivseks sa ise neid kanaleid pead, mida kasutati?

Noh, kuna me kasutasime praktiliselt kõiki kanaleid, siis ma ei saa väga välja tuua seda, kas need kanalid, mida me kasutasime olid efektiivsed. Kindlasti olid, sest tulemused olid mu arust märgatavad ja need kanalid... noh, ma ütlen, me ei kasutanud konkreetseid kanaleid, vaid me võtsime kõik, sest et me... nagu ma ütlesin, sihtgruppi meil ei olnud. Kõik Eestimaal elavad inimesed ja see tähendas seda, et me kasutasime kõiki võimalikke kanaleid, nii eestikeelseid kui ka venekeelseid, nii kirjutavat kui raadiot kui telet ehk kõike.

Vajalike sihtrühmadeni jõudsite?

Eee... Ja, kindlasti jõudsite. Ma arvan, et on ka kindel rühm inimesi, kelleni... Ütleme nii, et on kindlasti inimesi, kes ka järgmine aasta kulu põletavad. Kelleni me jõudsite, aga kes võib-olla ei võtnud meid kuulda. Ma arvan, et ei ole Eestimaal inimesi, kes pole kuulnud, et kulu põletamine on Eestis keelatud, sest seda lasti söögi alla, söögi peale. See on võimatu, et inimesed ei tea. Teine asi on see, et kas inimene ka sellest nõudest kinni peab. Eelmine aasta oli esimest korda see kui me tulime välja siis nende karistustega, nende reididega ehk et kui inimene sellest aru ei saa, et see on

keelatud, seadusega keelatud, see on ohtlik ja nii endale kui ka naabritele, siis me tõime välja sellise kolmanda asja, milleks on rahatrahv. Jaa... See oli siis 2007 aasta, kui me selle välja tõime ja reidide käigus siis ka trahviti inimesi ja sellele järgnes loomulikult ka tugev kommunikatsioon, kus me rääkisime sellest kui paljud inimesed trahvi said ja näitasime ka telekas neid inimesi, rääkisime raadios nendega. Et jah... Ma arvan, et see oli üsna hea käik.

Milliste organisatsioonidega koostööd tehti teavituses?

No kõige tihedamalt muidugi Keskkonnainspeksiooniga ja ka politseiga.

Kes mille eest vastutas ja millega konkreetselt tegeles?

No, ütleme niimoodi, et kulu põletaja tekitab kahju keskkonnale ja selle kahju hindab Keskkonnainspeksioon. Ja selle kahju võib ka välja nõuda Keskkonnainspeksioon sellelt inimeselt. Ehk kui inimene rikub seadust, saab selle eest trahvi, siis lisaks saab ta trahvi ka selle eest, et eee kui suure kahju on ta keskkonnale tekitanud. Ta peab selle kahju hüvitama ja see on Keskkonnainspeksiooni pool. Ehk et Keskkonnainspeksioon jälgib seda keskkonnakahju tekitamist, mida kindlasti tekitatakse. Iga kulupõleng tekitab keskkonnale kahju. Meie asutus jälgib sellist nõ reeglist kinnipidamist ja vastutab kommunikatsiooni eest. Ja politsei oli selline kaasatud asutus, mis tähendas seda, et ka politsei võis inimesi korrale kutsuda ja ka politseid võis välja kutsuda, kui nähti poisikesi kulu põletamas või kui oli vaja operatiivselt reageerida, sest tegelikult operatiivselt reageerivad jõud ongi ainult päästjad ja politseinikud. Ega keskkonnainspeksioonil ei ole reageerivat jõudu, operatiivselt reageerivat jõudu. Keskkonnainspeksiooni ametnikel, spetsialistidel läheb selleks üsna kaua aega, et sündmuskohale jõuda. Et nemad selliseid kurikaeli kinni ei püüa. Nemad võivad hiljem menetleda.

Keda ja mismoodi võiks veel edaspidi teavitusse kaasata?

(mõtleb pikalt) Kusjuures ma jätsin täiesti mainimata, et Piirivalvet kasutasime ka reidide juures ja tegelikult amet, kellega tasub kindlasti ka tulevikus koostööd teha ja just rõhku panna õhuvaatlusele, kust tegelikult ju kõige rohkem parema ülevaate saab ja kust seda kulutule suitsu tuleb. Ja õhust siis anda info nõ maapealsetele jõududele, kes siis sinna kohale sõidavad ja neid inimesi noomivad ja vajadusel trahvivad või selle tulekahju kustutavad või mida iganes. Ühesõnaga, mu arust õhust on kõige

lihtsam näha, kus sellest reeglist üle astutakse, kus inimene kulu põletab. Et kui meil on võimalus kasutada Piirivalve lennusalga tehnikat, siis ma arvan, et see töö on oluliselt tulemuslikum ja ka inimesed... Ma arvan, et inimesed oskaksid rohkem karta, sest et see asi on natuke selline psühholoogiline ka, et kui inimesed teavad, et lendab ringi helikopter, lendab ringi lennuk, mis jälgibki ja ootabki ja otsibki seda, et keegi kuskil kulu põletaks, et ta siis kinni nabida koos maapealsete jõududega. Siis see inimene iga kord mõtleb enne, kui ta tikku tõmbab. Et kui ma nüüd selle tiku tõmban ja see lennuk üle sõidab, siis mul on jama majas. Ja ma arvan, et sellel oleks suur efekt. Point on ka see, et tuleb välja kommunikeerida, et sellist asja tehakse ja siis tuleb reaalselt ka seda asja mõned päevad teha.

Meenub sul veel mõni organisatsioon, keda võiks kaasata?

(mõtleb pikalt) Probleem on tegelt selles, et meil ei ole tegelikult seda maapealset ressursi, kellega seal kohapeal käia ja kelle abil inimesi korrale kutsuda ja kelle abil inimesi trahvida. Seda näitas ilmekalt eelmine aasta. Meil ilmselgelt on puudu ressursist. Eelmine aasta ju pandi tööle need päästeteenistuse operatiivkorporapidajad, kes käisid ja sõitsid oma autodega. Ja kellel ilmselgelt selleks nii palju aega ei ole, et ringi sõita ja patrullida. Ma arvan, et oleks vaja kaasata asutusi, kellel on olemas võimekus ja ressurss ringi sõita ja kontrollida seda olukorda. Ehk siis need samad autoekipaazid, kellele ülevalt info antakse kus kulutuli on ja sinna kohale sõita. Ja ma arvan, et see maapealne ressurss oleks see, mida meil vaja oleks. Ma ei tea, kas Kaitseliidu või ükskõik kelle näol. Lihtsalt inimjõudu on vaja.

Ma arvan, et kõige suurem point oleks selles, kui omavalitsused mõtleksid selle peale, et kuidas leida leida need inimesed ja ressurss, kes omavalitsuse territooriumil ringi käiksid ja jälgiksid olukorda, kes sellest keelust üle astuvad. Ma arvan, et see oleks üsna tore kui sellega omavalitsus tegeleks. Sest Kaitseliidu koha pealt ma ei oska öelda kui õige see oleks neid inimesi kaasata. Aga omavalitsused peaks kindlasti mõtlema selle peale, et äkki on võimalik leida see ressurss neil enda omavalitsuse piires, kus panna nad ringi käima ja patrullima, sest et ma arvan, et päästeasutused... Omavalitsused asuvad ka ju päästeasutuse territooriumil, aga ma ütlen, et päästeasutustel ei ole niukest ressursi, et nagu kogu aeg ringi sõita ja patrullida, et omavalitsused peaksid ise mõtlema, kuidas oma territooriumil see korraldada.

Mida peaks tegema, et kulupõlenguid edaspidi vähem oleks?

Mida peaks tegema on kindlasti see, millega möödunud aasta alustati ehk siis tõhustada järelvalvet, sest siamaani oli inimestel selline karistamatuse tunne. Räägiti küll kogu aeg sellest, et kulu põletamine on keelatud, selle eest saab trahvi jne, aga reaalseid näiteid kuskil välja ei toodud ja kui Keskkonnainspeksioonilt küsiti, et noh, et palju neid trahve siis kogunud on selle aastaga, siis need numbrid olid nagu tõsiselt väiksed sest neil lihtsalt puudub ressursid neid trahvikviitungeid koguda. Et ma loodan, et leitakse nagu jõud, et seda järelvalvet tõhustada ehk siis realselt neid inimesi leida, kes käivad ja kutsuvad neid inimesi korrale ja kutsuvad neid kulupõletajaid, sest nendest on nagu tõsine puudus. Ja kui... Ma arvan, et kui inimene on juba ühe korra noomituse saanud või halvimal juhul trahvi, siis ta teist korda enam kulu ei süüta ja räägib ka oma tuttavatele ja sugulastele, sõpradele, et kulu põletamine on ohtlik ja selle eest on võimalik saada noomitus, trahv jne. Et kõige olulisem ongi vist see, et kui meil on olemas nõu seadus, meil on olemas määrus, mis keelab kulu põletada, siis meil peab olema ka reaalne kontrolliv jõud, mis kontrollib sellest määrusest kinnipidamist. Kui seda pole, siis on määrus põhimõtteliselt mõttetu. Nii, nagu ta tegelikult siamaani oli, sest et sellist jõudu, kes oleks kontrollinud määrusest kinnipidamist ei olnud olemas. Oli, aga see oli nii minimaalne, et inimesed naersid välja ametid, kui nad käisid oma mõned numbrid välja, kes on trahvi saanud. Et eee jah... Nii see on. Ma arvan, et point ongi selles, et kui palju suudetakse teha järelvalvet.

OK, aitäh!

LISA 2

Intervjuu Päästeameti päästetööde osakonna juhataja Kuno Tammearu'ga. See viidi läbi 15. jaanuaril, 2008 Päästeametis. Rasvases kirjas on tähistatud töö autori küsimused ja kommentaarid.

Millistel ajaperioodidel on inimene harjunud kulu põletama?

Inimesed on harjunud kulu põletama siis kui lumi ära läheb. Vähemalt siiaamaani on nii põletatud, et nad arvavad, et see on hea põletada siis kui lumi ära läheb. See ongi siis kui inimesed põletavad. Teisest küljest, kulu põletamine jaotub üldse nõ kaheks võib-olla – ühed on siis lapsed või need, kes lihtsalt tahavad põletada ja tore on vaadata, kuidas kulu põleb ja tuli lõõmab. Teine osa on siis need, kes eesmärgipäraselt põletavad kulu, et põld läheks ennem roheliseks. Tegelikult päris arusaamatu, miks nad seda tegelikult teevad. Tegelikult need mõlemad tegevused toovad endaga kaasa neid soovimatuid tagajärgi, millest tulenevalt kulu põletamine ongi keelatud.

Kust see traditsioon pärit on – põletada kulu?

Ei oska mina seda ütelda. Ma olen selle üle palju mõelnud, et miks inimesed üldse kulu põletavad. Võib-olla alepõllumajandusest on tulnud see, et inimesed arvavad, et väga tore on kulu põletada. Tõesti vist arvatakse, et siis läheb enne põld roheliseks. Kuid samas tegelikult ju sügisel niidetakse põldude pealt heina ära, et kevadel võimalikult ruttu nõ ädal tegelikult tärkaks. Ma olen ise maalt pärit, ma ei tea kust kohast see traditsioon on peale hakkand, pole aru saanud. Aga mina mäletan oma lapsepõlvest, et maal elades heina niideti ära koplites sügisel, et kevadel võimalikult ruttu siis loomad lasta põldude peale. Ma ei oska nagu muud midagi kommenteerida, ei teagi miks. Seda peaksid folkloristid tegema.

Kuidas on sinu arvates inimeste suhtumine muutunud kulupõlengutesse?

Inimesed üldiselt, üldiselt (rõhutatult), mina arvan, ikkagi... Eks natukene praegu ka, et inimesed suhtuvad kulu põletamisse ikkagi suhteliselt kergelt ja arvatakse, et mis see kulu ikka on. Ta põleb, rohi natukene, sellesse on suhtunud kergelt ja arvatakse, et inimese jõud käib väga lihtsasti tulest üle. See põhi põhjus, miks kulu põletamised toovad nii karmi tagajärgi endaga on see, et inimesed alahindavad tule jõudu otsesedlt. Et nad arvavad, et kui nad kulu põletavad, seda on väga lihtne põletada ja

mitte midagi ei juhtu minuga, kindlasti ei juhtu jne. Et inimesed, kui nad ükskord on selle ära kogunud, et tõesti võibki maja maha põletada, siis nad teavad, kui suur see jõud on. Aga see info nagu teisteni ei jõua. Aga ma arvan, et üldiselt seoses Päästeameti hea ennetustegevusega ja tegelikult nüüd ka sellega, et kulu põletamine on keelatud ja see toob kaasa endaga suure rahalise trahvi. Selles suhtes inimeste teadvus, ma arvan, on tõusnud ja natukene ka hirm on tõusnud. Et kuigi hirm on saada trahvi, aga ma loodan, et see teadvus, teadmine, et kulu ei tohi põletada... See toob kaasa suuri kahjusid, kas keskkonnakahjude ja ka muude materiaalsete kahjude näol ka kuni inimeste kahjudeni. Et see hakkab ikkagi vaikselt inimesteni jõudma.

Milline on praktika keelust üleastujate karistamisel?

Noo, põhimõtteliselt eelmisel aastal kui sai läbi viidud kulu... Kuidas nüüd ütelda... Kulureid. Siis inimestele tehti, kes sellest keelust üle astusid, neid karistati. Ja see ei puuduta mitte ainult kulu, vaid ka lõkete tegemist. Ka lõkkeit tehakse valesti ja ohtlikul ajal ja ohtlikus kohas. See oli nagu kaasnev asi, sest kulu põletamine toimus umbes samal ajal, kui maja ümbert koristatakse praht ära ja pistetakse seegi põlema.

Millised institutsioonid võivad karistada neid inimesi, kes kulu põletavad? Keskkonnainspeksioon. Veel keegi?

Päästeamet. No ja, selles mõttes oleneb, millised tagajärjed on. See võib minna kuni kriminaalasjaks.

Politsei siis ka?

Politsei ja prokuratuur. Tagajärjed võivad olla väga karmid.

Mil määral tegeletakse kulu põletamisega süstemaatiliselt või teadlikult?

Minu isiklik seisukoht on selline, et ma ei tea sellest süstemaatilisest kulu põletamisest mitte midagi. Ja varasematel aastatel on olnud regulatsioon, et inimesed võivad kulu põletada, kuid tegelikult on ikkagi olnud tagajärjed karmid ja võib-olla on kuskil õnnestunud kulu põletada niimoodi, et ei olegi midagi juhtunud. Mina isiklikult, ma ei saa aru. Ma veelkord toonitan, et ma olen maalt pärit inimene, kes on puutunud väga palju maaeluga kokku. Ja ma ei saa aru, miks on vaja kulu põletada. Mul on lihtsalt... Minu jaoks on see täiesti arusaamatu. Õige põlluharimise juures või siis karjamaade, heinamaade hooldamise juures ei ole vaja kulu põletada üldsegi

(rõhutatult). Mingisugust põhjust kulu põletamiseks ei ole olemas. Minu jaoks ei ole olemas. Mind ei ole suutnud ka keegi mitte kunagi veenda, et võib-olla keegi inimene võtab ette ja veenab, miks seda vaja on. Mina pole aru saanud, miks see hea on, sest need tagajärjed on oluliselt raskemad, kui suudetakse midagi saavutada. Ja ma pole päris kindel, kas suudetakse midagi saavutada.

Sa käisid ise nendel reididel kaasas, eks ole?

Jaa, ma olen ise neid reide koordineerinud.

Millised olid tabatud inimeste reaktsioonid?

Noh, tabatud inimeste reaktsioonid. Kui eelmise aasta sai kulureidid sai läbiviidud, siis ma pean ikkagi ütlema, et inimesed juba tegelikult eelmisest aastast hakkasid mõistlikult käituma. Inimesed said juba tegelikult aru, et ei ole vaja kulu põletada ja päris mõned üksikud inimesed tegid seda, et seda kulu põletasid. Kulupõlengute arv eelmisest aastast oluliselt vähenes. Siin peab just tunnustama inimesi, et inimesed on aru saanud ja tulevad sellega kaasa, et kulu mitte põletada. Aga muidugi inimestel on ikka see, et... noh, inimesed püüavad ikka oma tegevusi nagu ikka... Karistushirmus igasuguseid lugusid välja mõtlema, et miks nad seda tegid. Ja vahest mõni ütleb, et ei teagi, kes on selle põlema pannud, kuigi ise on sealsamas juures ja siis on selle ise ka põlema pannud. Reaktsioonid on erinevad, aga sellist selget vastust... Ma olen ise ka kulupõlenguid kustutamas käinud ja ma pole kunagi inimestelt selget vastust saanud, mikspärast nad seda põletavad ja kas on mingisugused muud võimalused. Tegelikult on ju muud võimalused, et seda kulu põletamist vältida – niitke maa ära igal sügisel, saab puhtaks maa. Talve jooksul kõduneb see asi ära seal, uus rohi tuleb ja kui see uus rohi tärkabki nädal aega hiljem läbi selle vana eelmise aasta heina. No mis siis!? Mitte midagi sellest ei muutu.

Ma pean ütlema ka seda, et palju kulupõlenguid on nõ kuritahtlikud. See on lapsed ja inimesed, kellele meeldib kas lihtsalt tuld vaadata või tulega mängida.

Milliseid kulupõlengute tüüpe üldse saab eristada. Ühed oleksid siis kuritahtlikud...

Tänase hetke seisuga saab öelda, et kõik kulupõlengud on nõ kuritahtlikud, sest kulu põletada ei tohi. Väga lihtne!

Muidugi võib ütelda nii, et ühed on eesmärgipärased. Varemalt, ma toonitan varemalt. Ma toonitan, et kulupõletamine on keelatud. Kulu ei tohi põletada! Mitte keegi ei tohi põletada. Ongi see, et on lapsed, kes tulevad koolist koju... See on eriti just suurlinnade probleem. Tulevad koolist koju. Siis kui koju minnes, siis on vaja käia kindlasti Pirita jõe luhalt läbi, siis sealt panna põlema, siis vaadata, kuidas vilkuritega autod sõidavad ja üldse vahva, kuidas kulu põleb. Ja siis on juba tõesti need, kes on pannud selleks, et põld läheks nädal aega varem roheliseks. Pannud selle kulu põlema ja siis on seal juures ja vaatab. Ma ei oskagi nagu selles mõttes eristada, aga ma ikkagi toonitan, et kulu põletamine on keelatud ja kõik tegevused on keelatud.

Kuidas kulupõleng üldse alguse võib saada? Üks asi on see, kui keegi paneb selle põlema, aga on veel mingeid variante?

Igasuguseid variante on, et asjad võiksid põlema minna. Aga peaaegselt on ikkagi sellel perioodil... Ei saa me rääkida, et kulu läheks põlema seal mingist klaasikillust või midagi. Seda võib juhtuda, ma ei tea, aga selle tõenäosus on tohutult väike. Ta võib minna ka suitsukonist. Aga üldiselt on seal ikka alati inimese käsi, tikud ja välgumihkel ikka alati mängus.

Kas lõkke tegemine on ka üks põhjus, kust võib kulupõleng alguse saada?

Kindlasti jah. Vaat lõkkest me korra ka rääkisime, et lõkke on üks see põhjus sellepärast, et inimesed teevad lõkkest valel ajal, vales kohas, ei ole alati võetud tarvitusele piisavalt abinõusid. Ei tehta seda nõ mineraliseeritud ala, ei tehta seda õige tuulekiirusega, ohutus kauguses hoonetest. Et see on peamine probleem ja teine asi, juures peaks olema käepärased esmased kustutusvahendid lõkke tegemiselt. Üks point on see, et on tugev tuul, sädemed lendavad kaugele ja süütavad või siis lõkkest otse vahetult läheb see kulu põlema ja inimesed ei suuda seda ära kustutada. Ja kui seda teha kuskil nõ seda lõkkest nõ vaikselt, tuulevaikselt ajal, ohutus kauguses hoonetest ja teha seda mineraliseeritud ala, kus on küntus, kultiveeritud põld, ei levi see tuli mitte kuskile. On ka muid võimalusi, aga üldiselt on see kõige ohutum viis tule tegemisel.

Mida inimesed tavaliselt teevad, kuidas käituvad, kui kulupõleng kontrolli alt väljub?

Kuidas nad käituvad, et... Väga tihti on ikkagi see, et kustutavad ise ruttu ära, et mis seal siis on. Muidugi selles mõttes on see ka õige, et esmased vahendid, kui inimestel

on olemas, kui inimene näeb, et tuli levib. Aga tegelikult jäetakse õigel ajal 112-te helistamata, meid teavitamata, kui asi on alguse saanud ja siis võivad olla see, et pole ise hakkama saanud esmaste kustutusvahenditega ja siis see tuli võib levida nendesse kohtadesse, kus suuremad kahjud võivad tekkida – kas hoonetele või metsa jne. Teine asi on ka see, et inimesed selle tegevuse juures on, seda just esineb vanemate inimestega või kellel on terviserikked, nendega on see, et ilmnevad selle erutusseisundi ajal ja ka kohutava füüsilise pingutuse ajendil terviserikked, millest tegelikult on ka mõned hukkunud tulekahjudel kulupõlengutel. Tagajärjed võivad olla päris karmid.

Kuidas peaks käituma, kui on näha, et kuskil on kulupõleng?

Siis tuleb helistada 112, et see on ja kui inimesel ikkagi on võimalik, siis esmaste kustutusvahenditega, milleks sobib väga hästi üks suur okaspuu oks. On see siis kadakas või kuusk ja sellega saab siis materdada ja see on suhteliselt efektiivne. Aga muidugi, kui see tuli sul on ikka endakõrgune, siis ega seal väga esmaste kustutusvahenditega peale hakata tegelikult ei ole.

Millised müüdid või valearvamused sinu hinnangul seoses kulu põletamisega levivad?

Kõige suurem valearusaam on inimesel see, et inimene arvab, et ta jõud käib tulest üle ja inimesed alahindavad tule jõudu. Et eee, olen sellega kokku puutunud väga palju ja tõesti, kui panna tikk põlema, siis tikku on võimalik ära kustutada, aga kui see tuli on sul juba põlvkõrgune, see on probleem, selle kustutamine. Aga kui tuli on sinu kõrgune, siis tule kustutamine on praktiliselt selliste spetsiaalsete esmaste tulekustutusvahenditega või-ma-tu, täiesti võimatu. Ja inimesed alahindavad tule jõudu ja alahindavad seejuures tule levimise kiirust tuulega. Kui kiiresti see võib levida, kui massiivseks võib see minna, kui suure ala peale see võib levida – inimesed ei kujuta seda ette. Ja selle vastu eksitakse, minu arust on see kõige suurem eksimus, et mis see siis on, et alguses natuke seal kulu põleb, astun peale. Seal kümme sentimeetrit on leek, astun peale ja kõik on hästi. Aga kui selle tule front on juba 20 meetrit ja leegikõrgus on seal juba põlvkõrgune, siis on see juba väga (rõhutatult) raske. Ja kui mõõtmed suurenevad, siis on see juba praktiliselt võimatu. Et see on esimene asi – inimesed alahindavad tule jõudu.

Teine point on see, et kulu põletamine on kasulik. Kulu põletamine ei ole mitte kellelegi kasulik. Mina ei saa aru, miks ta on kasulik. Ma pole aru saanud sellest ja ma pole kogu oma 15aastase tööstaaži juures sellest aru saanud, näinud ainult raskeid või vähem raskeid või väga raskeid tagajärgi ainult selles, muud mitte midagi.

Oskad sa iseloomustada keskmist kulupõletajat?

Keskmine kulupõletaja on üks keskmine kooliõpilane, üks põhiline kulupõletaja, kes just väga palju suurlinnades tööd annab. Need on kooliõpilased ja just seal niuksed, ma arvan, erinevas vanuseklassis. Et tema on üks kulupõletaja, kellel on igav, kes lihtsalt jõlgub ringi kuskil ja arvab, et see kulu põletamine on üks igati vahva asi ja... (vastab korra telefonile) Et eee... Tema on üks põhi, kes annab kõige suurema meie väljasõitude arvust. Ja teine asi on siis maal elavad inimesed ja seal on selles mõttes ikka täiesti seinast seinas inimesed. Seal on noored inimesed kuni vanamemmede, -taatideni välja, kes ise vaevalt-vaevalt kepi najal pärast kaevu juurde liikuma. Aga kulu põletama on nad kõik mihklid sellepärast, et nende arvates on seda kõike vaja.

Mingit keskmist vanust ei saa siin välja tuua?

No keskmist vanust... Ma ütlen, no peamise osa väljasõitudest on ikkagi koolilapsed. See on nagu kõige põhilisem – lapsed.

Kui rääkida nüüd täiskasvanud inimestest, kes kulu põletavad, siis kas siin saab ka haridustaseme poole pealt paralleele tõmmata?

Niukest statistikat haridustaseme osas me ei ole teinud. Me pole teinud, aga ma ikkagi isiklikult loodan, et inimesed, kellel on laiem nägemus elust ja ohutusest ja ohutuse tähtsused, need seda ei tee, aga ma arvan, et siin ei saagi eriti selles suhtes piiri tõmmata, sest iga inimene, siin ei ole küsimus, kas sul on kolm last või oled koolis käinud või oled sa ära käinud doktoris, seal ära õppinud. See on niivõrd lihtne asi, miks seda teha ei tohi, et siin, ma arvan siukest asja ei teki.

Kui nüüd rääkida nendest inimestest, kes maapiirkondades kulu põletavad. Kas nad on peamiselt põliselanikud või need, kes tulevad näiteks kevadel oma suvila juurde suvila ümbrust korrastama?

Seal on erinevad inimesed, et ma arvan, et seal on nii ja naa. Nii põliselanik jne, aga ühte ma olen pannud tähele, et siuksed paljude jaoks sellised maainimesed, võib-olla

paljude jaoks tavalised maainimesed omavad suuremat kartust ja teadlikkust tulest kui linnainimesed. Linnainimestel lihtsalt puudub see kogemus kokkupuutest tulega. Elas Lasnamäel linnas korteris, õige suurem tuli on küünlaleek, eks ole. Aga need inimesed on kokku puutunud, maainimesed ja teavad rohkem, mis see kaasa toob. Aga teadlikkus on siin omaette küsimus.

Mis sa arvad, kuidas on inimeste hoiakud kulu põletamisse muutunud?

Ma arvan, et need on ikka positiivses suunas. Inimesed on hakanud aru saama, et kulu põletada ei ole... Et kulu põletada ei tohi ja nad on aru saanud, miks seda teha just ei tohi. See on kõige tähtsam, et inimesed saavad aru, miks see on. Et see pole lihtsalt Päästeameti siukene keeld, et Päästeametil lihtsalt meeldib, et kulu ei põletata, vaid küsimus on hoopiski selles, et inimeste enda elu, tervist, vara ja tema ümbritsevat keskkonda säilitada. Ja et kulu põletamine toob endaga kaasa suuremad kahjud, kui suudetakse... Ütleme, oluliselt (rõhutatult) suuremad kahjud – see on siis hukkunud inimesed, tervist, vigastatud, hooned. Kui 2006. aastal põles ära 86 hoonet, siis sõitke Eesti peal ringi ja vaadake, kus kohas Eestimaa peal on nii suur küla! Nii palju põles hooneid ära! Ja palju siis saavutati kasu? Ja hukkus sel aastal ma ei mäleta, kas oli kolm vä, või neli inimest 2006. aastal. Et noh, kus see kasu siis tuli? Kas ma ei ole veel näinud? Et inimesed on hakanud aru saama ja ma loodan seda, et nad saavad sellest veel paremini aru, mõistavad seda, miks seda ei tohi teha.

Kui rääkida nüüd kulupõlengute tagajärgedest, siis mis need on? Hooned hävivad, keegi hukub tules... Või pigem sureb vingu kätte... Et mis need tagajärjed veel võivad olla?

Noh, loomulikult seal võivad tekkida metsatulekahjud. Kuigi noh, massiivseks metsa... Noh, võib ka see aeg niimoodi kokku sattuda, kus on mets ka juba kuiv ja kulu ja seda on ka juhtunud. Sel aastal oli ka kaks. 2006. aasta, kus tegelikult kulu põles kogu aeg, terve suve jooksul. See oli väga huvitav, nii kuiv aasta. Et loomulikult mets, mis ma rääkisin, hooned, inimesed ja loomulikult ka kõik metsaloomad. Seal on ka palju-palju loomi, kes seal elavad põldude pea – nemad võivad ka hävida ja putukad jne.

Millised on administratiivsed või poliitilised probleemid kulupõlengute vähendamisel?

Administratiivsed, poliitilised. (Naerab) Väga tore. Noh, poliitilisi kindlasti ei ole. Ma ütlen, et mis on. Peamine asi on see, et kust hakkab tegelikult turvalisus peale? Turvalisus hakkab peale üksikisikust, meie enda kodust, meie kodukülalt, meie ümbritsevast hakkab turvalisus peale. Turvalisus hakkab peale igast üksikust inimesest. Tähendab, meie üksikisikuna peame käituma turvaliselt. See tähendab, et meie koduümbrus peab olema korras, seal ei tohi kasvada see vana hein, mis võib põlema minna. Seal võib ka see olla, et keegi kogemata poetab oma suitsukoni maha ja see läheb põlema sellest kulumisest, mis seal ümber on. Niitke hein ära, niitke muru ära, riisuge see kokku. Täpselt samuti ka maaomanikud, põlluomanikud, kes on nõ suurpõldude omanikud, kellel on hästi suured maad. Et oma neid heinamaid, hoiaksid neid korras ja tegelikult, mis siin on, kohalikud omavalitsused ka nõuaksid seda ka tegelikult. Selles mõttes, et ka poliitilised võib-olla, et vastav regulatsioon oleks olemas, et need alad tuleb korras hoida, need tuleb ära niita, tuleb vaadata seda, et ei tekiks sellist ohtu. Kui põlevmaterjali ei ole, siis tuld ei saa põleda lihtsalt, asi väga lihtne. Selles mõttes on siin igapäev teha ja kohalikel omavalitsustel kindlasti linna sees haljasalad või noh need... Haljasala, võib ütelda, et need on hoitud korras, aga just siuksed tühermaad. Et ka need hoitaks korras ja jälgitaks, et oleks niidetud. Ja siin on tegelikult linnadel ja suurtel linnadel kindlasti ära teha. Siin suurtel linnade juures on täpselt teada, mis probleemid on Tallinnas või Tartus või Pärnus. Pärnus on pilliroog suur probleem, mis võib põlema minna. Tallinnas siin Tondiraba ja Pirita jõe ürgorg. Tartus samamoodi Emajõe luht jne. On teatavad kohad, mida tegelikult kohalikud omavalitsused saavad korras hoida, kui nad püüdlevad, nad peavad püüdlema sinnapoole. Tegelikult kui on kord majas ja inimesed on sealt üle käinud on, siis seal on kulu praktiliselt väga keeruline põletada. See tegevus peabki olema mitmetasandiline, et me peame tähelepanu pöörama kohalikule omavalitsusele. Loomulikult ka üksikisikule, et üksikisik ei pane, see võib olla nii tuleohtlik kui tahes, see kulu võib seal olla, aga samas võib olla ka ettevaatamatuid tegevusi. Inimene ei olegi tahtnud, lihtsalt on kogemata kuskil suits maha läinud ja panebki põlema. Siin see tegevus on mitmetasandiline

Mis on kõige probleemsemad piirkonnad kulu põletamise poole pealt?

No seal, kus on ohtu kõige suuremad. Aga ei saa niimoodi ütelda välja, kus on kõige probleemsemad piirkonnad. Ühed probleemid on suurlinnades ja ühed probleemid on maapiirkondades. Maapiirkondades ongi peamiselt just põlenud hooned. Saaremaal

põles pool küla tänu sellele maha. Hoonete mahapõlemise tõenäosus on suur tegelikult maapiirkondades ja siin ei saagi ütelda, et kus kohas see koht on. See võib olla igal pool üle Eesti see koht, see probleem. Suurlinnades me teame, kus me sõidame palju välja ja kus on selles mõttes palju probleemi. Ma siin mõnda nagu mainisin ka, siin Tallinnas. Seda piirkonda ma tean ka nii hästi, ma olen siin teenistuse juht olnud pikka aega. Õismäe ja Harku jne, on neid piirkondi päris kindlasti ja tegelikult ka kohalikus omavalitsuses nendest asjadest ka räägitakse. Siin teatavaid tegevusi on kohalikud omavalitsused võtnud juba ette ka, toimetavad. Loomulikult meie ootame, et nad teeksid veel rohkem, aga siin peab aru saama, kui palju võimalusi on kohalikul omavalitsusel.

Mida nad teevad siis?

Noh, siin on, tegelikult on ka niidetud. Tegelikult noh, niukene väga lihtne asi – Tondiraba põleb, eks ole – ehita see Tondiraba täis ja ehitataksegi praegu ja ongi, praegu ei põle seal mitte midagi. Ongi korras! Tööstusparki sinna Lasnamäele ehitatakse seal. Seal ei põle enam midagi, seal ei saa põleda lihtsalt, see on täis ehitatud. Väga lihtne! Ja tegelikult probleem iseenesest laheneb ära. Selles mõttes seal.

Mida teha, et kulupõlenguid edaspidi vähem oleks?

No me vist oleme sellest juba mitu korda rääkinud, et teadlikkuse tõus, et ei pandaks põlema. See toob kaasa tagajärgi. Ennetusalane tegevus, mis on suunatud just otseselt inimesele. Ennetusalane tegevus, mis on suunatud maavaldajale. Maa ja hoonevaldajatele, maavaldajatele, kes siis ka maal elavad. Kohalikele omavalitsustele, tegelikult ka riiklikul tasandil, ministriumid jne. Et siin tuleb teha koostööd nii kohalike omavalitsustega kui ka riiklikul tasandil teha teatavat koostööd ministriumide vahel. Siin keskkonna ja põllumajandusministeeriumiga. Nad peavad korrastama oma põllumaad nii, et nad ei põletaks kulu.

Mida sa selle koostöö all silmas pead?

See, mis puudutab regulatiivseid õigusakte ja koostööd, sama kulureidide jne. Seadusandluse harmoniseerumist. Seda koostööd on tehtud, aga ma arvan, et siin annab üht-teist veel teha.

Kas sa arvad, et seadusandlus on natukene paigast ära?

Ma ei arva, et seadusandlus on paigast ära. Tegelikult kõik regulatiivaktid üldjoontes on olemas.

OK, kuule ma ei küsi sult rohkem, aitäh!

LISA 3

Respondent nr 1

Naine, vanus 40-50

Elab linnas. Omab lisaks maamaja.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 15. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Rasvases kirjas on tähistatud töö autori küsimused ja kommentaarid.

Kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsed?

Mismõttes kuidas?

Et, noh kuidagi te ju kannate selle maa eest hoolt, kuidas te seda teete...

Noh, riisun vana kulu maha, panen hunnikusse. Kas viin sinna auku või põletan ära.

Kas te kõigepeale korjate selle kulu kokku ja siis panete põlema või ka otse maapinnalt?

Ei, ikka kokku.

Mis te arvate muidu kulu põletamisest?

A mis maanimene peab tegema selle kuluga?

Mis on kulu põletamise kasulikud küljed?

Saab prahist lahti

Ja kahjulikud?

No nii, nagu nad räägivad, et atmosfääri läheb liiga palju seda saasta.

Veel midagi?

Ma ei oska midagi enam öelda...

Kui tihti te kulu põletate?

Jaanipäeval põletame ära. Korjatakse sinna ühte hunnikusse (näitab aknast välja hoovi peale) ja siis jaanipäeval põletame ära.

Sinna läheb siis kogu praht, mis vähegi põleb?

Jah.

Mis te arvate, miks on inimestel kombeks kevadel kulu põletada?

Miks on kombeks? See on nii tavaline ju.

Aga miks ei kasutata ohutumiad variante?

Sa mõtled komposteerimist, jah.

Misiganes, no näiteks.

Pole ju nii palju maad, et sa kuskile teda nii komposti paned või lased kõduneda.

Aga kas on veel nmingeid variante, mida kevadise kulu ja prahiga ette võtta?

Rohkem pole vist midagi.

Te teate siis kahte varianti – üks on komposti tegemine ja teine on põletamine, rohkem ei tule midagi meelde?

Ei tule.

On teil kunagi nii juhtunud, et tuli läheb nõ käest ära?

Ei ole, pole nii päris... Tahmand võib-olla on natuke rohkem kui vaja. No ütleme, et ei ole.

Aga teate te kedagi, kellel on nii juhtunud?

Ei, ma ei oska öelda kedagi. Ma olen kuulnud ainult.

Mida te kuulnud olete?

No, et läheb nagu kulutuli.

Aga teate mingit konkreetset juhtumit?

Ei tea.

Millised ohud võivad kulupõlenguga kaasneda, põletaja enda jaoks?

Võid terve oma maise vara ära põletada, oleneb tuule suunast, kui kuiv see kulu on

Veel mingeid ohte tuleb meelde?

Ei tule... naabrid võid ära põletada, maha põletada

Kuidas te tagate kulu põletamisel tuleohutuse?

Teeme tiigi juures vee ääres, ühesõnaga. Omapead päris tuld ei jäta.

Kuidas piirate tule levikut hooneteni või selle heinamaani, mis seal on?

Meil on näiteks väga pikk voolik, igaks juhuks alati. Tiigist pumpan vett. Otstarve on tal kastmiseks, aga no ütleme see on ka üks... Ärahoidmiseks.

Et pangega, ma saan aru, pole tiigist vaja vett tuua?

Ei ole jah.

Kuidas teie kogemused on, et kuidas teised inimesed tuleohutuse seisukohast käituvad?

Ma usun, et normaalne inimene nii maja lähedale päris järelevalveta tuld ei tee.

Olete te märganud, kas inimesed käituvad tulega ettevaatlikult või suhtuvad sellesse vastupidi lohakalt?

No vahest ma arvan ikka lohakalt ka.

Tuleb mõni konkreetne näide ka meelde?

No ma olen mere äärest... Siukse teevad lõkke ja tuul puhub mere poolt maa poole. Ma olen siukest asja näind ja mul vahest tekib hirm ja issand jumal...

Te mõtlete, et siis kui inimesed on mere ääres ja teevad kuskil metsa serval lõket?

Jah

Mil määral te ise olete kulupõletamise ja muude ohutusnõuete kohta infot otsinud?

Ma olen nii vana küll, et ma tean... Mina tuld üldiselt kardan. Isegi kui jaanituli on väga kõrge, siis on kuidagi kõrge tunne.

Midagi ette ka võtate, kui tuli kõrgeks läheb?

Ette vast ei võta midagi, kui seal palju rahvast ümber on.

Et küllap kamba peale asjast jagu saab?

Jah

Kas olete kohanud kuskil ohutusreegleid, et kuidas tuleohutult käituda?

Midagi ikka lugend ka ju.

Näiteks?

Juba keelatakse mingil kevadisel ajal juba tuletõrjumine. Peale lume sulamist vä?

Agas kui inimesel on soov leida infot ohutu tuletõrjumise kohta, siis kust seda leida võiks?

Internetist, ma arvan.

Oskate ehk täpsemalt öelda?

Ei oska, aga kui mul on vajadus midagi otsida või teada saada ma kujutan ette, et ma ikka leiain vist sealt.

Agas milliseid kanaleid pidi te eelistaksite seda infot saada?

Ei eelistakski. No midagi uut ei ole ju selle jaoks välja mõeldud.

Agas kasutage oma fantaasiat. Et kuidas teile meeldiks seda infot saada. Te tahate teada, kuidas kõige ohutumalt teha tule?

No teada saada... Ma usun ma tean, mis on kõige ohutum tegevus selle juures.

Olete endas piisavalt kindel...

Jah... Üldiselt ma ise tuled ei tee näiteks.

Abikaasa tegeleb tulega rohkem?

Jah.

Aga te mõnikord lähete ja jagate oma tarkust ka?

No vahest juhtub võib-olla jah. No palju seda tuletagemist... No ütleme suveaegu on teda.

Ma sain aru, et olete kursis, et kulu põletamine mingil periood on keelatud?

Jah

Olete äkki ka kuulnud, milliseid karistusi nähakse ette neile, kes keeluajal kulu põletavad?

Rahatrahvid, ma usun. Suurust ma ei tea.

Olete kuulnud midagi kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Olen. Ma ei tea, kas on avastatud, aga olen kuulnud, et sellega tegeletakse.

Mida arvate taolisest meetodist?

No ma ei tea.

On see tõhus?

Võib-olla mingil määral on ta tõhus ka. Päriskülas kohas kuskil metsa ääres, kus heinamaad on piisavalt.

Aga muidu ei ole see siis hea variant või...?

Maal tõesti see ei ole hea, vahest tahaks kasvõi mõne oksa ära põletada. Muidugi ma põletan saslõkivannidega.

Tuld nagu tahaks teha ja oleks parem kui nad ei tuleks segama, ma sain aru.

Ei no, mis segama. Ma tean ise ju, et ei tohi ja... Ma usun, et me jälgime ka natuke seda, et millal tohib ja millal mitte. Väikestes vannides ma olen kevadel väikseid kaseoksi niiviisi ära põletanud.

Mil määral oleksid valmis sekkuma, kui näed naabrit kulu põletamas?

Igäuks teab, mis ta teeb.

Aga kui te näete, et ta teeb seda ilmselgelt ohtlikul viisil, näiteks tugeva tuulega ja majade läheduses. Kas te siis võtaksite midagi ette?

No ma ei tea, see peab päris arulage inimene olema, kes nii päris tuulega ja päris nii lähedal.

Aga kui te näete, kas te teeksite midagi?

See peab ikka väga hullult põlema, et mul närv üle viskab ja ma lähen ütlema.

Kui hullult siis peab põlema?

Et mul hakkab hirm oma maja pärast.

Kui te tunnete, et teie vara on ohus, siis võtate midagi ette?

Kasvõi minu või kellegi teise või ükskõik.

Mis te siis teete?

Ma ikka lähen ütlen. Mina olen üldiselt täiesti tuletegemise vastane. Kui on ikka liiga suur tuli, siis minu jaoks on ta juba hirmus.

LISA 4

Respondent nr 2

Naine, vanus 50-60 Elab statsionaarselt maal.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 15. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Kirjeldage palun, kuidas te kevadeti oma hoovi/põllulapi/karjamaa eest hoolitsete? Mis töid te selleks teete?

Riisun prahti... Siis riisun prahi ja siis kui on veel lund maas või siis kui võib veel põletada, põletan nagu ära.

Mida võtate ette kevadise kuluheinaga?

(Mõtleb pikalt)

Noh, tekib kevadel see pikem kuluhein. Mis te sellega teete, kas niidate, põletate või mida te sellega teete? Kas üldse teete midagi?

No vahel ei tee midagi, aga kui ikka põletada võib, kui saab veel, siis ikka põletada ära.

Mida te arvate kulupõletamisest? Mis on selle kasulikud või kahjulikud küljed?

Tegelt ega hästi kulu ei tohi põletada igal kohal kah. Seal võib olla linnupesasid sees. Siis hukkuvad nagu linnud, jah.

Agas mingit kasulikku pootl on ka sellel ju. Mis see olla võiks?

No siis nagu rohi kasvab paremini, kui kulu ära hävitad või riisud.

Ma saan aru, et te olete ka kunagi kulu põletanud. Mis ajal ja kui tihti te seda olete teinud?

Igastahes enne, noh, tänavu aasta ei ole lund olnud, tänavu aasta ma ei olegi põletanud siin kulu, rohtu, heina, vana heina.

See aasta ei ole, aga varasematel aastatel?

Ei noh enne kui lumi hakkab sulama niimoodi kui ikka võib põletada, siis ma olen ikka ära asjad teind.

Eesmärk oli siis see, et rohi hakkaks paremini kasvama?

Ja et majaümbrus ilusasti puhas oleks.

Mis te arvate, miks inimestel on kombeks kevadel kulu põletada?

Et ilus oleks ja...

Et oleks ilusam... Mis veel?

Ja rohi kasvaks nagu paremini.

On teil kunagi kulu põletades tuli nõ käest ära läinud?

Mm... Ei.

Mitte kunagi ei ole seda juhtunud, asi on kontrolli all olnud?

Jah.

Aga teate te kedagi, kellel on nii juhtunud?

Ei tea.

Milliseid ohud võivad kulupõlenguga kaasneda selle inimese jaoks, kes kulu põlema paneb?

No võib... Elumaja võib põlema minna endal või teisel, kui tuli läheb kontrolli alt välja.

Mis veel võib juhtuda?

Mets võib, kui on, mets võib põlema minna. Metsakraaviäärsed ja põõsad.

Millised ohud võivad kõrvaliste, teiste inimeste jaoks tekkida?

No teistel inimestel võivad nagu aeda või elumaja võib põlema minna ja õunapuud ja marjapõõsad kõik saavad nagu kahjustab kõiki. Lilled.

Kas inimeste elule võib ka olla mingit ohtu?

Kindlasti võib.

Kuidas te ise olete kulu põletamisel tuleohutuse taganud?

Tavaliselt kui ma noh... Mul on pandud hunnikusse ja ma olen renni kaevand ümber hunniku, et mullane oleks ja ei läheks edasi tuli kuskile.

Te olete niisama pannud ka kulu põlema, eksole?

Väga vähe.

Aga kuidas te siis tuleohutuse tagasite?

Noh ikka peab. Kui on endal traktor, siis tõmbad ikka kasvõi adraga ümber selle, kus põletad.

Aga kuidas te oma kogemuse põhjal oskate öelda, näind nagu teisi inimesi kulu põletamas või lõket tegemas, siis milliste nõuetega nad on arvestanud?

Ma arvan, et kaevavad ümber selle renni ja vett peab olema käepärast kohe, et saab kustutada. Ja siis kui oled seal juures, siis ma vaatan on ka olnud kuuseoks käes ja siis vaadatakse ikka, et ei lähe kaugele.

Mil määral olete ise kulupõletamise ja lõkke tegemisega seotud ohutusnõuete kohta infot otsinud?

(vaikib)

Olete üldse selleks kunagi infot otsinud?

Eriti küll ei ole. Olen kõigega saanud hakkama.

Olete kunagi juhuslikult infot kohanud, kuidas tuleohutult käituda, kuidas lõket teha?

Jaah, mis peab olema veel... Kummikud peavad olema veel jalas kah ja siis... Üldiselt jah, vesi peab olema kohe käepärast.

Aga oled sa kohanud kuskil sellist infot, et kuskil on kirjas või keegi on sulle rääkinud?

Ei oska praegu kohe rääkida.

Aga mis te arvate, kust võib sellist infot leida – kuidas teha lõket, kuidas kulupõlengu puhul käituda...

No ajalehtedes on esiteks ja siis raadios, telekas räägitakse.

Kui teil nüüd peaks tekkima tahtmine saada infot ohutu tuletegemise kohta, siis milliseid kanaleid te eelistaksite? Kust see info võiks tulla, et teil endal oleks mugav seda kätte saada?

(mõtleb pikalt) Tuletõrjest saab ka vist ikka.

Aga, kuidas te ise tahaksite, kuidas see info võiks teie juurde jõuda? Kas keegi peaks tulema teile koju sellest rääkima või tahaksite sellest lugeda ajalehest, kuulata raadiost või te tahaksite, et oleks internetilehekül, kust seda vaadata?

No internetis võiks ka olla, aga seda mul ei ole. Siis ma ikka raadiost ja telekast ikka vaatand ja lugend lehte.

Olete kursis, millisel perioodil on kulu põletamine keelatud ja kas see üldse on keelatud?

Praegust näiteks enam ei tohi seda põletada.

Olete seda ksukilt kuulnud?

Jah, raadiost olen kuulnud jah.

Mis te arvate, on see õige otsus?

On ikka.

Milliseid karistusi näevad seadused teie teada ette keeluajal kulu põletajatele või kas üldse on mingeid karistusi?

Jah, trahvi tehakse.

Oskate öelda kui suur see võib olla?

Seda ma ei oska öelda.

Mhmh, olete kuulnud midagi kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostöona tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

(mõtleb)

Tuleb midagi ette?

Nad muidu käivad küll väljas vaatamas kui noh kulu põletatakse.

Teate nimetada mingisuguseid alternatiive, teisi mooduseid maa-ala korrastamiseks peale selle, et see kulu põlema panna? Kas on mingeid ohutumaid variante selleks?

(vaikib)

Üks variant on see kulu põlema panna, aga oskate välja pakkuda mingeid teisi mooduseid, kuidas om a hoovi korras hoida?

Noh, nii saab ka, et noh lehti ja neid paned nagu... Teed hunniku ja kõduneb ära ja pärast saab väetisena kasutada.

Komposti.

Jah, nii saab ka teha.

Tuleb veel midagi meeld?

Ja siis marjapõõsastele olen ka neid lehti ümber riisinud.

Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui kohtate naabrit kulu põletamas või kas te üldse sekkuksite?

Ei oma naabritele ma näiteks küll ei lähe.

Aga kui te näete, et ta teeb seda ilmselgelt ohtlikul viisil?

No siis lähen küll.

Mis te siis teete, lähete ütlete või...

Jah, ma lihtsalt lähen ja räägin nendega ja kui abi vaja, siis aitan kah.

LISA 5

Respondent nr 3

Naine, vanus 30-40 Elab statsionaarselt maal.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 15. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Kirjeldage mulle alustuseks, kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsete?

Ma ei hoolitsegi.

Ei hoolitsegi?

Jah, mul sügisel selleks kõik tehtud.

Te teete seda sügisel?

Muidugi, niidan ära ja ongi väga hea ju.

Kevadel ei ole vaja siis midagi teha?

Enam ei tee.

Aga olete teinud?

Olen.

Kevadise kuluheinaga kevadel ei võta midagi ette, vaid teete sügisel ära?

Jah. Ei tee ju midagi kuluga. Niidame korraga maha.

Mis te arvate muidu kulu põletamisest, mis võiksid olla selle kasulikud, kahjulikud küljed?

Kahjulikud ja kasulikud küljed... Kui üleliia on, siis on ju vaja ära põletada. See on kahju – paned põllu ja läheb küla... Mina ei tea.

Mis kasu toob kulu põletamine?

Siis on maa jälle puhas ju. See ongi kõige tähtsam osa.

Ja mis kahju see toob?

Õieti teed, siis mis kahju see ikka toob. Ei too mingit kahju.

Ma saan aru, et enam ei ole teil kombeks kulu põletada, aga enne sellega tegelesite. Kui tihti ja millal ja miks?

Iga kevad. Sellepärast, et ei niidetud. Sellepärast põletasingi.

Kust see harjumus tuli äkki niitma hakata?

Kolimisega. Ma räägin, et siin ei ole põletanud, mammi juures põletasin.

Mis te arvate, miks on inimestel harjumus kevadeti kulu põletada?

Sel samal eesmärgil – et saaks puhtaks.

Miks nad ei kasuta ohutumaid variante?

Sest see on kõige odavam.

Odavam?

Onju, võta kõik see kütus, niida kõik see maha, vaata mis tuleb.

On teil kunagi kulu põletades tuli käest ära läinud?

Jaa.

Mis siis juhtus, kuidas reageerisite?

Siis peksin nigu segane (naerab). Püüdsin, mis päästa andis.

Kuidas te siis kulu kustutasite?

Kuidas vä? Märja kuuseoksaga.

Ja kuidas asi lõppes?

Sai korda, ma nii hullusti ei ole põletanud.

Teate kedagi, kellel nii on juhtunud, et tuli läheb käest ära? Tuleb mõni juhtum meelde?

Meil see naabrimees kogu aeg põletas minu meelest.

Mis juhtus siis?

Kogu aeg mina olin hirmul, kas tema tuli jõuab minu õue peale või ei jõua.

Jõudis siis?

Noh, õnneks mul oli ette ära põletatud. See tuli iga kevad, pani saba taha. Ühest põlluotsast hakkas ja teisest ja läks kolmanda koha peale kohvitama. Minu meelest ta põletas puuriida maha ka naabritel. Nendega oli mingi häda, aga ma ei tea, kas ta ise pani, minu meelest oli Aini poolt tulnud.

Millised ohud võivad kulupõlenguga kaasneda selle inimese jaoks, kes kulu põletab?

Jääb kõigest ilma.

Veel midagi?

Noh, naabrimehe maja põletad maha, maksad kinni.

Kuidas tagasite tuleohutuse kulu põletamisel?

Veeämbrikesega. Ja ega ma üksi ei põletanud. Olime neljakesi, kolmekesi ja igaihel kuuseoksad, mis väga hästi kustutavad.

Kui olete teisi inimesi näinud kulu põletamas, siis milliste nõuetega nad arvestavad?

Kuidas keegi. Naaber näiteks ei arvestanud millegagi, peaasi, et ära põleks.

Mida võtate ette kevadel kokkuriisunud prahiga?

Põletan ära või teen kompostiks.

Milliseid ohutusreegleid järgite lõkke tegemisel, kui üldse?

Mul on nii hea koha peal lõkkeplats, et ma ei pea midagi jälgima.

Kus see asub?

Seal all ojakäärus.

Kui kaugel majast, kaugel metsast?

30 meetrit. Metsa ei ole ja ümberringi on oja või tiik.

On see lõkkeplats piiratud millegagi?

Ei ole.

Mil määral olete ise otsinud ohutu tuletõrje kohta infot?

Ei ole.

Aga niisama kohanud infot, et kuidas ohutult tuld teha?

Jah

Kus?

Ajakirjanduses. Meedia vahendusel.

Aga kuskohast te sooviksite seda infot leida?

Ikka sama.

Mis kanal oleks kõige mugavam?

Kui nüüd päris suurt siukest kulu põletamist teha, siis peaks igalt poolt seda tulema. Eriti kevadeti, siis kui lollid lähevadki täitsa lolliks.

Kust võiks leida seda infot, kuidas ohutult tuld teha, lõket teha?

Internet. Teate te mingit kindlat kohta internetis.

Me üleüldse ei kasuta.

Ahah.

Tuleb veel mõni koht meelde?

Ei.

Olete kursis, kas kulu põletamine on keelatud ja kui jah, siis mis perioodil?

On küll keelatud. Ajaliselt ma ei tea, aga see on kevadel lühikest aega tegelikult. Siis ma kuulangi raadiost, et sinnamaani tohib ja siis ei tohi. Või telekast.

Milliseid karistusi nähakse ette keeluajal kulupõletajatele ja aks üldse neid karistusi on?

Ei tea.

Kas olete kuulnud midagi kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Ma ei tea. Kevadel võib-olla räägivad midagi, kui väga hulluks asi kätte läheb.

Tuleb teil midagi meelde, meenub midagi konkreetset?

Ei tea. Tean, et see aasta oli juba veebruaris kulu põletamisega jama. Kus ja mis, ei tea.

Teate nimetada mingeid alternatiive maa-ala korrastamiseks oskate nimetada kulu põletamisele?

See peab olema enne hooldatud sellisel juhul.

Peate silmas...

Niidetud.

Sügisel?

Jah.

Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui kohtate naabrit kulu põletamas? Noh, teil naabrimees põletas kulu, mis te tegite?

Põletasin kähku ette vastu, et väga hullusti ei tuleks minu juurde.

Aga nüüd, kui te pole põletanud ette ära, aga näete, et naaber põletab kulu, siis mis te teete?

Mis ma siis teen. Siis lähen panen kähku eest põlema.

Kui näete, et naaber põletab kulu ilmselgelt ohtlikul viisil, siis lähete ka tulega vastu?

Kui näen, et nii on mõistlik, siis lähen tulega, kui ei ole, siis lähen kustutama lihtsalt.

LISA 6

Respondent nr 4

Mees, vanus 60-70

Elab linnas. Käib tihti maal poja juures.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 16. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Alustuseks räägi, kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsete?

Praegu, sügisel hilja ära niidad, siis ei olegi midagi. Siis ei jää kulu ega mitte midagi. Pole mingit mõtete, siis põletada. Aga mille pärast inimesed põletavad vaata ja just nüüd eriti... Heinapõldude pääl, kraavid... Sealt nagu keegi ei niitnud. Nagu kraavid ja siuksed kohad, kust õieti niita ei saanud, siis põletati kraav puhtaks.

Aga te ise ei põleta?

Ei ole aastaid põletanud enam. Päriskulka aastaid.

Mida te kulu põletamisest arvate? Mis on selle kasulikud ja kahjulikud küljed?

Kahjulik on ta kõik. Kasu ei ole rohkem kui saad sellest vanast kulust, kui on niitmata jäänud... Kui kulu on niitmata jäänud, siis järgmine aasta on niita vana kulu pealt väga-väga sant, sest see lööb vikati kinni. Vanasti tehti mitu korda silo, siis niideti mitu korda puhtaks ja loomadele niideti ette ja... Siis nagu ei jäänud, aga nüüd väga paljudes kohtades praegu kui sõidad ja vaatad... Jah, korra on niidetud küll, aga pikk soe sügis on, loomi peal ei ole. Ja siis ta kasvabki nii pikaks ja enam niita ei saa. Paljud inimesed sellepärast põletavadki, et kulu ära saada. Nõutakse, et niidetud on, et siis pärast niita saaks. Aga üldiselt see on väga ohtlik tegevus, kui ei oska või juhtub tuul pöörama vä.

Mis kahju see siis toob?

Putukad, sipelgad ja linnud ka kui hiljaks põletamisega jääda. Need kõik hävitab ära. Võid ise ka sisse jääda, kui ei oska arvestada, kus pool tuul on. Keerab tuule peale ja kui on ikka pikk suur tuul, see tuli levib nii kiiresti, et sa ei jõua eest ära. Ja hooned ja Paarkend aastat tagasi Potil, seal Rapla rajoonis põles elumaja nii, et ahi jäi järgi.

Keegi loll pani põlema ja tuulega viis majale peale ja viis karjalaudale ka peale üks pool kilti eemal.

Enam te ei põleta kulu, aga kunagi te seda siiski tegid – kui tihti, millal ja miks?

Kevadel ega muul ajal ei põletand. Just peale lume minekut, kui esimesed kuivad hakkavad.

See oli siis iga-aastane tegevus?

Ei olnud. Kui aega oli ja kui tõesti väga hull oli, siis sai, aga meie pool seda taat ja memm ei pooldanud.

Miks on siis inimestel kevadel kombeks kulu põletada?

Oligi, et niuke tunne tekib, et siis tuleb nagu rohi kiiremini, maa läheb kiiremini rohelisteks. Aga muidu sedasi jah, et praktilises mõttes jah, et ainuke asi, et kui pärast niita, siis varem niita, muidu lattiidukil paneb sarad umbe.

Miks ohutumaid variante ei kasuta inimesed?

Kallis on ju umbrohutõrjet teha. Kraavikaldad ja kuskil seal pritsida. See läheb ju nii kalliks, et inimesed sellepärast ei saa või ei kasuta seda.

Teil endal on ka kunagi kulutuli käest ära läinud?

Ei ole.

Aga teate, et teistel on juhtunud, nagu see näide, mille enne tõite?

Väga paljudel on läinud.

Millega need siis üldjuhul lõppenud on?

Heal juhul tulevad naabrimehed appi või kutsutakse tuletõrje välja kui päris hulluks läheb, aga see on ka võimalik, et majad ja saunad ja kõik on läinud ja igal aastal mõni inimene jääb sisse.

Mis ohud selle kulupõlenguga kulupõletaja enda jaoks võivad kaasneda?

Kõige väiksemad ohud kerged põletushaavad.

Mhmh ja sealt siis edasi raskemaks?

Ega sealt ei ole kaugel... Nagu tihti peale vanad inimesed... Ega eest ei jõua ära joosta ja ähmi täis, lähivad liiga lähedale tuld kustutama, riided võtavad tuld ja...

Kõrvaliste inimeste jaoks, mis ohud võivad kaasneda?

Vara. Sa paned oma põllu põlema ja tulega viib üle kraavi. Mõtled küll, et ei lähe aga viskab sädeme üle ja kuluga on siuke asi ka, et ei pane tähele ka kui ta seal sädeme üle viskas ja vaatad oh kõik ok, kraaviäärest kustus ära, natuke läheb mööda ja üle kraavi põld põleb.

Kuidas tagate kulu põletamisel tuleohutuse?

Luuad, värgid peavad käepärast olema ega siis... Aga tegelikult kui nii võtta, siis see on siuke ettearvamatu asi. Mõtled küll, et võtad kõik omale valmis ja nii ja naa ja... Kulupõletamisel sellised esmased vahendid jah. See luud ja siuksed asjad ja natuke vett ka, aga ega sa omale tsisterni omale ei too ju, et sa siis kohe saad surveveega maha lüüa, kui on.

Aga kuidas te oma kogemuse põhjal oskate öelda, et kuidas teised inimesed käituvad ja milliste nõuetega arvestavad?

Tavaliselt paljud põletajad on siuksed, et viskavad tiku sisse ja ei jää isegi vaatama, et mis edasi saab. Mere ääres alati roog põleb. Koolipoisid kevadeti pidevalt panevad. Ilus vaadata, kui tuletõrje välja tuleb.

Mida võtate ette kevadel kokkuriisunud prahiga?

Kompostiks, äärmisel juhul lõkkesse.

Kui te lõkete teete, siis mis ohutusreegleid järgite? Mida teete selleks, et lõke oleks ohutum?

Vähemalt 50 meetrit ikka majast ja-ja, et ümberringi ka ei ole, et sa ei tee päris kui kulu või pikk rohi seal kõrval on. Ega tulega ka lõkkes kuivatab selle rohu ära ja läheb täpselt samamoodi edasi.

Mil määral olete otsinud informatsiooni ohutu tuletegemise kohta? Pean silmas lõkke tegemist või kulu põletamist. Kas üldse olete otsinud infot, kuidas ohutult teha sellist asja?

Kuule ei ole. Vanasti ma olin pioneer ja siis õpetati, kuidas lõket teha. Kaevad kraavi ümber või laod kividest ringi ümber.

Nii et pioneerilaagrist, aga tuleb ehk meelde mõni koht, et juhuslikult olete sattunud sellisele infole peale?

Internetti pole. No vahel on olnud lehtedes ka. Vanasti oli küll.

Aga kustkohast võiks seda infot leida?

Ma arvan, et interneti tuletõrje lehe peal kindlasti on seda infot. Teevad siukseid kampaaniaid ja värki.

Veel mingeid kohti, kus võiks olla või kust te ise läheksite otsima, kui sellist infot järsku vaja?

Ega mujalt ei saagi. Suuremat lõket siin oli vaja põletada, siis sai ka Päästeametisse helistatud, et noh juhuslikult, et naabrid või keegi möödasõitjad helistavad, tulevad välja. Muidu tead midagi suitsu ajab või midagi.

Mis nad vastasid?

Nad lubasid.

Milliseid kanaleid pidi te eelistaksite sellist infot saada?

Praegult saab 112 pealt.

Mis teil endal mugavam kanal oleks?

Muidu igasugust reklaami visatakse küll... Prahti postkasti. See võiks llla mõni infovoldik täitsa tead, et reklaami asemel sinna panna, et näed... Võiks olla selline väike voldik, kui midagi on, kuhu helistada, kellele, kus ja mis ette võtta. Aga selle jaoks ei ole raha.

Kas kulu põletamine on keelatud, kui jah, siis millal see on keelatud?

Lume sulamisest kuni sügisvihmadeni.

Mis karistusi näevad ette, kas üldse, kui keeluajal kulu põletatakse?

18 000.

Kas olete kuulnud midagi kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Möödunud kevad lennuk sõitis koguaeg ja Päästeameti omad käisid ka ringi. Kevadel kontrollis jah siin.

Milliseid alternatiive maa-ala korrastamiseks oskate nimetada kulu põletamisele? Noh, üks oli see sügisene niitmine, tuleb veel midagi ette?

Komposti tegemist mainisite ka.

Ei oska sulle küll rohkem ütelda.

Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui kohtate naabrit kulu põletamas?

Abisse läheb ikka, kui käest ära läheb. Ei jäta ju teist seal üksi vehkima.

Päästeteenistust ei kutsu kohale?

Kui nii käest ära läheb, siis peab kutsuma. Ei päästa seal ükski asi tead.

LISA 7

Respondent nr 5

Mees, vanus 40-50

Elab alevikus kortermajas. Omab maal krunti, mida hooldab. Lisaks veel garaaži, mida ümbritsevat maa-ala aeg-ajalt hooldab.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 22. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Kirjeldage palun, kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsete?

(vaikib)

Kas te üldse kevadel oma maalapi eest hoolitsete?

Ikka hoolitsen.

Kuidas te teete seda?

Ära riisun.

Siis...

Siis hunnikusse, põlema.

Mida te kuluheinaga teete?

Kuluheinaga. Ära põletan.

Kas te panete selle otse põlema või kraabite kokku enne?

Põlema otse.

Mida te arvate kulu põletamisest? Mis on selle kasulikud ja kahjulikud küljed?

Mis kasulikud? Plats puhas – on kasulik ju.

Nii ja mis seal kahjulikku võib olla?

Mis seal kahjulikku on? Ma arvan, et midagi ei ole kahjulikku, kui kontrollida.
Putukad saavad surma.

Veel midagi?

Mis veel... Ei tea.

Kui tihti te kulu põletate? Millal ja miks?

Aastas korra võib-olla.

Mis ajal?

No kevadel, siis kui kuivaks läheb.

Miks te seda teete?

Et ilus rohi kasvaks.

Miks on inimestel üldse kombeks kevadel kulu põletada?

Kurat seda teab... Et puhtaks saada, jumal küll!

Aga miks mingisuguseid ohutumaid variante ei kasutata?

Mis seal ohumat on? Muu variant on ju kulukam.

Mis seal kulukamat on?

No kui sa seal ära purustad ja ära riisud. Aga kui sa põletad, siis paned põlema ja kõik.

Lihtsam variant?

Jah

On teil kulu põletades tuli kunagi nõ käest ära läinud?

Ei ole.

Aga teate kedagi, kellel on?

Ei tea.

Milliseid ohud võivad kulupõlenguga kaasneda põletaja jaoks?

Suitsu käes olemine.

Kas kõrvaliste isikute jaoks võib ka mingi oht olla?

Ma arvan, et ei.

Kuidas tagate kulu põletamisel tuleohutuse?

Kuidas?

Et see ei leviks liiga kaugemale ega läheks liiga suureks.

Ega ma ei põleta siukses kohas, kus ta liiga suureks läheb. Kus kraavid, asjad ees on, et ta ei läheks kaugemale. Territoorium on kraavidega piiratud ja tuli seal välja minna ei saa.

Oskate teiste inimeste kohta ka öelda, kuidas nad tavaliselt käituvad kui kulu põletavad? Kuidas nad selle tuleohutuse tagavad?

Ei oska selle kohta midagi öelda.

Kokkuriisunud prahi ütlesite, et panete põlema, aga kui te lõket teete, siis mis ohutusreegleid järgite?

Et mingeid hooneid ligidal pole.

Mhmh, kui kaugel need peaksid olema?

Noh...

Meetrites umbkaudu.

No 50.

Muud vaatate veel midagi?

Muud pole midagi vaadata. Mis siin muud vaadata. Peaasi, et midagi põlema ei lähe, toss küla peale ei lähe. Oleneb kust poolt tuul on.

Kas te lõkkeplatsi piirate ka millegagi või lihtsalt hunnikusse ja põlema?

Ei.

Olete kunagi otsinud infot, kuidas ohutult tuld teha?

Ei ole.

Või niisama kuskil kohanud?

No ikka telekast kuskil on ikka näidatud ju.

Kuskilt veel olete märganud?

Ei ole.

Kust võiks sellist infot leida?

Netist.

Veel kuskilt?

Päästeametist.

Milliseid kanaleid te ise eelistaksite, mis oleksid teile mugavad, et teile antakse teada, kuidas tuleohutult käituda?

No nett ongi küllaltki mugav ju.

Kasutate ka internetti?

Vahetevahel ikka.

Veel mõni teile mugav kanal?

Mina ei tea... Televiisorist võiks informeerida.

Kas kulu põletamine mingi aeg on keelatud ka?

Ikka vist on keelatud. Kogu aeg on keelatud. Ei tohigi põletada ju.

Aastaringi on teie teada keelatud?

Minu arust küll. Juba on keeld peal ju.

Milliseid karistusi näevad seadused ette keeluajal kulupõletajatele? Kui üldse.

Mingi trahv on, aga ei tea täpselt.

Kas olete kuulnud midagi kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Olen näind jah.

Näгите ise mingit reidi?

Ma olen näind jah.

Teate mingisuguseid muid alternatiive maa-ala korrastamiseks peale kulu põletamise?

Oleneb milliste alade.

Noh, on mingi lapp maad, seal on kuluhein, millest vaja lahti saada, kas on mingeid muid mooduseid, kuidas sellest lahti saada?

Noh, põhimõtteliselt ei ole.

Ei tule midagi meelde?

Noh, purustamine on. Lihtsalt see on kulukam. Lihtsam on põletada.

Kui näete, et naaber põletab kulu, kas olete valmis ka ise sekkuma?

Kui ta midagi seal valesti ei tee, siis ei.

Aga kui teeb?

Siis küll jah.

Mis te siis teete?

Lähen sõimama (naerab).

LISA 8

Respondent nr 6

Naine, vanus 40-50

Elab statsionaarselt maal. Kolis linnast
maale umbes neli aastat tagasi.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 22. märts, 2008. Toimumiskoht:
respondendi kodu Pärnumaal.

Kirjeldage palun, kuidas te kevadeti oma hoovi või põllulapi eest hoolitsete?

No nüüd juba ei ole enam hullu, aga alguses kui me siia tulime, siis oli hästi nagu...

Oli vaja põletada kevadeti, sest noh, seal on nii künklik maa ja ei hari seda kuidagi. Et
aga nüüd on meil... See kevad ei ole vaja midagi teha, sest oleme korda saand kõik.

Suvel muruniitjaga, sügisel riisume ja levadel samamoodi.

Mis te selle kuluheinaga konkreetselt ette võtate?

Kuluhein, nüüd ei ole enam palju, aga muidu oleme ära põletanud ikkagi.

Mismoodi siis, kas otse maapinna peal põlema pand või...

Oleme otse maapinna peal ka teind.

Mis te arvate muidu kulu põletamisest?

Emm... ohtlik tegevus. Kui me oleme põletanud, siis kahekesi – üksi mitte kunagi.

Millised on kulu põletamise kasulikud küljed?

Ma ei tea, vanasti räägiti seda, et väätab maad kuidagi. Aga rohkem... Kasulik on see,
et ma saan territooriumi puhtaks, mida ma ei ole jõudnud harida.

Kahjulikud küljed?

No loogiline on see, et putukad ja kõik hävivad ju.

Veel midagi?

No see... Toss on ka... Ei ole kasulik.

Kui tihti, millal te kulu põletate?

No kevadeti.

Kevadeti ainult, jah?

Ja no lehtede põletamine on sügiseti samamoodi.

Ahah.

Sest meil on tammed ja tammelehed ei kõdune ega mädane ja neid ei saa kuidagi teistmoodi, neid tuleb lihtsalt põletada.

Miks inimestel on selline komme – põletada kulu?

Lihtsam moodus. Harida on raskem. Kevadel põletad selle prahi ära, on jälle ilus. Kui tahad, et korras oleks nõuab vaeva nagu.

Miks ei kasutata ohutumaid variante?

Näiteks? No ohutum variant ongi see, et sa pead aastaringselt ta korras hoidma, aga kui ta on sul käest ära läinud, siis on lihtsam variant teda põletada.

On teil kunagi kulu põletades tuli käest ära läinud?

Kunagi... Issand, see võib olla mingi 20 aastat tagasi, siis on läind küll, aga sain veega ise piiri peale.

Ahah

Ühesõndaga nii palju... Hoonetele ohtu ei olnud, aga lihtsalt mul oli männik seal ja see oli õudne.

Mida te sel hetkel tundsite?

Oi see oli õudne. See tuli läks lihtsalt niimoodi, et ma ei saanudki aru, kuidas see läks. Äkki ja kõik kohad olid tuld täis. Aga muidugi mul oli põlluäär igal pool ja majale nagu ohtu ei olnud. Aga jah, noored männid oleks küll ära põletanud kõik.

Teate äkki kedagi, kellel on sedasi juhtunud?

Minu tutvusringkonnas küll mitte.

Mhmh. Millised ohud võivad kulupõlengutega kaasneda kulupõletaja enda jaoks?

Sellisel juhul, kui käest ära läheb, siis ta võib ju riiete külge hakata ja tänapäeval on ju kõik tehismaterjalid need sulavad ju jalga ära kuumusega.

Kõrvaliste inimeste jaoks on ka mingisuguseid ohte?

No kulu põletamisega seda suitsu nii palju ei tule. Sest tavaliselt kui ma olen põletanud, ma ei võta mingit suurt territooriumi, ma võtan mingi väikse ala ja siis suitsu praktiliselt ei tule, aga lehehunniku põletamisega tuleb küll, jah.

Kuidas tagate kulu põletamisel tuleohutuse?

Reha ja labidas on alati käes. Ja mitte üksi, vaid vähemalt kahekesi. Ja tuule suunda jälgin ka, et ma ei pane ikkagi niimoodi, et tuul saaks tuld edasi viia, vaid vastupidi, et vastu tuult nagu panen põlema selle.

Veel midagi tuleb meelde?

Praegult küll ei tule.

Kuidas on teie kogemused, et kuidas inimesed käituvad ja milliste nõuetega arvestavad, kui nad kulu põletavad?

Ei no siin on näha olnud teeäärtest. Pannakse põlema, minnakse minema ja see tuli läheb nii, kuidas ta läheb. Ma kujutan ette, kes oma maja ümbert on põletanud see kasutab kõiki vahendeid, et see tuli sinna majani ei jõuaks, aga suured maalapid pannakse põlema, põllumaad. Aga no muidugi seal on see variant, et sellisel juhul on kraavid ees ja ta ei lähe edasi. Aga kui see tuli tekitab ju tuult ja ta võib sellest kraavist ju ka üle minna, see tuli.

Mida võtate ette kevadel kokkuriisunud prahiga?

Põletan ära. Siinamaani oleme põletand, aga nüüd olen avastand enda jaoks, isegi suvel selle heina, mis ma olen siit kokku riisund, olen ära põletanud, aga nüüd leidsime parema variandi – teeme kompostihunniku. Et noh, aga noh tammelehed on ainuke, mis ei sobi sinna.

Milliseid ohutusreegleid järgite lõkke tegemisel?

Meil on lõkketegemisel kiviring ümber, lõkkeplats on olemas.

Lihtsalt panete kiviringi ümber ja...

Jah, meil ongi ainult ühe koha peal. Kui me põletame, siis viime sinna ja seal põletame.

Tuulega arvestate kuidagi?

Jah, oleme püüdnud arvestada, et ei tule maja peale ja teine variant, et väga tee peale ka ei lähe, sest autosid segab ta nii tee lähedal.

Mil määral olete ise kulu põletamisel ja näiteks lõkketegemisel ohutusnõuete kohta infot otsinud?

Ega ei ole otsinud küll, ma arvan, et see on juba lapsepõlvest vanemate juurest jäänud nagu juurde, kuidas teha, et ei ole ohtlik.

Aga niisama lihtsalt kohanud?

Ei, ma ei ole niimoodi otsinudki.

Juhuslikult ei ole peale sattunud ka?

Mkm (raputab pead)... Ei no ütleme kui ajalehes on olnud kevadel nende kulu põletamiste aegu ja raadiost on ka ju rääkinud, kui on kevadeti, et siis küll jah.

Meediast on silma jäänud midagi?

Jah-jah

Mis te arvate, kust võiks leida seda infot ohutu tuletegemise kohta kui sooviksite seda leida?

Ma arvan, et selleks on olemas internetis vastavad leheküljed.

Aga milliseid kanaleid te ise eelistaksite, et kust võiks seda infot tulla?

Ma arvan, et raadio ja võib-olla ajaleht siis, sest et noh ajaleht käib kodus, raadio on ikka ka lahti, et nagu selle kaudu.

Olete kursis, millisel perioodil on kulu põletamine keelatud või kas ta üldse on keelatud?

Tegelikult, ma ei tea, kuidas ta nüüd on, aga eelmine aasta oli vist kaks nädalat peale lume sulamist. Aga nüüd vist ei tohi üldse põletada. Sest no see aasta pole lundki olnud, kust sa võtad seda kaks nädalat lume sulamisest.

Kas on ka mingeid karistusi, mida seadused näevad ette kulupõletajatele?

Jah, päris hea trahv oli, eelmine kevad kuulsin sellest, aga ei mäleta seda. Mingi 18 000 või oli siuke summa.

Kas olete kuulnud midagi nõ kulureididest ehk päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Äää, minu teada eelmine aasta oli ja see oli vist isegi, kas helikopteriga või? Mingi see asi oli eelmise aasta kevadel.

Milliseid alternatiive maa-ala korrastamiseks oskate nimetada kulu põletamisele?

No ongi niitmine ja hooldamine ega muu ei aita seal.

Mil määral oleksite valmis sekkuma, kui näete näiteks naabrit kulu põletamas?

Öö üldiselt kui ta mulle ohtlik ei ole, siis ma ei torgi.

Aga kui on näha, et ta teeb seda ilmselgelt ohtlikul viisil?

Ma arvan, et ma seda päris ära kustutama ei läheks, vaid seisaks hea selle eest, et ta minu maa peale ei tuleks. Ses suhtes, et ta mulle ohtlik ei oleks, aga ma kustutama teda nüüd küll ei lähe ja sellepärast ütlema, et mis sa nüüd teed.

Miks?

Sellepärast, et... Ma ei tea, igäüks teeb oma maa peal seda, mis ta teeb. Selles suhtes, et noh... ju ta arvab, et nii on õige, miks mina pean õpetama seda. Ja samamoodi ma olen ise ka ega ma ka ei taha, et mind keegi õpetama tuleks.

LISA 9

Respondent nr 7

Naine, vanus 40-50

Elab linnas. Omab aiamaad
maapiirkonnas, mida igal aastal
hooldab.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 22. märts, 2008. Toimumiskoht:
respondendi kodu Pärnumaal.

Kirjeldage mulle, kuidas te kevadeti oma põllulapi või maalapi eest hoolitsete?

Kõigepealt kevadeti vaatad peale sellele maalapile ja, mis ta teeb. Ja ikka need
kraaviperved ja need heinasemad ääred, mis on... Muidu niitmisel tuleks kuivand oras
sealt ära põletada, see oleks mõistlik.

Ja te siis teete selle ära?

No ega ju ei taha teha. See on ikka nii valus kui sa mõtled, mis sitikad ja satikad seal
sees hulbivad ja konnad sealt ära saad võib-olla mõned.

Kevadise kuluheina te panete konkreetselt põlema?

Vähe, aga mõne üksiku koha pealt küll.

Miks?

Ikka sellepärast, et riisuda on sealt suht raske. Võib-olla pinnas ei ole seal ühtlane,
ebahühtlane pinnas ja hästi läbikasvand ja eriti kui seal on ohakas sees... kuivanud
ohakas, et teda nagu riisuda ei saa, et on mõistlik võib-olla põletada, et tuleks ilus
roheline hein kasvaks tagasi.

Mida te kulu põletamisest üldiselt arvate. Mis on selle kasulikud-kahjulikud küljed?

Ma arvan, et kuigi vanasti Eesti ajal põletati ju väga palju neid põllumaid, et neid
väetada või muuta seda põllumaad viljakamaks, siis ma arvan, et tänapäeval ei peaks
neid tegema.

Miks ei peaks?

Just sellepärast, et need pisikesed sitikad, kes seal veel elavad ja just võib-olla ka kevadeti oma elu hakkavad elama ja sigima... konnapojad ja rohutirtsukesed.

Kui tihti te kulu põletate?

Mõne aasta tagant.

Igal aastal ei tee?

Ei.

Ainult kevadeti või veel mingil ajal?

Ei, ainult kevadeti.

See on siis mis ajal? Märtsis või...

No ikka siis, kui tiba kuivem on, märts on võib-olla liiga märg. Kui juba maasikat lähen juba vaatama kuskil aprill... aprill lõpp... riisuda maasikaid seal... siis maasika perved seal neid... neid põlluääri natukene.

Mis te arvate, miks inimestel on kombeks kevadel kulu põletada?

Võib-olla lihtsalt on mingi harjumus, et see on ka lihtsam hoolitsemine. Palju lihtsam hoolitsemine, kui riisuda ja... Paned suts tule põlema ja jälgid, kuidas ta seal põleb ilusti ära ja kui vihm peseb maa puhtaks, selle tahma sealt maha, siis hakkab ilus roheline muru seal tärkama.

On teil kunagi kulu põletades ka tuli niiõelda käest ära läinud?

Ükskord läks jah.

Mis siis sai?

Hirm oli. Riisusime heki vahet tee äärest. Meid oli siin mitu tükki. Pilvi oli ja Liivi oli ja siis ikka paneme selle põlema ja ta läks kuuseheki nagu alla a seal olid just kõrged mitmeaastased... noh minu rinnuni, mis ma olen poolteist meetrit pikk. Siis lõi pahmaka korra niimoodi üles, siis hakkas nagu hirm. Aga ta sealsamasel ka nagu taandus kohe ära. Kus on väiksem hein seal taandub ära. Mis seal... Hakkad materdama loomulikult. Hakkab hirm ja hakkad kustutama kohe.

Materdasite siis jah?

Materdasime jah oma nende rehadega.

Ja saite siis jagu lõpuks?

Jah. Ega ta kaugele ei läinud, aga põletas natuke neid sirelipõõsaid seal ja... mis olid istutatud alles paar aastat tagasi ja...

Teate kedagi, kellel on juhtunud nii, et kulutuli läheb käest ära?

Isiklikult tutvusringkonnas küll ei ole.

Millised ohud võivad kaasneda selle inimese jaoks, kes seda kulu põletab?

Noh, kui tuli läheb suureks, siis esmane asi võib talle kuskile minna ta enda elamule kuskile otsa minna, veel hullem kui ta ise sinna sisse põleb, sest tuli võib ka ümber inimese ju võtta hoo sisse, et... pealt ära ja oledki keset seda põlengut.

Kõrvaliste inimeste jaoks ka mingit ohtu on?

No...psss... kui neid seal kõrval on. Kui mõned majad, mõtled ekssole, kui mõned majad on kuskil kõrval kindasti. Ta võib ju igale poole tuulega kanduda. Ja kui on lähedalolevaid inimesi onju.

Kui te kulu põletate aeg-ajalt, siis kuidas te tuleohutuse tagate?

(mõtleb)

Kui üldse?

Kas üldse?

Jah?

Jah, ega vist.

Ei?

No pigem esimene tagatis on võib-olla see, et ei ole kunagi üksi olnud, meid on mitu. Aga sellist asja, et konkreetselt mingisugune ämber kuskil veega oleks, pole olnud. No ikka on kindlasti mingisugune reha või labidas, et kui tuli kaugele läheb, siis sa

saad sellega piirata ja visata võib-olla mulda peale. Aga midagi muud küll mitte. Aga mitte kunagi ei ole üksinda, meid on ikka mitu olnud.

Kas te oma kogemuse põhjal oskate öelda, kuidas teised inimesed käituvad ja milliste nõuetega nad arvestavad, kui nad kulu põletavad?

No ma olen siin põllupeal näinud küll, et pannakse ühe põllu pealt põlema... ühe ääre pealt ja võib-olla üks inimene käib edasi-tagasi ja kontrollib seda tuld noh teades, et hein ei ole pikk eksole... Kuivand hein siis võib-olla nad ka usuvad, et see ei lähe kuskile kaugele edasi. Et ta suudab selle kontrolli all, selle tule, pidevalt hoida. Tõenäoliselt ikkagi suht luidalt inimesed suhtuvad sellesse. Ei pelga seal eriti midagi.

Mhmh...eee...mida võtate ette kevadel kokkuriisunud prahiga?

Vaata seesama kevadel kokkuriisunud praht lähebki ühte suurde hunnikusse, mida siis jaanipäeva paiku saab põletatud.

Milliseid ohutusreegleid te jälgite lõkke tegemisel?

See ring lõkke ümber. See ring kividest kõigepealt. Ja majade lähedal ei tee ju suurt ega kõrget lõket. Selline pisike lõke, madal lõke, kuskil alla meetri või niimoodi, et tuld ei lase kõrgele tõusta.

Veel midagi?

Mkm.

Kas te olete kunagi infot ka otsinud, kuidas ohutult tuld teha, kuidas ohutult lõket teha?

Vana pioneerijuhina tean, et tuleb see plats liivaks teha või mullaks ära kaevata, et ei oleks seal... ääristada võib-olla ilusti kividega kui on lähedal niimoodi ja hoida pidevalt käekõrval, lähedal siis see vahend, millega kustutada, kui tuli läheb kontrolli alt ära.

Aga teie eelmisest jutust polnud aru saada, et te kõiki neid nõudeid täidaksite... Te teate, info on olemas, kuidas ohutult lõket teha aga see üldjuhul piirdub sellega, et te piirate selle lõkkeplatsi kividega.

Jah.jah. see on inimese mugavus ja inimese laiskus ja inimese see, et ma ei tunnetata, et see oht võib tulla. Ma tean...ma olen nagu iseenese peale kindel, et ei saa ju juhtuda. Täpselt see asi, mis on Eesti Vabariigis nõutav, et kui ma teen lõket või hakkam kulu põletama, siis ma alati annan teada päästkeskusele, et seal toimub niisugune asi, mis on kontrolli all. Kas see... Tõenäoliselt seda reeglit, et helistada ju ka väga paljud ei kasuta seda ju... seda helistamise võimalust. Ja ega ma ise ka ei tea, et me oleks helistanud vahetut enne jaanipäeva, et me hakkame kuskil tuld tegema. Et ärge sinna tulge, meil on seal tuli, lõke kontrolli all.

Olete äkki kunagi juhuslikult sattunud sellise info otsa, et kuidas siis lõket teha nii, et see oleks ohutu?

Juhuslikud infod tulevad televisioonist.

Veel kuskilt?

Mkm, televisioonist ikka igasugused matka- ja noortesaated laagritest ja.

Mis te arvate, kust sellist infot veel võiks leida?

Kes asjalik on ja kes tahab see tõenäoliselt paneb kuskile internetti sisse mingisuguse otsingumootori ja tõenäoliselt leiab sealt ka. Ma usun, et ka igasugust kirjandust on. Ma usun, et igasugused päästeteenistused ja päästkeskused annavad ka välja kindalsti igasuguste tuleohutusreeglite kohta brožüürikesi.

Aga milliseid kanaleid pidi te ise eelistaksite sellist infot saada? Mis teile kõige mugavam oleks?

Kõige mugavam on raadio, televisioon.

Kas teate, olete kursis sellega, kas kulu põletamine üldse on keelatud või kui on keelatud, siis mis perioodil on see keelatud?

Kulu põletamine on keelatud.

Millal siis?

Minu meelest esimeste kuivade ilmadeni. Kui märts on märg, siis märtsis võib veel põletada, kui hakkavad kuivad ilmad. Aprillis on vist kulu põletamine keelatud.

Mis ajani?

Terve suvi kuni sügiseni, kuni septembrini.

Kas kulu põletamise eest on mingi karistus ka ettenähtud kee...

Jah oli küll, kindlasti.

Palju siis?

Aga seda ma ei tea. Ma usun, et need olid mingites tuhandetes need summad, aga ma tean, et on. Kulu põletamise eest on rahaline trahv.

Olete midagi kuulnud ka nõ kulureididest ehk siis päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Ma tean, et inimeste vahel suusõnaliselt on räägitud, et ma pean ikkagi näiteks kui ma hakkam tegema mingit tuld või ka kulu põletama, siis ma pean sellest kindlasti teatama päästeteenistusse. Et kui ma seda ei tee, siis nad tulevad selle tule peale välja ja nad võivad mind selle eest trahvida., et ma ei ole neile teatanud, nad tulevad ilmaasjata kohale.

Milliseid alternatiive või teisi mooduseid oskate nimetada maa-ala korrastamiseks peale kulu põletamise?

(mõtleb)

Mida veel võiks teha... kulu põletamise asemel?

Kulu põletamist ei tekiks kui sa sügisel riisud ära ja korrastad maapinna. Siis on kevadel sul lihtsam seda sama asja teha uuesti – riisuda ja korrastada. Siis ei ole vaja üldse põletada. Aga lihtsalt mugavusest ja võib-olla laiskusest inimene sügisel tunneb, et pole vaja seda kõrget heina seal põllupeenra äärest ära kasvõi niita ja kokku riisuda, siis kevadel küll ma siis põletan. Kasvõi seesama mahaniidetud hein ju, mis kevadel juba kuivama hakkab, toda on ju hea põlema panna.

Mil määral te olete valmis sekkuma kui näete naabreid kulu põletamas?

Kui tuli ei ole suur ja on võõrad inimesed, siis lihtsalt vaatad.

Aga kui näete, et ta põletab seda ilmselgelt ohtlikul viisil?

Ma näen... ma olen mööda näiteks sõitnud. Ma olen näinud, et põletatakse ja ma tean, et ei tohi põletada, aga ma ise küll ütlen, et ma ei ole kunagi kinni pidanud ega läinud ütlema, et kuulge, mis te teete. Siinsamas ma olen inimestele öelnud küll, et kui tahad põletada, ei põleta midagi. Konnad ja muud sitikad saavad surma. Ei lähe põletama.

Aga kui näete, et seal tee ääres keegi seda ilmselgelt ohtlikul viisil teeb, siis miks te ütlema ei lähe?

Inimlik kartus või häbelikkus või eestlaslik mittesekkumine.

LISA 9

Respondent nr 8

Naine, vanus 50-60

Elab statsionaarselt maal.

Intervjuu sihtrühma esindajaga. Toimumisaeg 23. märts, 2008. Toimumiskoht: respondendi kodu Pärnumaal.

Rääkige kuidas te kevadel oma hoovi või põllulapi või karjamaa eest hoolitsete?

Kui mul on niidetud mul ei olegi midagi eriti vaja sealt midagi. Ja kui... mul on tavaliselt see suur osa seal niidetud.

Millal te niidate?

Eelmine aasta on ära niidetud. Ega siis ei tule siukest vana kulu peale.

Mhnh.

Aga ütleme, mis jäävad on need teeservad, kuhu ma ei saa vikatiga ega mittemillegagi peale. Ja nad on kuskil noh ütleme... Nad on teeservades siuksed laiad. Ja nad on sellised ei vikatiga, muruniitjaga, mitte millegagi.

Aga kuidas eelnevatel aastatel siis niidate ära...

Jah, a siis ei ole vaja põletada, aga kui on jäänud ütleme rohi niitmata... Vaata siis tuleb ära põletada.

Siis niita enam ei saa?

Ei saa, ta jääb noh... Risu jääb alla.

Lihtsalt sellised probl.. raskesti ligipääsetavad kohad jäävad niitmata?

Ma ei ütleks noh... Võib-olla ta ei olegi niiõelda raskesti ligipääsetav, aga lihtsalt ta ei ole vikatile ja sellistele asjadele sobiv, et ma saaks... Seal on kivid võivad olla tee peal.

Need võiksid tehnikat ja tööriistu lõhkuda?

Just täpselt.

Ja need kohad te siis panete põlema?

Jah.

Kevadise kuluheinaga, nii palju kui teil seda nendes probleemsetes kohtades on panete kõik põlema?

Jah.

Mis te kulu põletamisest muidu üldse arvate? Mis on selle kasulikud ja kahjulikud küljed?

Seda võib kaheti võtta. Kasulik on see tõesti ütleme niimoodi, et kui on tulnud sinna... Kui on vaja suurt, noh põletada. Kui on tulnud sealt kõrvalt igasugused sellised umbrohu seemned. Kui on kulu peal ta ei ole veel päris maasse läinud, ma põletan ära, ta ei saa seal idanema hakata.

Hävitab siis umbrohtu?

Hävitab.

Nii...

Just ja ma ütlen, mis need seemnetutid on kõik alles, need ju põlevad ära. A kui ma ta kokku riisun – tipa-tapa läheb see seeme ju laiali. Aga jah, loomastiku suhtes vast. Kui õigesti põletada, ma arvan, et ta ei tee midagi. Kui vara ära teha.

Kui vara siis?

No ütleme niimoodi, et... No öeldakse, et... siis kui rändlindudel ei ole veel pesa tehtud... kes tulevad siia. Selles suhtes on teatud kohad, mida ma absoluutselt ei põletaks, vaid jätan ikkagi kõik niimoodi. Kui ma kraavi ääre ära põletan, sest kraavinõlvad ja kuluservad need jäävad ju ikka kõik, mis jäävad kündmata, kus jäävad need rohututid, need jäävad kõik ja siis on neil hea seal pesitseda. Et igalt poolt ei põleta mitte mingil juhul. Ja ma ütlen noh ainult need kohad. Ja kui on hein niidetud, sealt ei pea põletama.

Veel mingeid kahjulikke külgi on... kulu põletamisel?

On küll.

Näiteks?

Kui ta ikka läheb sul käest ära, läheb ta metsa või teise maja kallale, see pole sugugi meeldiv.

Mis siis juhtuda võib?

(naerab) Ära põleb maja. Tulekahju.

Et kui siiski on kulu põletada aeg-ajalt...

Ma ütlen aeg-ajalt on kindlad kohad, kus ma tõesti ei saa ei mitte millegagi kätte seda.

Te teete seda siis millal ja kui tihti?

No ütlen isegi praegu, kui ilm on vähegi ilusam ja hakkab kohe pihta, kui on võimalus. Ja kui on isegi sügisel vahel võimalus ära teha ma teen sügisel või hilistalvel või niimoodi.

Põletate?

Jah, et ma ei oota seda kevadist aega just.

Et kui te sügisel või varatalvel selle ära põletate, siis kevadel seda probleemi pole?

Ei ole, ei ole.

Et võimalikult vara üritate seda kulu siis ära põletada?

Jah.

Mis te arvate, miks inimestele üldse on kombeks kevadeti kulu põletada? Kust selline asi on tulnud?

Ah see on juba vana Eesti traditsioon, tegelikult võttes. Kui me hakkame mõtlema. Kui ei olnud väetamisi... Inimesed tegid ju alet.

Te mõtlete alepõllundust?

Jah. Ja sealt on see tulnud tegelikult. Tuhk on ju väetis.

Ja miks ohutumaid variante ei kasutata?

Sa mõtled nagu niitmist?

Misiganes, võib-olla on veel midagi.

Nii, aga... Ei no ja... Aga tegelikult ega omal ajal ei põletatud ka nii palju. See viimane põletamine on tulnud praegusel Eesti ajal kui inimesed said oma maad tagasi. Nad ei jõudnud neid harida, nad ei jõudnud neid ära niita. Ja tekkisid sellised suured väljad, kus oli mitmeaastane umbrohi peal. Ja kui ausalt öeldes ega alati ei ole inimene ise ka alati pannud. On selline kuiv aeg, ükstapuha, kes läheb mööda, kes on suitsumees kogemata – hops ja ta läheb.

Nii et see kulu põletamine ei olegi nii vana nähtus?

Tegelikult, vaat, põletati ka ennem, aga ei olnudki selliseid kohti, kus põletada. Olid sellised väiksed, ütleme mõned siuksed servad. Maa oli kolhoosi omandis, riigi omandis, see hariti ära ja siis need kraavikaldad või mis olid, mis vähegi anti teha ja- ja aga need ju niideti ära. Inimesed tegid oma loomadele sealt heina. Ja selliseid ütleme, kui päris ausalt öelda... selliseid harimata põllumassiive, nagu praegu on... ega selliseid ei olnud. Ja siis ei olnud ka selle põhjustatud tulekahjusid. Jah, olid need väiksed lapid, mis inimesed oma kodude juurest... Aga need olid väikesed. A lihtsalt ei olnud neid 70-80 hektarilisi, mida mina mäletan. Jah.

Millised ohud võivad kulupõlenguga kaasneda kulupõletaja enda jaoks?

Võid ise tulle sattuda.

On teil endal kulu põletades tuli kunagi käest ära läinud?

Aastakümneid tagasi.

Mis siis juhtus?

Mis siis juhtus... Vaatasin, et ei hakkand põlema, läksin tuppa, heitsin puhkama, tulin kümne minuti pärast üles oli kõik see plats ilusti puhtaks põlenud, muud mitte midagi ei juhtunud.

Aa, et midagi hullu siis ei juhtunud.

Absoluutselt ei. Aga tegelt kui ma tavaliselt põletan või midagi teen mul on vesi alati kaasas, kuuseoksad on kaasas ja üksinda ma ei tee kunagi. Ja reha on kaasas, et saan ikka... lihtsalt ei lase teda.

Aga teate te kedagi, kellel on nii juhtunud, et tuli läheb käest ära?

Tean.

Rääkige mõnest näitest ja millega see lõppes.

Kuidas ma nüüd seda naabrimehe asja seletan. Ma nimesid ei nimeta. Temal on kombeks... Aastaid käis niimoodi, et võttis siukse tulelondi, nagu luha taha läks ja mäletan see ükskord oli kuskil 26 või 25 aprill. Ma tulin õhtul töölt ja tulin tee pealt ülevalt alla sinna, vaatan metsaäär on kõik tules. Ma tean, et mul kodus ühtegi ei ole. Aga see oli see aeg, kui juba mobiilid olid. Mul oli külaline läinud ja see õnneks tabas ära ja pani kodu juures tule vastu, sest muidu oleks mul õues olnud kõik heinakuhjad ja kõik-kõik oleks läinud. Ja sellel mehel... Tal on mitu korda olnud ja siis on see... Naabrimehel, meil on keset põldu siuke väike maja ja kui tema ka niimoodi tegi, siis mul oma poiss ja siis teist poolt on mitu korda jooksnud, et seda... sealt ära päästa. Et tuli päris sinna ei läheks.

Aga hooned on siia maani alles jäänud?

Hooned on alles. Aga ükskord läksid need... puud.

Küttepuud?

Ei, mitte küttepuud. No vaata kui tehakse heina ja tal... Hein viiakse ära ja siis pandakse need rõugupuud niimoodi noh... Jah, need läksid ära.

Millised ohud võivad kulupõlenguga kaasneda põletaja enda jaoks?

Ma ütlen, kui sa satud tulle ja läheb tuli käest ära või... Kui mina isiklikult, ma räägin enda kogemusest, ma arvestan alati, et hästi vaikne oleks.

Tuulevaikne?

Tuulevaikne või variant veel. Kui mul on teispool küntud põld, see tee serv, noh ütleme see teeserv on niimoodi, et kraavist kui ta lähebki läbi, siis see mulle väga ei meeldi, sest kraavi põhjas on vesi ja teispool servas ma ei taha, et ta põleb, sest seal

saavad loomad, noh, linnud, jah-jah. Või siis, et vaadata, et põhiliselt just, et ta niimoodi sealt kuskile omapäi ei lähe.

Kõrvaliste inimeste jaoks ka mingeid ohtusid on?

On ikka. Näiteks ütleme kui suits läheb tee peale, inimene sõidab autoga, ta ei näe, ta võib kuskile otsa sõita.

Mhmm, veel midagi tuleb meelde?

Kui jah tõesti poterdab sinna tule sisse otseselt. Jah, muidugi loogiline, tuleb vaadata, et majad või noh need ei satuks.

Kui te kulu põletate, siis kuidas te selle tuleohutuse tagate? Te enne rääkisite ka paari sõnaga.

Veeämber ja reha on mul alati kaasas. Siis on suur kuuseoks, mis on alati märjaks tehtud. Sest kui ma hakkan seda serva põletama, siis ma ei lase nii, et ma panen laialt tule põlema. Lasen ainult ühe koha pealt ja siis vaatan, kui ta hakkab minema kuskile ula peale, siis ma löön ta ära.

Ja mitmekesi teete?

Ikka-ikka, mitmekesi.

Kuigi te olete üksi ka teinud.

Olen jah, aga ma ütlen, et see on sedasi... kraavis on vesi kõrval olnud. Siis ma pean vaatama ainult, et siin on suur see tee, kraavis on vesi ja kui see serv on siin, siis see tuleb nagu noh, tal ei ole kuskile minna, siis ma vaatan, et kui ta sinna tee otsa jõuab, et ta sealt edasi kuskile ei lähe. Aga tavaliselt ma olen teinud niimoodi, et küllaltki... Et ta läheb, kuidas nüüd öelda, et ta on niiske, et ma tõmban isegi rehaga ette talle. Niimoodi üles, et ta põleks ära.

Kuidas te enda kogemuse põhjal võite öelda, teisi inimesi vaadates, et milliste nõuetega arvestatakse kui kulu põletatakse.?

Üldiselt paljud ikkagi arvestavad sellega, et mitte üksi teha ja vaadata, et kuidas nüüd öelda...tule kustutada. Esmased asjad, mis on oks, vesi, reha, et saab tule ära

tõmmata. Ja mitte laialt põletada. Siukse väikse servaga, siis jõuad sa alati temaga piiri pidada.

Mida võtate ette kevadel kokku riisunud prahiga?

Selle põletan... Mul on üks kindel koht, kus ma seda põletan, selle ma põletan ära.

Kui te lõket teete, siis kas te...

Mul on kivid ümber pandud, niimoodi. Mul on ausalt öeldes üks kindel koht, kus ma teen.

Kaugel see majast on näiteks?

Natuke liiga lähedal. Ma tahan teda kaugemale viia.

Oskate umbes meetrites öelda?

Oskan küll, 25. Aga ma tahan teda kaugemale viia, aga teised ei taha seda teha.

Ja lõkke tegemisel paned lihtsalt kivid ümber.

Mul on kivid ümber ja ega mitte kunagi ma ei ole niimoodi, et niisama, mul on ka veeämbrid vett täis kõik on seal igaks juhuks. Ja ma ütlen majale kui ta on ka lähedal, siis majast on voolik kah pandud niimoodi, et ma saan vett nii palju kui vaja.

Tuult ka jälgite?

Ikka, raudselt, seda ma jälgin alati. Ja kõige parem kui ma olen teinud seda ikka õhtuti, sest õhtuti teatud momendil on tuulevaikused. Kui on juba korjatud see praht on küllaltki kuiv, et kui on tuulevaikus, siis ta põleb ruttu-ruttu nagu ära. Ja siis olen vaadanud, et kui on vaja juurde panna, siis kui oksad, et märjem peale läheb, et siis ta nagu ei löö seda leeki nii suureks.

Olete ise kunagi otsinud ka näiteks neid ohutusnõudeid, et kuidas ohutult kulu põletada või lõket teha?

Ma ei ole pidanud neid otsima, sest need on mul isa poolt kõik selgeks tehtud omal ajal.

Niioelda esivanemate tarkus?

Jah.

Aga olete kunagi kohanud sellist infot, kuidas...

Olen.

Kuskohas?

Tead aastaid-aastaid tagasi oli kohe siuke ajakiri Tuletõrjuja või midagi sellist. Seal oli üldiselt. Oligi vist Tuletõrjuja vä. Ma ei mäleta selle ajakirja nime. Või oli Ohutustehnika. Ma mäletan, et töökojas oli teda ja ma ikka lugesin seal. Ja üldiselt väga palju oli siis ka pilte väljas. Pärnus oli selline koht... ma ei teagi, mis seal nüüd on, mingi reisibüroo vä... rüütli tänaval. Kunagi oli siis seal piimasaal ja seal oli siis stend, näidati seal, et õpetlikult välja pandud, et mis tuli võib teha. Aegajalt käisime läbi sealt lastega, siis me näitasime neile ka.

Aga mis te arvate, kustkohast sa praegu võiksid leida infot ohutu tuletegemise või lõkketegemise kohta?

No ma arvan, et praegu on seda infot väga palju saada.

Kust seda leida võib?

Ütleme kasvõi tõesti Päästeameti lehe pealt.

Nii.

Igasugustes ajakirjades on selgitatud väga palju, kuidas tulega käituda. Ma arvan praegu on palju lihtsam leida. Omal ajal oli... Minu meelest oli Tuletõrjuja see ajakiri või... midagi sellist, seal väga palju selgitas seda.

Nii et te arvate sellise info leidmisega pole mingit probleemi?

Ei ole.

Mis kanalid teile endale kõige mugavamad oleksid, kust sellist infot leida?

Ajaleht ja ajakiri, sest mul omal internetti pole. Ma lähen nüüd vaatan, kas saan sisse või ei saa. Mul ei tule.. see signaal ei tule majja, meil on see probleem.

Olete kursis, kas kulu põletamine mingi aeg on keelatud ka?

On.

Mis ajal see võiks olla?

Kas... Kas nädal aega peale lume sulamist või kaks nädalat peale lume sulamist.

Ja mis ajani?

Ma arvan kuni sügisvihmadeni. No ütleme kuni oktoobrini. Kui põhimõtteliselt kõik linnud on läinud, et neid mitte ohustada.

Kas keeluajal kulupõletajatele on ka mingeid karistusi ettenähtud?

On.

Mis see olla võiks?

Ma ei tea, aga ma tean, et need on olemas. Ma mäletan seda nalja kui... Meil oli üks väike tükk põletada, see oli kolhoosiaaja lõpp. Üks õhtu oli hästi vaikne õhtu oli ja me piirasime kõik ilusti ümber, et põletame selle ära, aga suure tee peale oli kõik ilusti näha asfaldi peale. Ja siis tuligi sinna onu politsei. Nii ja mind kutsuti valda välja. Kõik tuletõrje saadeti sinna välja ja... kusjuures meil ei olnud seda üldse vaja. Tuletõrje vaatas, et ah sealt veel põletada, nemad viskasid veel juurde, et no põlegu siis kõik see juba ära. Läksime siis valda välja, aga esimene küsimus oli vallast, et mida see Varsoo meil teeb, sest et selle aja peale kui mina valda jõudsin oli terve küla kõik suitsu paksu täis, sest ta oli pannud kõik metsaserva ja kõik selle pool küla kõik põlema. Ja öeldi, et nojah ärge teinekord nii tehke enam, aga millega see Varsoo seal tegeleb.

Olete midagi kuulnud ka nõ kulureididest ehk siis päästeteenistuse, politsei ja piirivalve koostööna tehtud reididest kulupõletajate avastamiseks?

Olen küll. Isegi helikopteriga tehakse neid.

Kust te kuulsite sellist asja?

Ma ei mäleta, kas see oli raadiost või kuskilt telekast midagi. Ja tean, et mõni on isegi päris agressiivne, kui minna teda korrale kutsuma.

Omad kogemused või?

Ei.

Milliseid alternatiive ehk teisi mooduseid te teate maa-ala korrastamiseks peale kulu põletamise?

No loogiline, et no riisumine, ütleme korralik, noh, see heina ära niitmine, see on jumala loogiline. A ma ütlen, et on teatud kohad, kus sa ei saa tehnikaga lihtsalt peale. A neid ei ole palju. Ma ütlen mul on kaks 400 meetrist sellist kuskil kahemeetri laiust riba. Elektripostide ümbert ja siuksed kohad.

Kui teil on mingi kokkuriisunud praht, siis kas peale põletamise on veel mingeid mooduseid sellest lahti saamiseks?

No teatud osa saab ära komposteerida, aga kõike ei saa ju.

Veel midagi tuleb pähe?

Ei.

Mil määral te ise olete valmis sekkuma kui näete, et naaber kulu põletab?

Kui seal tuli hakkab käest ära minema lähen kohe appi, raudselt.

Lähetate appi, teete veel midagi?

No kaebama just vist ei lähe.

Aitate lihtsalt ära kustutada?

Jah, aitan ära kustutada.

Miks te näiteks ei räägi temaga või ei kutsu päästeteenistust?

Kui nii võtta, siis selleks ajaks kui see päästeteenistus kuskilt sealt paarikümne kilomeetri tagant kohale jõuab, andke andeks, see tuli on ei tea juba kuskohas. Et sellepärast ma arvan, et parem on juba minna aidata ära kustutada see kuni oodata see tuli hullemaks läheb ja kaugemale.

LISA 10

Intervjuu Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo juhataja kohusetäitja Katrin Rannik'u (KR) ja peaspetsialist Eike Lepmetsa'ga (EL).

Intervjuu toimumisaeg: 21. mai. Toimumiskoht: Põllumajandusministeerium.

Mida peaks tegema see inimene, kes saab omale näiteks päranduseks suure maavalduse või ostab, aga seda ei ole mõned aastad hooldatud ning see on vana kuluheina täis. Ta ei saa seda ise kuidagi ära niidetud. Kas teil on pakkuda ohutumaid alternatiive põletamisele?

KR: Kas kuluheina niita ei anna vä?

Mulle räägiti, et kui kuluhein on pikaks kasvanud, siis on seda nii raske niita. Rikub tehnika ära.

KR: No võimalik, et on raske jah, aga tõenäoliselt on ta ikkagi võimalik.

EL: Inimesel endal ei pruugi olla tehnikat, aga see tehnika tänapäeval peaks olema küll päris korralik. On igasugust tehnikat.

KR: Kui ta seda kulu nüüd põletab, vähemalt tuleohtlikul ajal, siis ta on ju seadust rikkunud.

EL: Küsimus on, et mida pakkuda välja, et nad ei hakkaks riskima selle rikkumisega. Pigem on küsimus, et kuidas neid suunata muule meetodile, et nad ei paneks põlema. Aga kui ma mõtlen nüüd oma põllu peale, siis seda ei ole kaks-kolm aastat hooldatud, aga ma arvan, et seda saab küll hooldada. Võib-olla tõesti kui ta on kaheks aastat hooldamata ja hakkab kergelt võsastuma.

KR: Ma ütlen küll, et siis on kergema vastupanu teed mindud, seda peab olema võimalik hooldada.

EL: Tõenäoliselt nad ei raatsi oma tehnikaga sinna peale minna. Uus tehnika ja ei raatsi igasugusele suvalisele põllule minna... Teise mehe põld ja nad ei raatsi väga oma tehnikaga minna.

KR: Kui palju praegu üldse on selliseid maid, mis on mitu aastat hooldamata ja mida saadakse tagasi?

EL: Tõenäoliselt ikka on, aga ma lihtsalt mõtlen ka, et see on äkki mingi vana probleem... Et enam seda pole. Praegu hooldatakse tegelt maid päris hästi.

KR: ja ütleme, et toetusega kindlasti keegi ei riski sellise asjaga, et ta nüüd.... paneb kulu põlema.

Kas on mingisuguseid muid variante, et kui inimesel pole seda tehnikat, millega niita, siis kas ta saab kellegi juurde pöörduda, abi paluda?

EL: Mina ütleks ega... Küsimus on meetodis... Meetodit ma ei oska öelda. Aga abi, mida saame anda on see, et see asi ära niidetakse.

KR: Vahendid peab ise otsima. Me maksame selle niitmise teatud osas kinni, kui ta taotleb toetust sellele maale.

EL: Meie abi on see, et kui ta taotleb toetust, eks ju, niidab maa ära saab toetust. Kes tal selle töö konkreetselt öra teeb on ta enda otsida. Selliseid niitmistoetusi on meil siin paar-kolm toetust. Pindalatoetus on põhiline, mingi ca... 800 krooni hektari kohta. Rohumaa niitmise eest siis. Ja seda saavad... Kui see maa on deklareeritud aastal 2003-2004, siis selle maa kohta on seda võimalik ka saada. Midagi muud seal pole. Taoltega toetust ja garanteerida, et see maa ka niidetud saaks.

Ma saan aru, et need, kes panevad kuluheina põlema jäävad toetusest ilma?

EL: Ei jää, nad jäävad teatud osas ilma.

KR: Sõltub rikkumise astmest. Et kas see on tahtlik või... Võib jääda ka tervest toetusest ilma...

EL: Aga see on suhteliselt ikk erandlik.

KR: Jaa, väga erandlik.

Et kui inimene on teinud nõuetele mittevastavalt lõket ja sellest on alguse saanud kulupõleng, siis toetust see ei mõjuta?

KR: Täheleb oleneb nüüd. Kui näiteks Eike teeb lõket ja see on minu maa ja minu maa läheb põlema, siis... Kuidas meil see ongi...

EL: Taotleja peaks kindlasti andma politseisse selle, et minu põld läks põlema ja politsei peaks alustama menetlust. Kui ta ise ei jää süüdi, siis see ei mõjuta.

KR: Aga kui Eikel endal on ka mingi põld ja tuvastatakse, et tema on süüdi. Keskkonna inspeksioon teeb talle ettekirjutuse näiteks. Mitte ettekirjutuse, vaid trahvi. Siis Eike jääb osast toetusest ilma. Isegi kui ta on teinud seda teises Eesti otsas.

Aga kui inimene teeb lõket ja lõkkest läheb kulu põlema, kas siis ka kärbitakse toetust?

EL: Öööö... no ma ikka ütleks jah.

KR: kui sellest lõkkest läheb kulu, siis seda loetakse ikka kulupõlenguks.

Kas Eestis on inimesi toetusest ilma ka jäetud?

KR: Minu mäletamist oli kaks inimest, eelmisel aastal, kes olid põhu põletamise pärast jäänud ilma... Või mitte ilma, vaid saanud toetuse vähendamise. Põllumajandustootjad, kes toetust taotlevad seda eriti ei praktiseeri. Pigem on see vanade tädikete sissekujunenud harjumus.

Kui inimesel on aga väiksem maatükk ja ta tahab kulust lahti saada probleemsetest kohtadest, nagu kraavikaldad, künklik ja kivine pinnas, siis mida teie soovitate?

KR: No mis siis saab? Vikat! Tehnikaga sinna ilmselt peale ei lähe. Ma olen küll vikatiga niitnud.

EL: Tõesti kui on oma kodu juures oleva maaga, siis ikka vikat.

KR: Oma maa võiks ikka ise korras hoida.

EL: Kemikaale küll siin soovitama ei hakka.

KR: Ma ei kujuta Eesti looduses ette kohta, kus vikatit kasutada ei saa, aga kulu põletada küll.

EL: Meil on iseenesest olemas ju need võsalõikurid. Need on ka ju iseenesest vikatid. Iga vikat tõesti ei võta seda kulu.

Et inimene siis ei raatsi osta omale töövahendit?

KR: Saab ju laenutada.

EL: See on lihtsalt kellegi ära rääkimine, et võib-olla lihtsalt ei raatsita oma uue tehnikaga sinna võõrale põllule minna.

Ma saan aru siis, et sellele kulu põletamise ei ole mingit vabandust?

KR: Noja, see on nüüd küll meie arvamus. Ma ei oska öelda, kes see võiks olla, kes arvab teistmoodi.

EL: Ma ei saa aru, miks see kulu halb on. Kui me mõtleme rohumaale, siis ta läheb looduslikuks, kui pole mitu aastat hooldatud. Lilled õitsevad sul suvel. Tõenäoliselt

lihtsalt inimesel sügisel ja kevadel see lihtsalt inimesel häirib silma. Ei ole seda rohelist massi.